

76373

Drasche-Lázár

Az az

átkozott
pénz

007K

N. M.

OSZK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

OSZK

DRASCHE-LÁZAR ALFRÉD

AZ AZ

29

ÁTKOZOTT PÉNZ...

REGÉNY

OSZK

Magyar Széchenyi Könyvtár

Budapest, 1918

Az Athenaeum Irodalmi és Nyomdai R.-T. Kiadása

Ára 4 korona.

AZ AZ ÁTKOZOTT PÉNZ...

REGÉNY

ÍRTA

DRASCHE-LÁZÁR ALFRÉD

BUDAPEST

AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA

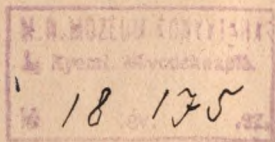
1917

~~P. o. könyv.
550 sa
24~~

OSZK

ND 76373

ÉDESATYÁMNAK.

OSZK

Országos Széchenyi Könyvtár

I.

A Szondy-utcában, egészen kint a Városliget felé van egy ház, cifra erkélyekkel és tornyocskákkal. Az építész, aki a terveket készítette, művével meg akarta alkotni a modern magyar nemzeti stílust. Később más házak épültek az ő háromemeletes alkotása mellett, még több erkéllyel és tornyocskával, négy- és ötemeletesek, de a modern nemzeti stílus problémája megoldatlan maradt.

Annak a bizonyos háromemeletes háznak a kapuja alatt, mikor még minden új volt és tiszta, „urasági lakásokat“ hirdettek — két-, háromszobásat. És mégis szegény emberek lettek a lakói. S ezek a viszonyok később sem változtak. A házzal nem törődött többé senki, sem az építész, sem a tulajdonosa; ha leesett a vakolat a tornyocskákról, az se volt baj s ha az erkélyből éléskamrát csináltak az emberek vagy törött butort tartottak rajta —

bezzeg már nem kérdezte senki, hogy vajjon ehhez mit szól a nemzeti stílus? Szóval a ház is olyan szegény volt, mint a lakói.

A harmadik emeleten, kis udvari szobában két nő ült, elmélyedve a munkába. Bartókné, az idősebbik, elavult rendszerű varrógépen ingeket készített egy Dorottya-utcabeli férfidivat-cég részére, Ilona, a leánya az asztalra hajolva, kéziratokat másolt sok gonddal és óvatossággal, hogy a világért kár ne essék a munkában. Szünet nélkül kelepelt a varrógép s az asszony keze alatt nyikorgott a kemény vászon. Csak néha-néha, ha Bartókné felpillantva félbeszakította a munkát, hallatszott Ilona tolla, amint elsietett a papíron.

Bartókné körülbelül harminchét éves és még most is határozottan szép volt. Ennek az egyszerű nőnek az egész megjelenésében különben is volt valami, ami arra mutatott, hogy valaha látott jobb napokat is. A tizenhét éves Ilona feltűnően hasonlított az édesanyjához. Ugyanolyan sápadt, finom kis arca, gondosan fésült haja és keskeny, hófehér keze volt, mint Bartóknénak.

A leány hirtelenül letette a tollat s az írással a kezében odalépett az anyjához.

— Mi az, szívem? — kérdezte Bartókné és szeretetteljes tekintete mintegy cirógatva

akadt meg a leány hajlékony, karesú alakján.

— Itt már megint van egy szó, amelyet sehogysen tudok elolvasni, — felelte Ilona s odanyujtotta az ívet az anyjának. — Bizonyára ez is valami idegen kifejezés lesz, lehetetlen megérteni...

Bartókné elvette az ívet Ilonkától s olvasta:

— Pa-ra-acet-phen-e-tidin, — aztán összefüggően ismételte: — paraacetphenetidin.

— Mi az? — kérdezte a leány.

— Magam sem tudom, — felelte Bartókné. — Ez is csak egyike lesz azoknak az újabb gyógyszereknek, amelyeket az orvos urak az utóbbi időben nap-nap után feltalálnak. Mondják „sok pénzt hoznak a konyhára.

— Biztosan, — hagyta rá Ilona s visszatért az asztalhoz. — Itt különben még az is van megírva, hogy az, aki ezt a szert alkalmazni fogja, az emberiség jótevője lesz!

— Az orvosok nagyon kedvelik ezt a kifejezést, — jegyezte meg Bartókné, aztán folytatta munkáját.

Ilona pillanatig még elgondolkozott. Az emberiség jótevője! Mit jelenthet ez? Boldogságot, örömet, ugyebár...

Halkan leült s ismét elsietett a tolla a papíron.

Anya és leánya észre sem vette, hogy besötétedett. A szemközt lévő háztetőkön a hó már egész szürke volt.

Bartókné hirtelen felugrott, megdörzsölte a szemét, aztán szemrehányólag szólt rá a leányára:

— De Ilonka, az Istenért! Micsoda könnyelműség ez már megint! Hát mindenáron tönkre akarod tenni a szemedet?

Ilonka mosolyogva tekintett fel.

— Igazság! — mondta kedvesen. — Már egészen besötétült. Majd behozom a lámpát.

A leány felkelt s a konyha felé indult. Útközben azonban megállt, mintha meggondolta volna a dolgot s szomorúan tekintett az anyjára.

— Képzeld csak mamuska, nagy baj van, — mondta. — Tegnap töltöttem meg a lámpát, de már elfogyott a petróleum! Talán leszaladok a Schlesinger bácsihoz és hozok egy kannával?

Bartókné ajkát harapdálta.

— Mára talán beérjük azzal a darabka gyertyával is ott a fiókban...

Felkelt s az ósdi kredenchez lépve, annak egyik fiókjából félig elhasznált gyertyát vett elő.

Ilonka mindent megértett. Hisz három nap óta már egy hatos sem volt a háznál. Bar-

tókék a Schlesinger fűszeresnek, lent a kapu mellett, már négy hét óta tartoztak s a kereskedő éppen reggel jelentette ki az asszony előtt, hogy hitelbe már nem adhat neki semmit sem.

— Egy darabka szenünk sincsen már, — szólalt meg ismét Ilonka majdnem könnyezve, — s a szobában hideg van. Nekünk ez mind egy, mert egészségesek vagyunk, de szegény apuka — —!

Bartókné szíve összeszorult. Halk sóhajjal bement a szomszéd szobába. Nem is volt az szoba, hanem padláskamra. Ott állt Bartók ágya.

A kis vaskályhában volt még egy esöpp parázs.

— Meg van, meg van! — kiáltotta Ilona örömteljesen a másik szobában, s amikor Bartókné visszatért, ott találta leányát a földön térdelve s látta, amint Ilona nagy erőfeszítéssel kihúzott valamit a kredenc alól.

— Mit csinálsz? — kérdezte Bartókné csodálkozva.

— Mindjárt meglátja, édes mamuskám, — felelte Ilona, aztán nagy darab szenet teremtett elő, amelyet diadalmasan nyújtott át anyjának.

— Ez mára elég is lesz, — mondta. —

Eszembe jutott, hogy tavaly odadugtuk ezt a darabot, mert eltört a hátulsó lába a kredencnek. Megáll az, szegényke, pár napig három lábon is, úgy-e mamuska?

Aztán felkacagott s jókedvűen, minden nyomort elfelejtve, bevitte drága kincsét a kamrába.

Bartókné szeretetteljesen nézett utána a gyermekének, aztán meggyújtotta a gyertyát.

— Nem értem az apádat, — szólt Ilonához, mikor az ismét belépett. Majd hozzá tette:

— Még most sem jött haza! Ebben a hó-zivatarban kell, hogy ismét elrontsa magát!

— Persze! Már magam is gondoltam! Ugy-e, apuska megint bement a városba az apróhirdetéseket megnézni, amik a szerkesztőségek előtt ki vannak függesztve? — kérdezte a leány.

Az asszony bólintott.

— Szegény jó apád! Bárcsak találna már valamit!

— Talán megkönyörül rajtunk az Úr-isten...

— Nincs sok reményem. Nagy a nyomor és kevés az állás. Ha valahol üresedés van, nyomban akad húsz pályázó is. Azután miért fogadnának fel éppen gyöngé, beteg embert?

— De hiszen a papa katonatiszt volt, anyuskám! — vágott közbe Ilonka, hátra vetve szép szőke hajfonatát.

— Volt, volt! Ami volt, az nem imponál senkinek sem, — felelte Bartókné s elfoglalva azt a helyet, ahol az imént Ilonka ült, fejét karjára támasztotta s maga elé bámult.

— Hisz ez lehetetlenség, mamuskám! — kiáltotta Ilona felháborodva. — Hát nincsenek már nemes érzésű, jószívű emberek ezen a világon? Az a tudat, hogy segíthetünk, hogy jót tehetünk, csak isteni érzés lehet. Nem igaz?

— Bizonyára, — felelte Bartókné. — Az emberek sokat is tesznek a szegényekért, ezt el kell ismerni. Némelyek például egyeseken társadalmi kötelességnek tekintik a jótékonyságot. Biztosan láttál már olyan nagy falragaszokat, amelyekre óriási betűkkel az van írva, hogy „Jótékonycélú előadás“?

— Már hogylene láttam volna ilyent? — felelte Ilona. — De hát akkor miért nem jut apuskának is?

— Miért? Édes Istenem! Azért, mert az apád azoknak az embereknek a szemében nem szorul segítségre, merthogy nem áll mezítláb az utca sarkán, nem jár rongyokban, művelt ember s van jóhangzású neve is! De

leginkább talán azért, mert a világ nem tudná meg soha, ha valaki az apáddal jót tenne. Hisz az az egész jótékonyság csak szemfényvesztés... Mindig mondtam: az az átkozott pénz!

Bartókné elhallgatott. Ilona kinézett az ablakon. Az üveg tele volt apró, csillogó jegcekekkel.

Néma csendben maradtak így néhány perig, mikor egyszerre csak megszólalt a csengettyű. A két nő összerezzen s mintegy parancsra, kisietett a konyhába.

— Ez apuka, ez apuka! — kiáltotta Ilona, mialatt Bartókné dobogó szívvel kinyitotta az ajtót.

De nem Bartók volt. Helyette kövér, közönséges kinézésű nő lépett be a szobába.

— Jó estét, hölgyeim, — mondta kissé színpadiasan, aztán ellentmondást nem tűrő hangon hozzátette:

— Remélem, nem vagyok alkalmatlan?

— Ó, dehogy! — felelte Bartókné halkán. Igen jól tudta, hogy mit jelent Spacekné, a házmesterné — vagy amint a kövér asszony-ság jobb szerette: házfelügyelőné — látogatása. Bartókék november óta tartoztak a házbérrel s ma-holnap itt volt karácsony...

Spacekné nem sokat teketóriázott; felszólítás nélkül leült az asztalhoz, majd körül-

tekintett s vastag karjával végigtörölte piros orrát.

— No, azt már el kell ismerni, hogy maguknál mindig tiszta minden, — mondta leereszkedő jóindulattal. — Ez pedig nagy szó, mert tetszik tudni, sok disznó van az emberek között!

Bartókné nem is hallotta a házmesterné megjegyzését. Zavarában közelebb lépett.

— Kedves Spacekné, — szólt — nézze, ne haragudjék ránk! De mi még most sem tudunk fizetni — — merthogy — — hisz tudja — —

Spacekné gömbölyű kezével kicsinylő kézmozdulatot tett.

— Tudom, tudom, tudok mindent, — mondta. — Nem is azért jöttem. Istenem, nem titok, hogy hányadán vannak! Nehéz az élet, kérem! Nem igaz?

Bartókné fellélegzett. Tehát nem a lakásbér miatt . . . De mi mást akarhatott tőle Spacekné?

— Épen csak azért jöttem, hogy kérdezősködjem hogylétükről, — folytatta a házmesterné. — Érdeklődöm a sorsuk iránt. Hiába, van szívem! Ezt nem mindenki mondhatja magáról. Kevés is a hála az emberekben! De erről én már nem tehetek, én már

ilyen vagyok. Hogy van Bartók úr? Jobban van valamicskét?

— Köszönöm a jóságát, — felelte Bartókné egyszerűen. — A férjem, fájdalom, nincs jól. Folyton köhög s nem akarja magát kímélni. Ma is kiment állás után nézni. Bárhová elmenne díjnoknak is, szegény...

— Jól teszi! Nem igaz? Többet ér, mint az itthon való másoló-munka! Pláne ma, mikor már minden suszterinas tud írógépezni! Hisz az a munka, amit idehaza végez, semmitsem hoz a konyhára, ugyebár?

— Csak édes-keveset. Ha az uram kénytelen elmenni hazulról, vagy ha nagyon belefárad az írásba, a leányom helyette végzi el a munkát. Különben nekem szokott segíteni Ilonka a fehérneműkészítésben.

— Nohát, az egy kis angyal, az az Ilonka, mindig mondom, — felelte a házmesterné, aztán a fiatal leányhoz fordult:

— Hisz most jön a krisztkindli! Már összeírta a kívánságait?

— Én? — kérdezte Ilona meglepetve.

Spacekné váratlan mozdulattal öklével lecsapott az asztallapra, aztán kövér kezével befogta a száját.

— Milyen ostoba vagyok, — kiáltotta. — Úgy értem, kívánt-e már magának valamit karácsonyra?

— Hogyne, — felelte Ilonka s elpirult. Bartóknének összeszorult a szive.

— No halljuk! — folytatta Spacekné az inkviziciót.

— Azt kértem a jó Istenkétől, engedje meg, hogy a szegény jó édesapám egészsége mielőbb helyreálljon.

— Hát kérem, ez a kis leány valóságos kincs, kedves Bartókné! — pattant fel a házmesterné. — Lássa, aranyos Ilonkám, ha az ember olyan jószívű, mint maga, akkor meg is kapja a jutalmát! A Feri már vett minékünk egy óriási karácsonyfát, — mondhatom, soha életemben szebbet nem láttam! De hét korona is volt ám az, a keresztel együtt! Kérem, ilyen szent dolgokkal nem szabad smucigoskodni. Nem igaz? Csak az az egy baja van, hogy lent túlontúl sok az ága. Azokat most kivágatom Ferivel s a legszebbiket beteszem egy krumplibá s aztán felküdöm a vicével magukhoz, ráadásul pedig még küldök egy pár színes gyertyát is, meg két papírláncot!

Ilonka szeme felcsillogott. Megragadta Spacekné kezét, hebegett valamit. Nem tudta, mivel fejezze ki háláját...

— Szót sem érdemel, — vágott közbe Spacekné. — Istenem, hisz mi is csak szegény emberek vagyunk s az idők napról-napra ros-

szabodnak. Azért tessék elhinni: nincs az a szegény ember a világon, aki saját módja szerint ne tudna boldogítani valakit! Nem igaz?

Bartókné, aki nem igen értette, hogy a házmesterné ezzel mit akar mondani, udvariaságból bólogatott, de Spacekné, hozzáfórdulva, folytatta:

— Lássa, kedvesem, maga talán nem is sejti, milyen jó barátnője vagyok én magának! Isten lássa lelkemet, segítenék én magukon, ha elfogadná a tanácsomat! De mondja csak, hogy is kerültek ilyen szerencsétlen helyzetbe? Mert hiába tettetik magukat: maguk jobb napokat is láttak!

— Igaz, — felelte Bartókné, — de nem tettjük magunkat. Nem tudnám, miért? A szegénység nem szégyen s ami történetünk rövid, talán mindennapi...

Bartókné hirtelenül úgy érezte, hogy ha ennek az asszonynak elmond mindent, akkor talán még inkább számíthat elnézésre a késedelmes lakbér miatt. De gyermeke előtt a multról nem szeretett beszélni. Végigsimította a leány haját, aztán úgy szólt hozzá:

— Nézd meg, Ilonka, van-e még tűz a kályhában apuka szobájában. Megvetheted az ágyát is, mert bizonyára rögtön le fog feküdni, mihelyst hazajön.

A leány engedelmeskedett. Tudta, hogy most rá nincsen szükség.

Bartókné pedig helyet foglalt a varrógépe mellett.

— Aférjessel tizennyolc évvel ezelőtt ismerkedtem meg, — mondta gépiesen, halkán.

— Akkoriban színésznő voltam...

— Színésznő? Ezt már szeretem...

— Régen volt. Atyám is színész volt s minden áron ott akartam folytatni, ahol ő abbahagyta. Szüleim elleneztek szándékomat, de végre is beletörődtek. Nemzeti Színház! Istenem, az emberek nem tudják, hogy ez mi volt valamikor. Oda akartam kerülni én is, úgy mint édesatyám... Nem sikerült. Vajjon később sikerült-e volna? Nem tudom. Vidéken kezdtem, aztán felkerültem Pestre. Ezt édesatyám még kivitte, aztán itthagyott. Meghalt. Szegény anyám nem bírta túlélni a csapást, magamra maradtam. De mégsem álltam egyedül az életben, mert az öreg igazgató jó ember volt, sokat foglalkozott velem, jobb szerepekhez juttatott s amikor egyszer megbetegedett a primadonna, Hegyesi Aranka, — hisz bizonyára emlékszik rá?

— Hogyne, hogyne, — felelte Spacekné, aki egész másra gondolt.

— Elég az hozzá, be kellett ugranom helyébe s nagyszerűen megálltam a helyemet.

A lapok elkezdtek velem foglalkozni s megvolt a pozícióm. Fiatal voltam és szerény, megelégedtem a gázsimmal, ami már akkor sem volt könnyű dolog, de semmiesetre sem volt lehetetlenség. De ember tervez, Isten végez... Egy barátnőmnél megismerkedtem valakivel s ez a találkozás felforgatott mindent. Az illető belém szeretett s mi tagadás, én is elvesztettem az eszemet. Finom, úri modora, amellyel hozám közeledett minden léhaság nélkül, lágy hangja, szép, őszinte szemének kissé ábrándos tekintete elbódított. Attól a pillanattól kezdve lépten-nyomon követett, ott volt minden előadáson s eláraszott virágokkal. Mégis féltem ettől az ismeretségtől, mert úgy éreztem, hogy olyan helyzet állhatna elő, amikor az a szerelmetesen szép ulánustiszt — mert az volt az illető — olyat követelhetne tőlem, amire csak egy fejeletem lett volna: nem.

De nem így történt. A tiszt komolyabban fogta fel a dolgot, mintsem reméltem volna, s megkérte a kezemet. Egy feltétele azonban volt: mondjak le a színpadról.

Nagy áldozat volt, mert élni és játszani: szememben egy és ugyanaz volt. Néhány napig haboztam, de aztán igent mondtam. Felbontottam a szerződésemet, Bartók Jenő pedig benyújtotta házasság iránti kérvényét.

Boldog voltam s rózsás színben láttam a jövőt...

Ekkor ért bennünket az első csapás. Vőlegényem felettes hatósága elutasította a kérelmet, mert operetténekesnő voltam.

— Gyalázat! — vágott közbe Spacekné, aki most már nagy érdeklődéssel odafigyelt Bartókné meséjére.

— Jenő ezt nem tudta elviselni. Otthagytta a katonaságot s levetette az uniformisát.

— Micsoda gavallér! — kiáltotta Spacekné.

— Igen, hősies elhatározás volt, — folytatta Bartókné. — De nem hozott jót. Jenő szülei akkoriban már nem éltek s ámbár maga vagyontalan fiú volt, gazdag nagybátyjától szép apanázst kapott, melyből igen tisztességesen tudott megélni. Örökölt is volna nagybátyja után, ez azonban mitsem akart tudni házasságunkról. De erről Jenő nekem nem szólt semmit s egész csendben, egyszerűen megtartottuk az esküvőt.

A férjem csak később vallotta be előttem, hogynagybátyjával összeveszettshogyazöreg úr megvonta tőle eddigi anyagi támogatását...

Ilyen körülmények között Jenő kénytelen volt állás után nézni s úgy látszott, mintha még egyszer kedvezne a szerencse. A férjemet ugyanis volt ezredese beprotezsálta egy

bankházhoz s ott működött Jenő szorgalmasan, persze csak csekély fizetés mellett. De megéltünk belőle szépen, boldogan. Időközben megszületett a gyermekünk, aki kedvességével, jóságával kárpótolt mindenért...

De ez így nem tartott soká. Házasságunk hatodik évében Jenő tüdőbajt kapott s ez a gonosz betegség lassan-lassan egészen tönkretette ezt az egykor viruló és erőteljes embert. Állapota ismételten megakadályozta a hivatal pontos látogatásában, mikor aztán egyszer azzal fogadta egy újonnan kinevezett főnöke, hogy legjobb akarata mellett sem veheti igénybe többé szolgálatait. Jenőt egyszerűen elbocsátották. Nyugdíjigénye persze nem volt s így elképzelheti, hogy ez milyen csapás volt mindnyájunkra nézve! Jenőnek minden törekvése, hogy valami más foglalkozáshoz jusson, hiábavaló volt s mai napig sem vezetett eredményhez.

Hogy mindeddig éhen nem haltunk, azt csakis azoknak a másolási munkáknak köszönhetjük, amelyeket Jenő az egyetemi hallgató urak részére végez, ha valamelyik jelöltnek véletlenül olvashatatlan az írása s ha annyi pénze van az illetőnek, hogy megengedheti magának ezt a költséget. Az én kezem munkája pedig szintén csak édes-keveset jövedelmez...

Bartókné elhallgatott s szeretettel tekintett varrógépére.

— Köszönöm, nagyon köszönöm a bizalmát, igazán jól esett, — mondotta Spacekné. — Csakugyan rendkívül érdekes a maguk regénye! Akáresak moziban láttam volna az egészet! Megkapó!

— Ugyebár? — mondta Bartókné keserű mosollyal.

— Lássa, kedves Bartókné, azt hiszem, hogy még nem kell lemondania minden reményről, — kezdte ismét Spacekné fontoskodva. — A szerenese még nem fordult el önöktől!

Bartókné feltekintett:

— Talán bizony ajánljuk fel drámánkat az Apollónak?

— Nem. De vannak barátai, talán pártfogói is, akikről nem is tud!

Bartókné halkán felkacagott.

— Ez nagyon valószínűtlen... Hogyan?

— Úgy van, ahogy mondom, — felelte Spacekné, aki nem engedte magát megzavartatni Bartókné kissé gúnyos megjegyzései által. — Azt hiszem, megtaláltam az utat, amely önöket kivezethetné a csávából!

Spacekné egészen odahajolt Bartóknéhoz és suttogó hangon így folytatta:

— Ugy-e, látta már azt a szép új házat, azal a ferde fedéllel, amely az utcánkban épült? Csak a nyáron került tető alá, — hisz tudja, ott ahol a tisztító-intézet van...

— Azt hiszem, ismerem azt a házat, — felelte Bartókné bizalmatlanul.

— No lássa, abba a házba naponta ellátogat egy igen érdekes férfi, akiről a világ nem is sejti, hogy tulajdonképpen kicsoda-micsoda. Én azonban tudom. Hát képzelje, kedves Bartókné, az az úr egy igen gazdag, igen előkelő gróf, akinek csak egy szenvedélye van s az a festészet. Ott, abban a házban, egészen fent a tető alatt, kis műtermet rendezett be magának s egész nap fest. Fest, fest, mindig csak fest... Ott tölti a délelőttjét, aztán ebédre bemegy a városba, ahol aszondják gyönyörű palotája van s délután ismét visszajön a műtermébe. A műteremben semmiféle kiszolgálása nincsen, de talán már azt is hallotta, kedves Bartókné, hogy annak a bizonyos új háznak a kezelésével is mi vagyunk megbízva. Egyelőre csak így, de tavasszal odahurcolkodunk egészen. Tudja, jobb emberek laknak ott, mint ebben a snasz házban, ahol még magam sem győzöm a poloskát irtani, amelyeket leráznak azok a kedves Sipovszkiék, akik épen fölöttem laknak, hogy a frász... no de ez nem tartozik ide. Hát

kérem, én vagyok az egyetlen élő lény, kinek szabad a gróf úrhoz bemenni. Én takarítok rá s én tartom rendben a műtermét. És most hallgasson ide: ez az ember magát megmenthetné!

Bartókné nem igen tudta képzelni, hogy miként segíthetne rajta az a különö, akiről a házmesterné oly nagy bámulattal beszélt. Kellemetlen gondolata támadt.

— Ezt nem értem, — mondta kissé idegesen. — Miért segítene az a gróf éppen rajtunk?

Spacekné áthajolt az asztalon s egész hal-kan, hogy át ne hallassék a szava a másik szobába, így szólt:

— Ez csak világos, kedves Bartókné! A grófomnak, festő létére, modellekre van szüksége. Nagyon szorgalmas, tömérdek képet fabrikál és soha sincs elég modellje. Így aztán persze engem is megbízott, kérdezősködjem ismerőseim körében modellek után. Hát én, mint jóbarátnéja, nyomban magára gondoltam! Ugy-e, szép tőlem? A gróf úr tudniillik úgy fizet, mint egy herceg s tetszik tudni, nem amolyan ügyetlen fráter, hogy beérné azzal, hogy egyszerűen lefesti a nőket s aztán slusz! Ó dehogy, kedves Bartókné! Ed- dig már három hölgyet vittem neki s ezek közül ketten, mondhatom, szerencsésen jár-

tak! Hát miért ne jutna magácskának is? ...
 Ugyebár, kedves Bartókné, úgy-e ...

Bartókné behúnyta a szemét. Szédült. Így tehát mégis csak erről volt szó.

A házmesterné nagy buzgalommal folytatta:

— Lássá, kedves Bartókné, maga egy igazi szépség. Ebben mindenki egyetért. Ez a mai világban kincset ér. Minek nyomorogjanak tehát? Minek? Elviszem a művészgrófhhoz s egy pár óra alatt olyan összeget szerezheth, mint amilyenre emellett a komisz foglalkozás mellett soha életében sem fog szert tenni. S ami a férjét illeti? Édes Istenem, — hisz ő miatta teszi, nem igaz? Aztán nem kell róla beszélni senkivel — —

Ez több volt, mint amit Bartókné elviselhetett. Nem bírt többé magával. Úgy érezte, mintha fojtogatnák.

Felugrott, az ajtóhoz rohant s azt felrántotta:

— Ki innét! Ki innét! — kiáltotta. — Ki innét, nyomorult!

Erre a házmesterné nem volt elkészülve. Olyan lett az arca, mint a meszelt fal. Kapkodott, erőltetten mosolygott, aztán fölkel s lassú léptekkel kiment a szobából. Mikor már a konyhában volt, félig hátrafordult:

— Maga egy háládatlan perszóna! —
mondta remegve.

— Mama, mama, az Istenért! Mi történt?
— kérdezte Ilonka, aki megrémülve benyitott a szobába.

— Semmi, kis lányom, — felelte Bartókné, minden erejét összeszedve. — Kikergettem azt a nőt a lakásból.

A folyosóról behallatszott Spacekné szidkozódása:

— Így bánnak el az emberrel ezek a népek! Rendben van! Elfelejti a cudar, hogy olyan lakásból utasított ki, amelyikben én túrtam, kegyelemből! No, várjatok csak, szerencsétlen koldusok!

Ezel úgy becsapta a külső ajtót, hogy megremegtek az ablakok is.

Bartókné ott állt a szoba közepén, mozdulatlanul. Aztán végképpen kimerülve, az asztalhoz tántorgott, székre dült s hangosan elkezdett zokogni.

— Végünk van, — sóhajtotta halkán.

— Nines, anyuci, — súgta Ilona, kisurrant a szobából s a lépcsőn lerohanva, utólérte a házmesternét.

Bartókné nem értette, hogy mit mondott a gyermeke. Nem is figyelt rá. Még most is csak az zúgott a fülében, hogy:

— No, várjatok, szerencsétlen koldusok...

II.

A becsületében mélyen megsértett asszony észre sem vette, hogy leánya kiszaladt a szobából. Egész teste megmerevedett. Ott ült mozdulatlanúl s maga elé nézett, belé a szoba félhomályába.

— Jóságos Istenem, miért hagytál cserben, miért? — mondta egyszerre fennhangon. — Mindent elkövettem, hogy megálljam a helyemet ebben a nyomorúságos világban, türelmesen elfogadtam, amikor sújtottál s most mégis megengeded, hogy gyalázzanak szégyenségemért, amelyről azt hittem, hogy megveszem rajta életem becsületét! Ellentálltam minden kísértésnek, nem ingatott meg tisztességemben sem pénz, sem ékszer s most, mikor biztonságban gondoltam magamat és csak a családomnak meg a kötelességemnek éltem: most jön a kígyó, mert tudja, hogy az éhenhalál fenyeget! Csak most látom igazán, mekkora a nyomorúságom, mert közelednek a — pártfogók!

A szerencsétlen asszony felkacagott fájdalomában, aztán újból elmerült gondolataiba.

Bartókné maga sem tudta, meddig ült ott az asztalnál, mikor közelgő lépések felriaszították. A konyhán keresztül jött valaki. Bar-

tókné felugrott. Kinyílt az ajtó s az asszony szemben állt a férjével.

S ez a sápadt, beesett arcú ember, borzas hajával, szenvedő tekintetével ebben a pillanatban Bartókné szemében olyan volt, mint egy tüzes cherub, aki megjelent, hogy kiszabadítsa pokoli kínjaiból. Örömfelkiáltással a nyakába borúlt, aztán lesegítette kopott felöltőjét s a havat lerázta róla.

Bartók Jenő lassan az asztalhoz ment s leült. Még nem bírt szólni s csak nehezen tudott lélegzeni. Az asszonynak ez fel sem tűnt többé, mert megszokta volt.

A beteg köhécselt, aztán lassan-lassan nyugodtabb lett a lélegzete. S csak most kérdezte meg tőle lágy hangon Bartókné, hogy milyen eredménnyel járt a városban.

Bartók nem sok jót ígérő mozdulatot tett a kezével, majd rekedt hangon így szólt:

— Persze, hogy ismét hiába volt minden. Állást ugyan szép számban hirdetnek a lapok s ahová csak lehetett, el is mentem. Így valami bányavállalatnál, egy beszélőgép-üzletben, egy kisebb bankháznál s — hol is voltam még? — hja, tudom már: egy nagykereskedőnél voltam. Bemutatkoztam... Mindenütt csak azt felelték, hogy nagyon sajnáljuk, de ön, úgy látszik, nem egészséges ember, beteget pedig nem használhatunk! Ez különben

még egyike volt a tisztességes fogadtatásoknak! A nagykereskedő, akinél voltam, nem sokat teketőriázott s megmondta a véleményét: — Ha csak azért akar hozzánk jönni, hogy az özvegye könnyű szerrel temetkezési segélyhez jusson, akkor nagyon téved, barátom! Átlátok én a maga szitáján! Csak nem ettem kefét?

Bartókné összecsapta a kezét.

— Micsoda szégyen! — mondta, ajkait összeszorítva.

— Pedig látod, ennek az embernek igazán van. Mert tényleg legjobb volna, ha már egyszer elpatkolnék...

— Ne beszélj ilyen esacsiságokat, jó kis öregem, — mondta az asszony könnyes szemmel, majd szeretettel simult oda a beteghez. — Bárcsak itt volna már a tavasz! Tudom, hogy jobban éreznéd magad! De ilyen időben nem csuda, ha az ember mindent sötét színben lát...

— Igen, a tavasz, — ismételte Bartók szomorúan, s kinézett az ablakon. Kint már egészen besötétedett, s csak a háztetőkön fekvő hó fénylett az utcából felsugárzó világságtól...

— Hát Ilonka hol van? — kérdezte Bartók kis idő múlva.

— Ilonka?

Az asszony zavarba jött.

— Most igazán nem tudom, — hisz ebben a percben még itt volt! Talán leszaladt a boltba!

Lassan eszébe jutott Bartóknénak, hogy leánya mikor távozhatott. Nyugtalan lett, de ezt az ura előtt nem akarta elárulni.

— Igaz, — kezdte ismét Bartók s pillanatra kiderültek gondteljes, fáradt vonásai. — Találd ki, hogy kivel találkoztam!

— Fogalmam sincs!

— Domokos Bálinttal. Nem emlékszel rá? Bartókné kissé gondolkozott:

— Domokos! Domokos Bálint? Ismerem ezt a nevet, az bizonyos, de nem tudnám megmondani, hogy — —

— Elhiszem, hogy hamarjában nem jut eszedbe. Hisz talán csak egyszer, legfeljebb kétszer találkoztál vele életedben.

— Hol? Mikor?

— Régen volt, lelkem, nagyon régen, — mondta Bartók fájdalmas mosollyal, melyet hirtelen köhögési roham grimasszá változtatott át. — Domokossal egy ezredben, sőt egy századnál szolgáltam. Volt idő, mikor tréfásan dioszkuroknak neveztek bennünket. Ez addig tartott, míg — —

— Míg velem megismerkedtél, — vágott közbe majdnem szemrehányólag Bartókné.

— Úgy van, — folytatta Bartók bólogatva. — Attól a pillanattól kezdve váltak el útjaink. Azért, Isten lássa lelkemet, sohase bántram meg, hogy a dolgok úgy alakultak. Igaz ugyan, hogy elvesztettem egy barátot, mint sok egyebet is, de olyan kincset kaptam érte, amely százszorosan kárpótol mindenért! Téged!

Szeretettel magához ölelte Bartóknét és megcsókolta. Az asszony csak nehezen tartotta vissza könnyeit s hogy elrejtse meghatottságát, gyorsan kérdezte:

— No és mi van azzal a Domokossal?

— Hát bizony az is levetette az aranygombos liberiát. Most író. Persze, nem ebből él, hanem a vagyonából. Így nem esik nehezére a tollforgatás.

— Most már emlékszem rá, — mondta Bartókné. — Eszembe is jut egy kedves epizód! Egyszer, előadás után, elhoztad magaddal s még most is látom, amint az utcán, egy gázlámpa alatt kis verset olvasott fel nekünk!

— Hogyne! Azt a verset pedig felvonásközben írta, játéktól elragadtatva! Na, annak alaposan elcsavartad a fejét aznap este! És ma —? Ma, mikor megpillantottam, szokásom szerint s elveimhez híven, észrevétlenül el akartam surranni mellette. De ő felismert és megszólított.

— Ez szép volt tőle. No és?

— Feljegyezte a címemet s megígérte, hogy majd velem másoltatja a darabjait.

— Ez az egész?

— Hát mit tehetett volna egyebet?

— Sokat. Például ajánlhatott volna valakinek. Bizonyára vannak bankigazgató ismerősei. Egy szavába kerülne, és — —

Bartók keserűen felkacagott.

— Látom, még most sem ismered a világot. A te jó sziveddel persze felteszed mindenkiről, hogy olyan, mint magad vagy! Hát hová gondolsz, édesem? Olyan barátot, mint amilyen én vagyok, az emberek nem szoktak ajánlani egymásnak. Dehogy! Ellenkezőleg, attól félnek, attól rettegnek, megtudhatná a világ, hogy ez a barátság egyáltalában létezik! Külömben magam vagyok az utolsó, aki ebből kérne. Nem kell nekem sem barát, sem pártfogó...

Az asszony bólogatott.

— Erről jut eszembe, — mondta kis idő múlva — hogy tegnapelőtt, vagy nem is, három-négy nappal ezelőtt, velem is történt hasonló dolog. Bent jártam a városban s ott én is találkoztam egy régi barátnőmmel, vagy jobban mondva, egy volt kartársnőmmel. A szép Radóczy Sárival.

— Mi az ördög? Az operaénekesnővel?

— Azzal. Az én időmben kardaloszó volt a Népszínháznál s nem volt valami rózsás dolga. Aztán felfedeztette magát egy kaszinó-alakkal, később még mások fedezték fel s így megcsinálta a szerencsáját. Amint mondja, most is igen előkelő barátja van, valami román herceg.

— Sajnálom a szegény herceget, — jegyezte meg Bartók szárazon.

— Azért, hidd el, mindig jópajtás volt ez a Sáríka! Már akkor is jó szíve volt. Tudod-e, mit mondott nekem a minap?

— Bizonyára tanácsolta, kövesd a példáját.

— Nem, de megígérte, hogy meglátogat, aztán pedig...

— Aztán?

— Képzeld csak: jótékonycélú előadást vagy hangversenyt akar rendezni az én javamra.

— Hangversenyt? A te javadra?

Bartók elnevette magát.

— Ezt csak nem hitted el annak a bolond nőnek? — mondta. — Remélem különben, felvilágosítottad a tisztelt hölgyet, hogy nekünk nem kell alamizsna! Munkát igenis, keresünk, de nem vagyunk koldusok!

Bartókné a koldus szónál összerezzen. Önkéntelenül eszébe jutott, hogy Spacekné mit

kiáltott feléje, mikor kitette a szűrét a lakásából.

— Hisz én is szívesen megmondtam volna neki, — felelte zavartan, — de oly gyorsan búcsúzott tőlem, hogy erre már nem volt alkalmam.

Bartók fejét csóválta és felemelkedett.

— Kár is lett volna erről annyit beszélni!

Lassú léptekkel bement a szobájába. Bartókné pedig a gyertyával követte s aggodalmas szempillantást vetett a konyhaajtó felé.

Alighogy kivonultak a szobából Bartókék, halkan kinyílt az ajtó és, mint a napsugár, szőke leányfej jelent meg benne. Ilonka volt.

Óvatosan belépett s a sötétben tapogatózva, az asztalhoz lopózkodott, ahol gyorsan leült. Fellelegzett. Aztán önönmagának beszámolt a házmesternével folytatott tárgyalásai eredményéről.

A dolog úgy történt, hogy amikor Spacekné dühösen és káromkodva távozott, Ilona, akinek sejtelme sem volt, hogy mi lehetett az oka a veszekedésnek, de ösztönszerűleg is felismerve a helyzet veszedelmes voltát, azal a szándékkal sietett utána, hogy kibékítse. Spacekné már a földszinten volt, mikor a leány utólérte.

— Kérem, könyörgöm: ne haragudjék ránk! — szólt hozzá Ilona összetett kezekkel.

Spacekné megállt s alig tudott szólni a meglepetéstől. De aztán kemény hangon ráförmedt a kislányra:

— Hallgasson, mert nem tudom, mit csinállok! Semmi közünk többé egymáshoz! Vége a barátságnak! Mégis csak utolsó gazság, így viselkedni tisztességes emberekkel. Majd meglássák, mi lesz!

— Ne mondjon ilyet, kedves jó Spacekné! Könyörüljön meg rajtunk, — hebegte Ilona sirva fakadva. — Gondoljon csak szegény beteg atyámra!

A házmesterné bizalmatlanul nézett a leányra. De egyszerre kiderültek a vonásai s elnevette magát. Pokoli gondolata támadt.

— Ah mit! — morogta s Ilonát eltolva útjából, tovább ment. De Ilona összetett kezekkel követte.

Már leértek a házmesterlakáshoz, mikor Spacekné visszafordult s durván ráripakodott Ilonára:

— Hát mit akar még? Hagyjon békében!

— Jóvá szeretnék tenni mindent, kedves Spacekné. Tessék elhinni, hogy a szegény jó anyám nem így értette!

Spacekné elnevette magát:

— Nem így értette! Köszönöm szépen! Micsoda ostoba beszéd ez?

A házmesterné azonban hirtelenül megdondolhatta a dolgot, mert szó nélkül betuszkolta Ilonát a lakásába, amelyből ételszag és irtózatosszag csapta meg a belépőket.

— Jaj, kérem, kedves jó Spacekné, bocsásson meg nekünk, — könyörgött Ilona halkán, alázatosan.

A házmesterné elkezdte vastag ujjával az orrát turkálni, aztán keresztbe tette a karját.

— Azok után, amiket a kedves mama a fejemhez vágott, — mondta — meg sem érdemlik, hogy rájuk nézzek, tudja? De magára, a fene egye meg, nem tudok haragudni! Maga egy olyan hereig kis fruska, hogy az ember nem is érti...

Ilona hálás mozdulattal Spacekné kövér keze után nyúlt:

— Ó köszönöm, kedves jó Spacekné, köszönöm! Tudtam, hogy megbocsát, mert olyan nemes a szíve!

— Persze, hogy nemes a szivem. Nagyszerű! — felelte Spacekné, — de bizonyos emberek nem tudják megbecsülni, ha jók vagyunk hozzájuk!

— Nem is értem, kedves Spacekné, miért szólalkoztak így össze az édesanyámmal? — kérdezte most már nyugodtabban Ilona.

— Tőlem kérdi? Ha agyonütnek se tudnám

megmondani, miért dühödött meg ez az aszszony, ahelyett, hogy hálás lett volna azért, hogy meg akartam segíteni! Alkalmat akartam neki nyújtani arra, hogy pénzt szerezzen, sok pénzt s aztán így bánt velem! Komiszság!

— Akkor a mama biztosan félreértette! Biztosan!

— Tudom is én, mi jutott eszébe? No hát, az skandalum volt, annyit mondhatok!

— Mondja csak, kedves jó Spacekné: nem tudnám talán én is azt a sok pénzt megszerzeni...?

Ilonkának megakadt a szó a torkán, oly metszően nézett rá a házmesterné.

— Miért nem? — mondta Spacekné nyugalommal.

Hisz erre már ő is gondolt előbb, a lépcsőházban.

— Lássá, kedves jó Spacekné, én mindenre vállalkozom. Erős vagyok és egészséges, nem félek én semmiféle munkától. Tessék elhinni! Már régóta beálltam volna valami üzletbe, vagy irodába, de erről a mama még csak hallani sem akar. Isten lássa lelkemet, oly boldog volnék, ha csak egy kis pénzt tudnék szerezni szegény édesatyám számára!

— Egy kis pénzt? Sok pénzt, vagyont, drá-

gám! — felelte Spacekné s csattant egyet a nyelvével. Aztán minden habozás nélkül megismételte Ilona előtt azt az ajánlatot, melyet félórával azelőtt Bartóknénak tett. Fő-
 lőslegesen tartotta azonban ezúttal arról a másik „szerencséről“ is megemlékezni, amelyre a gróf úr révén minden csinos nőnek alapos kilátása volt. Az ügynek ezt a részét már a gondviselésre s a nemes pártfogó egyéni belátására bízta.

Ilona visszafojtott lélegzettel hallgatta Spacekné előadását. Úgy érezte, mintha egyszerre valami egészen új világba engedték volna betekinteni.

— Hát mit szól hozzá? — kérdezte végül a házmesterné, kissé türelmetlenül.

— Nem rossz dolog ez? — mondta Ilona határozatlanul. — Úgy félek!

— Rossz dolog? Mi rosszat lát benne? Nagyszerű!

— Hát csak azért gondolom, kedves Spacekné, mert az embernek, ha modellt áll, bizonyára — — azt hiszem legalább — — Nem mondom meg. Úgy szégyelem magamat!...

Ilona fülig pirult és lesütötte a szemét.

— Hja, most már tudom, miért aggódik ez a kis csacsi! Fél a levetkőzéstől! Persze, mindjárt gondoltam. Pedig nyugodt lehet, mert az nem tesz semmit. Aztán, ki tudja?

Talán amúgy is csak az arcát fogják lepíngálni? Mert ne vegye rossz néven, édesem, magánál a fődolog az arc, a többi — na! Az egy festő szemében nem sokat ér. Ezek a sovány kis karok, ezek a lábak olyanok, mint a gyufaszálak s még a mellnek is alig van nyoma! Nem, drágám, arra nem lesz kíváncsi a gróf!

— Igazán, azt hiszi?

— Meg vagyok róla győződve. Hisz magam is értek kissé a festőművészethez. De végtére is, még ha csakugyan arra kerülne a sor: én mondom magának, hogy abban semmi sincs. Csak hallgasson ide, mindjárt meglátja, hogy igazam van. Hát még sohasem ment el valami képkereskedés előtt, bent a városban?

— Dehogyan is nem!

— No lássa! Akkor már biztosan látott ott olyan képet is, amelyen például apró angyalok voltak. Látta talán, hogy azokon ruha van? Na, úgy-e, hogy nem látta? Angyalok nem járnak az utolsó divat szerint, mindenféle furaszoknyákban vagy sleppruhákban! Már pedig ha azok nem röstellik a dolgot — ismétlem: még az angyalok sem szégyelik magukat! — akkor maga csak nem fogko — —

— De én nem vagyok angyal, — hebegte Ilona.

— Annál kevésbé van oka kényeskedni. Azért, ha nem tetszik a dolog, én —

— De tetszik — —

— Hát akkor egész egyszerűen megmondja a gróf úrnak, hogy mit enged s mit nem s ő minden bizannyal meg fog elégedni a helyes pofikájával is. Három pengőt fizet egy alkalomért, néha még többet is. Ez a fő. Ó, a gróf nagyon derék ember, de nagyon derék!

Ilona láthatólag megkönnyebbült. Szeretett volna felkiáltani örömeiben. Három forintot tudott szerezni óránként! Egy egész vagyont!

Még csak egy dolog miatt agódott:

— Nem tudom elképzelni, hogy anyuska miért nem akarta elfogadni ezt a szíves ajánlatát, kedves Spacekné!

— Azt már én sem tudom — felelte a házmesterné. — Lehet, hogy a mamája ezt nem tekinti munkának s már amilyen büszke ő, kitelik tőle, hogy nem akar pénzt elfogadni olyasmieért, ami szerinte nem munka. Talán alamizsnának tekintené, tudom is én?

— Bizonyára...!

— Lehet, de amint mondom, nem tudom.

— Ugyebár, ez csak nem alamizsna? — kérdezte Ilona, hogy teljesen megnyugtassa lelkiismeretét.

— Már hogy volna alamizsna? Olyan

munka ez, mint akármilyen más! Ennél szebb, kellemesebb foglalkozást már el sem lehet képzelni!

Ilona is így vélekedett. Gyermeki, szeplőtlen lelkében most már csak az a gondolat kerelkedett felül, hogy meg fogja segíthetni szegény, beteg atyját...

Így aztán meg is ígérte Spaceknénak, hogy másnap pontosan ott lesz a lakásán s elmegy vele a művészgrófhhoz.

Búcsúzáskor még így szólt hozzá Spacekné:

— Legjobb lesz, ha otthon hallgat az egészről. A mamája, büszke természetével talán megint akadémikuskodnék, s azt ki kell kerülni. Aztán gondoljon csak arra a nagyszerű meglepetésre, amit majd a kedves apjának fog szerezni, ha azt a csomó pénzt haza hozza. Még maga lesz az egész család megmentője, jótévője!

Így beszélt Spacekné s minden szava, akár csak a karácsonyi harangszó, oly kedvesen csengett még akkor is a szegény kis leány füleiben, amikor ott ült a sötét szobában, az asztal előtt.

Aztán felkelt s nagy boldogan bement a szomszéd szobába, ahol nyakába ugrott imádkozott atyjának.

III.

Az inkognitóban való szereplés tulajdonképpen a koronás királyok és vérbeli hercegek kiváltságos joga. A modern államok törvényei a szuverének ezt az ősi jogát nem bolygatták s az alantas hatóságok, amelyek különben éber figyelemmel s néha túlságos buzgalommal örködnek a családi név jogos használata fölött, mély reverenciával s jobbagyi készséggel szemet hunynak, ha a fejedelem a maga koronáját és palástját egyszerű úti ruhával, a felséget pedig valami jelentéktelen névvel cseréli föl.

Bizonyos, hogy ezek a gondnélküli s távol minden etikettkényszertől, egyszerűségben, derűs hangulatban eltöltött órák képezik a királyok legszebb pillanatait, mert akkor, s talán csakis akkor lehetnek ők is — emberek.

A mesebeli királyfi, aki mint egyszerű pásztor közeledik szíve választottjához, a holtnak hitt vitéz a keresztes háborúk idejéből, aki hazajön s saját magához elszegődik szolgának, hogy a közelből megfigyelhesse csapodárnak mondott hitvesét, a polgári ruhában utazgató, hivatalnokait ellenőrző s az elnyomott parasztnak igazságot szolgáltató József császár romantikus alakjai minden

időben utánzókra találtak és számtalan író-t
kiszegítették a bajból.

Kevés ember van a világon, aki legalább
egyszer életében ne kívánt volna más valaki
lenni s száz közül harminc biztosan meg is
kísérelte a dolgot.

Elvégre, ha ezzel rosszat nem akarunk, má-
sokat károsítani nem kívánunk, s az egész
nem egyéb ártatlan tréfánál, addig még a leg-
szigorúbb erkölcsbírónak sem lehet ellene ki-
fogása, különösen pedig akkor nem, ha va-
laki, még ha nem is koronás fő, kevesebbnek
kíván látszani, mint amilyen szerepet szüle-
tésénél, rangjánál és vagyoni viszonyainál
fogva kijelölt részére a sors.

Így cselekedett silhováci és borizvölgyi gróf
Pataky Ervin is, a gazdag mágnás, amikor
azért, hogy nagy szenvedélyének, a festészet-
nek háborgatás nélkül s „megnyúzatlanul“
élhessen, mint egyszerű Pataki Ervin festő,
a Szondy-utcában, a festőnegyed közelében,
újonnan épült házban (stilusa: avar és hin-
dostán motívumokon alapuló korcs felhőkar-
coló), a tető alatt műtermet bérelt, amelyben
egy, jobban mondva egyetlen barátján s mo-
delljein kívül senkit sem fogadott. Még csak
Spacekné volt nála bejáratos, aki műtermé-
ben elvégezte a legszükségesebb takarítást.

Tudvalevő dolog, hogy még a fejedelmek-

nek sem sikerül mindig inkognitójukat megőrizni s így nem csoda, hogy abban a házban, ahol Pataky gróf egyszerűen Pataki akart lenni, lassankint mindenki megtudta, hogy a tető alatti festő kicsoda.

Az első, aki erre rájött, Spacekné volt. Ő sütötte ki a dolgot, s a ház lakói csak az ő buzgóságának és fáradhatatlan kutatásainak köszönhették, hogy bele nem betegedtek a kíváncsiságba.

Így történt aztán, hogy rövid idő alatt azon a vidéken mindenki tisztában volt azzal, hogy vannak olyan grófok is a világon, akik csak egyszerű festők akarnak lenni.

December 23-án volt. Olyan hófúvást, mint az nap, még a legöregebb emberek sem láttak Budapesten. Minden forgalom szünetelt, a kocsik megakadtak az utca közepén, a villamosok gyámoltalanul vesztegeltek hosszú sorokban s a konflisok húsz koronát kértek a Wurm-utcától az Abbáziáig.

Olcso s ehhez képest illatos szivarját szája egyik sarkából a másikba tolva, ott ült Pataky, a művészgróf, műtermében, a fokpolec előtt. Azzal volt elfoglalva, hogy egy előtte fekvő pompeánszínű bársonydarab ráncait a vásznon természetlenül meg akart örökíteni.

Nagyméretű kép közeledett befejezéséhez: Zsuzsanna kiszáll a fürdőből s két rabszolga-

nő ráadja a himationt. A kép tulajdonképen már készen is volt, csak a himation ráncái sehogyan sem elégítették ki a művészt. Milyen természetes esésük volt a valóságban! S a képen mégis olyanok voltak, mintha nem is bársonyt, hanem kartonpapírt festett volna le a gróf. Miért, az ördögbe, nem sikerült ez a dolog sehogysem?

A művész még egyszer összehasonlított minden részletet: itt volt a nagy árnyék, ott a behajtás, kissé feljebb visszatükröződött a nappali fény. Tökéletesen egyforma volt minden — s mégis egészen más.

Mikor aztán Pataky szivarjáról a hamú a palettára, még pedig éppen a sok gonddal összekevert vörös festékre pottyant, a gróf felugrott. Most már egészen elhagyta a türelme.

Mérgesen földhöz vágta a szivart, lábával összetiporta a szikrákat s két kezét nadrágzsebében ököllé szorítva, az ablak elé állt.

A háztetőket hótenger borította el. A szomszédos kéményből pedig barnás füstfelhő szállt a magasba, küzdve a vígan keringő hó-pelyhekkal.

— Utálat! — kiáltotta a világiszony őszinte hangján Pataky. Ismét egyszer az a bizonyos hangulat vett rajta erőt, amelytől jobban félt még a halálnál is. Ilyen pillanatok-

ban mindent összezúzhatott volna, ami a közelébe ére s nyugodtan végignézhetne volna embertársai pusztulását. Vad gyűlölet töltötte el minden, a világ, az emberek, de első sorban saját é-nje ellen.

Az a néhány ember, aki Pataky gróffal érintkezett — s még ezek is, az egyetlen Domokost kivéve, csupán kényszerűségből tettek — sehogy sem bírta őt megérteni.

Látásból sokan ismerték Budapesten. Amint járt az utcán, kissé előrehajolva, középtermetű, de izmos és szögletes testét nagy bunkósbotra támasztva, magas, széles karimájú cilinderrel a fején, sápadt arcával, éles vonásokkal s vöröskés-deres császárszakállal, örökké túlrövid és hihetetlenül szűk nadrágba bújtatott lábakkal, a vidéki ember szívesen megkérdezte a budapestitől:

— Kicsoda ez?

A budapesti pedig vállat vont:

— Nem tudom. Nap-nap után találkozom vele, de nem ismerem. Alighanem bolond...

Minden utcagyerek ismerte látásból, de a nevét senki sem tudta. Ő viszont nem ismert senkit sem. Egyáltalában nem törődött az emberekkel.

Patakynek nem volt senkije sem ezen a világon. S ez a körülmény egyike volt annak a kevés dolognak, aminek igazán örült. Így

például most is, a közelgő ünnepek, a sürgésforgás az utcákon arra emlékeztették, hogy az egyedüllétet kétszeresen megbecsülje.

Éppen csak a minap így szólt Domokos barátjához:

— Én semmiféle karácsonyi ajándékot nem adok! Hál' Istennek, nincs kinek!

Pedig nem volt ez mindig így.

Valamikor ő is bent volt abban a zajos, mulatni vágyó világban, amelyet most anynyira gyűlölt s akkor nem egy nő nézett rá kacéran. Sohasem lehetett szépnek nevezni, de húsz-huszonöt éves korában nem volt csunya fiú. De még erre sem volt szüksége, mert leszármazása oly előkelő s a ránéző nagyon akkora volt, hogy ezer örömmel hozzáment volna herceg leánya is.

Atyja, az öreg Pataky Sándor gróf nagy szerepet vitt a társaságban s igen jól fogta fel élete hivatását. Igaz, hogy fiatalabb éveiben a Bach-rendszer egyik kimagasló alakja volt, de később aztán nem foglalkozott többé politikával s társadalmi úton igyekezett elfelejtetni az emberekkel a nevéhez fűződő kellemetlen emlékeket, ami neki teljes mértékben sikerült is. Budai palotája s később, mikor ez szűknek bizonyult, Szentkirályiutcai háza nyitva volt mindenkire számára, festők, írók, tudósok, zenészek voltak min-

dennapi vendégei s a magyar főúri világ az öreg Pataky vendégszeretete révén szellemileg egybeolvadt a nemzet legértékesebb elemeivel. S ez mindkét félre nézve igen üdvös és hasznos volt.

A szegénység s a tágabb látkör hiánya lassan, de biztosan ölé betegsége a művészetnek ép úgy, mint a tudománynak, amelyektől viszont elzárkózva, egy ország arisztokraciája nemcsak nemzetére, de önönmagára nézve is értéktelenné válik.

Egy fejlődésben lévő nemzetnek szüksége van arisztokráciára, mert ennek megvan a lehetősége arra, hogy származás, gondos nevelés, testi és szellemi jólét révén a legtökéletesebb emberanyaggal ajándékozza meg az országot. De erre csak akkor képes, ha állandó érintkezésben a fejlődő nemzettel, ebből meríti az éltető erőt.

Mindezt átérezte az öreg Pataky gróf, de Ervin már akkor is szidta ésátkozta ezt az életfelfogást. Önzésében rosszul lett, ha végigjárta a zsúfolásig megtelt termeket; atyja vendégeiben kizárólag élősdieket látott, mert sok emberről tudta, hogy ebédre ebédre siet, hogy könnyű szerrel átélhesse, — vagy amint ő mondta — átfalhassa napjait.

Egyenesen ellenszenvvel viseltetett az atyjai ház és az egész rokonság finomabb

légköre iránt s lázasan kereste annak ellentétét. Nem volt nehéz megtalálni. Még ki sem kellett mennie az utcára. Mert mint a gaz a nemes vetésben, otthon, ahol annyian megfordultak, talált ő magának való társaságot is. Összebarátkozott néhány fiatalemberrel, aki jogtalanul a bohém címet bitorolta s ha ezekkel egy kis kávéházban eltölthette estéit, teljesen meg volt elégedve.

S amikor jókedve kerekedett a kompániának s durva, cinikus tréfákra került a sor: akkor derűssé vált komor arca és akkor ő is hangosan nevetett.

Az öreg gróf s Magda nővére ezért persze szemrehányásokkal illették s mindenképpen azon fáradoztak, hogy más embert neveljenek belőle. De nála hiába volt minden. Az atyja pénzt adott a fiának, nézzen széjjel a világban, de Ervin gróf mindig teli zsebekkel tért haza.

— Miből éltél, te szerencsétlen! Hisz éhez-tél! — szólt Pataky Sándor gróf a fiához, de ez csak vállat vont.

— Nem prédázom el a vagyont, úgy mint ti! — volt a felelet.

Egy este az öreg gróf ezer forintot nyújtott át fiának s erőszakkal küldte el hazulról.

— Menj s ez egyszer mulasd ki magadat, de úgy, ahogy Pataky grófhhoz illik! Ebből

a pénzből pedig holnap egy krajcárt se lássak többé! Megértettél?

Ervin gróf nem felelt és távozott.

Unottan, rosszkedvűen betért a megszokott kávéházba, leült barátjaihoz s éjfélkor ismét otthon volt. Tíz forint s néhány krajcárt költött el összesen s a többit letette atyja asztalára.

— Képtelen vagyok az effélére, — mondta undorral.

Erre aztán az öreg gróf egészen kikelve magából, felpattant s mérgében kiszórta a pénzt az ablakon.

— Szégyeld magad! — kiáltotta mély megvetéssel, — mi sohse fogjuk egymást megérteni.

Ettől a pillanattól kezdve kerülték egymást. Ervin gróf, miután hiába próbálták megházásítani, néhány feljegyzésre nem méltó kaland után, amely, mert végül mégis csak pénzbe került, a női nem ellen is bizalmatlanná tette, úgy hogy azontúl egészen futólagos ismeretségekre szorítkozott csupán. külföldre ment s csak évek múltán, mint atyja örököse tért vissza a budapesti palotába, amelyben alapos takarítást vitt véghez. Augiász-istállóról beszélt s kevés kivétellel elbocsátotta édesatyja összes eselődjeit. Elzáratta mindörökre a kapút az „élős-

diek hada“ elöl s azzal jelezte legvilágosabban azt az útat, amelyen ezentúl haladni kívánt, hogy az öreg gróf elhúnyta alkalmából halomszámra érkezett részvétlevelekre és táviratokra egyáltalában nem is felelt. Olvasatlanul a papirkosárba dobta mind valamennyit. A látogatóknak pedig kiüzente, hogy nincs odahaza.

Azért ezzel sem elégedett meg Pataky gróf. Volt még egy unokaöccse, aki szükségesnek látta, hogy őt „elhagyatottságában“ vigasztalja s látogatásaival molesztálja. Ez a fiatalember — a nemsokára Pataky Sándor gróf után szintén elhalt Magda nővérének fia — nagyon terhére volt s már régebben azon törte az eszét, hogy még ettől a rokonától is mily módon szabadúlhatna meg?

A sors meghajolt Pataky Ervin óhaja előtt. A sors ugyanis akként rendelkezett, hogy a fiatalembernek kitünő ötlete támadt: elvett egy „lehetetlen hölgyet“ s ámbár Pataky gróf mitsem adott családi tradíciókra, rokonának házasságát megbocsáthatatlan bűnnek minősítette. Megvolt az ürügy, az alkalmatlan embert kitagadta s ezzel végképpen becsukódott a Szentkirályi-utcai Pataky-palota nehéz tölgyfakapuja az emberek számára.

Végre egyedül állt Ervin gróf ebben az

életben és sohasem érezte magát jobban, mint azon a napon, amelyen végezve unokaöccsével s annak sorsával, nyugodtan lefeküdt s kifújta a gyertyát.

Most már csak a „művészetnek“ szentelte napjait, mely iránt ifjúkori barátai keltették fel benne az érdeklődést. Eleinte szobrászattal foglalkozott, de minthogy ezen a téren nem vitte semmire, a festészetre adta magát. Az álbohémekkel azért szintén megszakított minden összeköttetést, mert ezek, alighogy örökölt az öreg gróftól, meg akarták „sarcolni“.

Ha Budapesten tartózkodott, naponta több órát töltött műtermében, de gyakran megesezt, hogy hirtelenül megúnta a dolgot, összeszedte holmiját s — az évadhoz képest — vagy az éjszak rideg fjordjait, vagy pedig a Földközi-tenger partjait kereste fel, ahol a legkisebb szállókban fogadott lakást s ismét csak festett, festett örökké.

Minek is festett tulajdonképpen Pataky gróf? Hogyan volt lehetséges, hogy egy ember, aki az élet napos oldalát nem ismerte, nem értette, aki mindenben csak a rosszat, a visszatetszőt látta, épen annak a foglalkozásnak szentelte magát, amelynek a szép, a jó iránti érzék úgyszólván alapfeltétele? Honnét eredt, hogy Pataky, akiben az emberi

természetnek legkevésbé vonzó tulajdonságai jóformán összpontosultak, beállott a legmagasztosabb, legszebb, legjobb emberi érzések megörökítését szolgáló művészet apostolai közé? Vagy talán épen azért, mert nem tudta megérteni a valódi életet, azzal elégitette ki a munka, a tevékenység, az alkotás iránti ösztönszerű vágyát, hogy képzelt világokat teremtett magának?

De mindezekre a kérdésekre nem találtak kimerítő feleletet az emberek. Át is tértek e probléma fölött a napirendre s nemsokára rá nem foglalkozott többé senkisémmel ezzel a különccel.

Egyik külföldi útján Pataky Ervin gróf, minden szándéka ellenére, férfival ismerkedett meg, akivel később, csodálatosképpen, meg is barátkozott. Ez az egész dolog következetlenségnek látszott s Pataky gróf környezete — értsd: cselédsége — előtt fölfoghatatlan rejtély volt.

Mikor Pataky gróf nyolc évvel azelőtt Dél-Olaszországból hazautazott, az éjjeli gyorsvonat Firenze és Velence között kisiklott. Ez a kellemetlen incidens nagyobb bajokkal nem járt, csak arra kényszerítette az utasokat, hogy Sestolában, egy kis faluban az Appeninek lejtőjén, töltsék az éjszakát. Az első ijedtség után Pataky gróf,

aki hozzá volt szokva az igénytelen szállásokhoz, beletörődött a helyzetébe s a váróteremnek csúfolt vasúti őrszobában, kemény padon, elaludt. Mikor másnap felébredt, észrevette, hogy ellopták a pénztárcáját. Lärmázott, szidkozódott, káromkodott, kincseket ígért. Az eredmény az volt, hogy az állomáson szolgálattelvő karabinierik feltűzött szuronnal fel-alá rohantak, mint a megveszett patkányok, — de a pénztárca nem került meg többé.

Garas nélkül, idegen helyen, ismeretlenek között, tanácstalanul állt ott, mikor váratlanul jól öltözött uriember lépett hozzá s honfitársként bemutatkozva, pénztárcájából ezer frankot vett elő s megkérte Pataky grófot, fogadja el ezt az összeget kölesönképpen.

Hát ilyesmi sem történt még meg Pataky gróffal. Eddig mindig csak ő tőle kértek pénzt, vagy félre nem magyarázható kézmozdulatokat tettek előtte. Hogy azonban neki, az ismeretlen idegennek, egy másik ismeretlen idegen magától kínáljon pénzt: azt egyszerűen nem értette. Erre felfogási képessége egyáltalában nem volt beállítva.

Pillanatig sem kételkedett abban, hogy ez az ember lelkibeteg.

De ebben a helyzetben halogatás nélkül elfogadta az ajánlatot. Tintát, papírt adatott

magának, szabályszerű elismervényt állított ki és azt keserű mosollyal átnyújtotta megmentőjének. De ez a különös férfiú egyszerűen eltépte az írást s az apró papirszeletkéket elszórta a pályatesten. Ilyen könnyelműség láttára Pataky gróf majdnem rosszul lett.

Mégis boldog volt, hogy ily könnyen megszabadult kellemetlen helyzetéből. Meghívta ebédre az épen akkor érkező pótvonat étkező-kocsijába jótevőjét, aki mint Domokos Bálint író mutatkozott be.

A két férfiú csakhamar összebarátkozott. Ami a grófnak különösen tetszett, Domokos Bálintnak végtelen cinizmusa volt, míg utóbbinak bizonyos fokig hízelt, hogy megismerkedett ezzel a gazdag és előkelő különccel, akinek a hírét már régen hallotta volt. Mivel pedig véletlenül mindketten Budapestre utaztak, volt elég idejük mindjobban megismerkedni egymással.

Domokos Bálint, egy gazdag felvidéki földbirtokos fia, valamikor katonatiszt volt. Atyja halála után tartalékba ment, s jövedelméből élt. Ezt nem igen szerette hallani önmagáról, s szívesen elhitette az emberekkel, hogy irodalmi tevékenysége révén szerez annyit, hogyha szerényen is, minden passzióját kielégítheti. Munkáinak, amelyek nagyjából német nyelven jelentek meg, erős

einizmus adta meg a jellegét, s nem egyszer történt, hogy szellemi termékei, Németországban és Ausztriában, nyomban el lettek kobozva, mert a cenzura pornografikus zugirodalmat látott bennük.

Ennek azonban Domokos inkább örült, mert művei ilyenkor, megfelelő szalaggal el látva, ellepték a budapesti könyvkereskedések kirakatait:

„In Deutschland und Österreich verboten!“ Ez még sohasem tévesztette el hatását. De különösen akkor nem, ha még ez a figyelmeztetés is, mint ez esetben, németnyelvű volt.

Vették Domokos könyveit. Megélni azonban, meg nem élhetett Domokos az — irodalomból.

Az író csakhamar tisztába jött Pataky gróf jellemével s nem tartott soká, újdonsült barátját bárkinél is jobban ismerte. Az életet mindig annak könnyű oldaláról fogta fel és így nem ítelt meg másokat sem. Ehhez azonban még hozzájárult az a körülmény, hogy őszinte szánalmat érzett a „szegény bolond“ iránt. Mert alapjában véve jó ember volt Domokos s nem bánta volna, ha könnyűszerrel kimenthette volna barátját különcködéséből az élet derűsebb partjára.

Mikor egyszer a kaszinóban kikérdezték

Pataky grófra vonatkozólag, így nyilatkozott:

— Sajnálatra méltó ember ez s én, aki igen jól ismerem, nem tudom elítélni. Különc, aki csak önönmagára válhatik veszedelmessé. Mindazonáltal tisztában vagyok ennek a barátságának az értékével is. Teszem például, hogy meghívott volna ebédre s hogy otthon felejtván pénztárcámat, megkérném, adjon kölesön négy koronát kocsira: feltétlenül odaadná a pénzt, de soha velem nem állna többé szóba!

Pataky viszont sehogy sem ismerte ki magát Domokossal. Minthogy mindenkivel szemben bizalmatlan volt, meg volt róla győződve, hogy Domokos is csak érdekből érintkezett vele. De arra már nem tudott rájönni, hogy milyen érdekek fűzhetik ezt az embert az ő személyéhez. S ennek az volt a következménye, hogy ahányszor Domokos átlépte a háza küszöbét, Pataky gróf el volt készülve arra, hogy barátja most egész biztosan meg fogja pumpolni. Hiába tudta, hogy Domokos vagyoniilag független ember s rendezett anyagi viszonyok között él: szerinte senkinek sem lehetett elég pénze, s ennél fogva barátja részéről mindig fenyegetett a veszély.

Ilyenféle gondolata támadt Pataky gróf-

nak akkor is, mikor azon a bizonyos decem-beri napon, a világgyűlölet jelében, műterméből kinézett az ablakon s boszankodott a hó-pelyheken, melyek a szomszédház kéményéből szállingózó füstfelhővel harcra keltek.

Abban a pillanatban ugyanis kopogtak az ajtón s Pataky gróf tudta, hogy Domokos fog belépni. Nem tévedett.

Domokos olyan volt, mint egy hóember s dideregve rázta le prémes kabátjáról a zuzmarát.

— Micsoda aljas idő! — kiáltotta. — Brrr! Ez az út ide hozzád valóságos északsarki expedíció!

Pataky gróf rosszkedvűen vállat vont:

— Ha nem tetszik az idő, miért nem maradtál otthon?

— Kedves vagy, igazán, — felelte nevetve Domokos — köszönöm a jó tanácsot! Csakhogy otthon is fáztam, mert nélkülöztelek, ó világom forró napja, amelyet Pataky Ervinnek hívnak! Aztán minek fűtsek be otthon, ha melegedhetem a te tűzhelyed mellett is?

Komikus páthoszszal rámutatott a kandelóra, amelyben egy szál fa élte utolsó pillanatait.

Patakynak nem volt kedve tréfálni.

— Ne boszants, Bálint! Csak nem tehetek

róla, ha az a nyomorult Spacekné oly gyatrán szolgál ki? Vagy rohanjak le magam a szeneshez?

— Miért ne? — felelte Domokos. — Tőled még ez is kitelik!

— Bolond!

— Nagyon örülök a szerencsének! Domokos vagyok! — vágott vissza jókedvűen a másik s Patakyhoz sietve, megrázta a kezét.

A gróf elmosolyodott:

— Haszontalan vagy, Bálint!

— Nem igaz! — felelte Domokos. — Megnevettettelek, tehát volt hasznod belőle. Igaz, hogy olyan arcot csinálsz hozzá, mintha éretlen citromba haraptál volna, de azért mégis csak nevetsz!

Domokos ezalatt karjaival úgy tett, mint a kocsisok az utcán, ha fáznak, míg Pataky gróf szivart és konyakot vett elő.

— Nesze, igyál! — mondta.

Megtöltötték a poharakat és egyszerre kiürítették.

— Nem rossz, — jegyezte meg Domokos és szemügyre vette a konyakos üveg címkéjét. — Nem rossz, — ismételte — de ne vedd rossz néven, ha figyelmeztetek valamire! Az a burgundi, amelyet a minap lebilincselő mosollyal töltögetett a komornyikod: kutya komisz. Az minden egyéb, csak nem bor. Valld be rög-

tön, hogy azt a lőrét ki szóta a nyakadba? Mert azt az embert fel kellene akasztani!

— Igazán nem értelek! Mi kifogásod az ellen a burgundi ellen? Az egész világon sem találsz jobbat!

— Silány hamisítvány az, barátom! Egyenesen életveszélyes! Ha parancsolod, szerzek neked másikat, valódit! Tudok egy kitünő címet!

Pataky gróf kezdte magát kellemetlenül érezni.

— Köszönöm, — mondta ridegen. — A pincében még kétszázharminchárom palack van belőle. Ezt előbb el kell fogyasztani.

— Jó, hogy tudom. Azt hiszem, legjobblesz, ha egyelőre leszokom a borivásról s ezzel a pálinkával élek.

Domokos újból megtöltötte poharát, aztán az állványra pillantva, összecsapta a kezét.

— A mindenét annak a szegény Zsuzsikának! mondta. — Ha meg nem fázik abban a szál ingben, akkor minden rendben van. Azt mondják, tele van a város tüdő-, torok- s egyéb gyúladásokkal. Hej Zsuzsi, Zsuzsi, látod! Fütik-e a fürdőkádod? — Ha nem fütik, ne jöjj zsénbe, — szólj csak nékem, fütök én be!

— Juj! Zabolázd meg kérlek a Pegazusó-

dat, hisz' az ember hascsikarást kap a ver-seidtől!

— Az néha nagyon egészséges, kedves barátom! De komolyan mondom: ez a kép ki-tűnő! Gratulálok! Nagyszerű!

Pataky hízott az örömtől. Mert Domokos dicséretéhez igazán nem volt hozzászokva. Várt is pillanatig, nem-e mond még valamit, amivel lerotaná az elismerés hatását, de Domokos komoly maradt s még egy ideig figyelmesen nézte a képet.

— Magam is úgy hiszem, hogy nem rossz, — mondta aztán Pataky. —Csak azokkal a ráncokkal sehogy sem vagyok megelégedve. Mennyi boszúságom van velök! Most már három nap óta egyebet sem teszek, mindig ezekkel a nyomorult ráncokkal bibelődöm! Hiába, nem sikerül. Éppen olyan szögletesek és merevek, mint voltak.

— Van benne valami. Tudod mit?

— Nos?

— Hadd el azt a himationt. Mire jó az az egész vörös posztó?

Erről Pataky mitsem akart tudni.

— Az lehetetlen, — mondta. — Egész kompozícióm a színösszeállításon alapszik. De még ettől is eltekintve: milyen szerepe jutna ennek a rabszolganőnek itt a sarokban? Mit nyújtson Zsuzsannának?

— Fügefalevelet! — kiáltotta Domokos gyerekes jókedvben, aztán sietve a fokpole mögé menekült, mintha tettelegességektől tartana.

— Mindjárt kidoblak, szavamra mondom! — dühöngött Pataky, de mind a mellett csak nehezen bírta magába fojtani a nevetést. — Ma igazán egyetlenegy okos szót sem lehet veled beszélni!

Domokos előjött rejtőhelyéből s újból megállt a kép előtt. Hosszasan nézegette:

— Igazságtalan vagy önmagaddal szemben, barátom. Ezek a ráncok nem is olyan rosszok! Ez nehéz szövet, öregem, s ha azt hiszed, hogy a valóságban másképp hullanak azok a ráncok, tévedsz. De engeddd meg, hogy másik megjegyzést tegyek.

— Ha nem csinálsz ismét rossz viccet!

— Nem. Most egészen komolyan beszélek. Látod, az a rabszolganő, aki a tükröt tartja: Zsuzsanna elé, az nekem nem tetszik.

— Nem tetszik? Vajjon miért?

— Mert ronda. Undorító vén jószág! Olyan, mint egy rokkant kokott, akit már régen a szegények házába kellett volna elhelyezni.

— Azt találod?

— Ez a meggyőződéselem. Hol a pokolban találtad ezt a modellt?

— Engedelmet kérek, a modell egész csinos volt. Nem találsz jobbat azok közül, akik hivatásszerűleg űzik ezt a mesterséget. Mind ilyen kiélt alakok.

— Ehhez én már nem értek. De ez az egy bizonyos, hogy te jobbat is szerezhethnél magadnak, öregem! Csak nem festhetsz gyönyörű nőket a vászonra, ha csupa szemét ül előtted?

Pataky gróf nagyot nyelt.

— Kinek mondod ezt? Magam is igen jól tudom, hogy itt mi a baj. De nincs választék s mihelyst eltér az ember a rendes anyagtól, rengeteg pénzbe kerül a história. Már pedig annyit meg sem ér az én mesterségem!

— Igazán nevetséges vagy, Ervin!

— Különben megállj! Éppen ma fel fog ide jönni egy fiatal leány. Amint mondják, igen csinos.

— Hisz akkor minden rendben van! — felelte Domokos. — A te helyedben még most, ebben a pillanatban letörülném azt a csúfságot a vásznadról s helyébe oda tenném azt a gyönyörűséget. Ezt meg kell tenned, édes öregem!

Pataky gróf bólintott.

— És azt a kis leányt honnét szerezted? — kérdezte Domokos, a konyak-üveghez közeledve.

— A takarítónőm fedezte fel.

— Ó, nemes Spacekné! Úrítem poharamat egészségedre s egyúttal magamat is ajánlom kegyes pártfogásodba! — mondta Domokos, aztán kiitta a konyakot, majd Patakyhoz fordult:

— Bizonyos, hogy az a derék hölgy már sok jó falathoz juttatott! Mondd csak öreg, még sohasem volt kellemetlenséged a rendőrséggel?

Pataky elnevette magát.

— Még nem. De már magam is azt gondoltam, hogy Spacekné eltévesztette hivatását. Többre vitte volna, ha a Gyöngytyúk-utcában vagy hasonló helyen alapított volna üzletet.

— Jó közel is volna hozzád!

— Na persze! Én nem vagyok olyan...

— Szó sincs róla, tudom, Ervin. De miért nem nyújtasz neki módot arra, hogy kvalitásainak megfelelő üzletet nyisson?

— És ki szerezne nekem modelleket?

— Látod, ebben már neked van igazad, — hagyta rá Domokos s kabátja után nyult.

— Mit csinálsz? — kérdezte Pataky meglepetve.

— Megyek, édes öregem. Ha az ember szép modellt vár: annak neki kell készülődni.

Ezzel bebujt a téli kabátjába.

— Addio, caro mio, — mondta, kezet nyujt-

va Patakynak. — Csak még egyre kérlek: ne légy túlságosan szenvedélyes! Uralkodj magadon s fékezd kissé vérmes természetet!

Domokos már félig kint volt, mikor hirtelenül visszafordult s így szólt:

— Majdnem megfeledkeztem a földologról! Egy kérésem volna hozzád!

Patakynak összeszorult a szive. Érezte, hogy most érkezett a pillanat, amelyben barátja önzetlenségéről le fog hullani az álarc. Így tehát nem kerülhette ki a végzetet! Te is, Brutus?

— Egy — — kérésed — — hozzám? — hebegte a gróf.

Domokos persze nyomban észrevette a változást Patakynak a hangjában. De kemény maradt s nem rövidítette meg barátja kínjait.

— Igen, van egy nagy kérésem, — mondta — azaz nem is rólam van szó, hanem egy nagyon szép és nagyon kedves hölgyről. Te is ismered. Csak úgy rajong érted a nénike!

Patakynak nyugtalanul tekintett fel a menyegyzetre.

— Mit akar az a perszona? — kérdezte, határozott „nem“-re készen. Mindazonáltal megkönnyebbült, amióta tudta, hogy nem Domokosról van szó.

— Az a „perszona“ arra kér, légy kegyes őt

holnap, szent karácsony előestéjén kis vacsorára megtisztelni magas megjelenéssel, — mondta Domokos, térdre ereszkedve gróf Pataky előtt. Aztán nevetve felugrott s hozzátette: — Ugy-e, jó kis ijedtség volt, öregem?

Pataky fellélegzett.

— Ez az egész? — mondta némileg megnyugtatta. — Azért semmi kedvem sines hozzá! Hisz ismersz engem s tudod, hogy én az ilyenfélét nem szeretem. Utálok az emberek!

Domokos kedélyesen belékapaszkodott s megnyugtatta:

— Nem kell, hogy hűtlenné légy elveidhez, kedves öregem! Ezt senkisé is kívánja tőled. Aztán összesen csak hárman lennénk: Te, ő meg én.

— Kicsoda tulajdonképpen?

— Radóczy Sáríka. Nem ismered? Hogyne ismernéd!

— Az énekesnő? Gavrileszku hercegnek, annak a román majomnak a szeretője?

— Az.

— Hát már vége a dolognak a herceggel? Te Bálint, ez nagyon gyanus! Úgy látszik, más baleket akarsz neki keríteni!

— Ugyan kérlek, nevetséges! Gavrileszku szerelmesebb Sáríba, mint valaha. De sürgős

ügyben Bukarestbe kellett utaznia, ahol tizen-
négy napig fog maradni. Szegény Sárka pe-
dig rendkívül unatkozik s vállalkoztam, hogy
mulattassam kissé. Gyere el. Majd eltréfá-
lunk vele!

— Nem bánom, — mondta végre Pataky.

— Ez derék dolog, öregem, ezt már szerez-
tem! Legjobb lesz, ha holnap este nyolckor
összetalálkoztunk. Együtt mehetünk.

— Természetesen gyalog!

— Hogy az ördögbe ne? — felelte Domokos
nevetve, aztán elsietett. De jól is tette, mert
alighogy magára maradt, Pataky gróf máris
megbánta könnyelmű ígését. Hiába, ez a
vacsora gyanús dolog volt előtte.

Vállatvonva visszatért munkájához s mi-
után a palettán lévő festékeket mind összeke-
verte, bemázolta az alakját annak a rabszol-
ganőne¹ aki a tükröt tartotta Zsuzsannának.

IV.

Pataky gróf épen befejezte romboló mun-
káját és a megsemmisülésre ítélt szegény rab-
szolganő végképpen letűnt a képről, mikor is-
mét kopogás hallatszott.

Spacekné volt.

— Szerencsés jónapot, Pataki úr! —

mondta legszerényebb, legédesebb hangján, majdnem pöszézve. — Csak nem zavarom?

— Dehogy zavar, — felelte a gróf, fel sem tekintve megcsönkített képéről, — Ilyet egyáltalában fölösleges kérdezni. Nos? Mi van azzal a modellel?

— Hisz épen amiatt jövök, kérem alássan. A leány kint vár az ajtó előtt.

— Hát bocsássa be! — mondta Pataky türelmetlenül. Már maga készült ajtót nyitni, de Spacekné elállta útját s vastag újját ajkára téve, suttogva mondta:

— Bocsánatot kérek, Pataki úr, hogy még alkalmatlankodom, de csak arra akartam figyelmeztetni, hogy a leány borzasztóan szégyenlős. Nagyon óvatosan kell vele bánni, mert különben megugrik. Amint már reggel mondtam: tessék az arccal kezdeni, — a többi majd magától jön.

— Jól van, jól van, — idegeskedett Pataky gróf. —Nincs szükségem oktatásra.

— No hát akkor minden rendben van, — hagyta rá Spacekné alázatosan, kinyitotta az ajtót s kiszólt:

— Tessék besétálni kisasszony! Nagyon szép itt bent!

Félénk, földre szegzett tekintettel belépett Bartók Ilona. Spacekné látta, hogy most már

nincs rá szükség. Kiment s halkán betette az ajtót.

— Csak bátran, kisasszony! Jöjjön közelebb! — kezdte kis idő múlva Pataky, le sem véve a szemét Ilonáról. — Ne féljen semmit, nem bántja senkisémet!

Ilona feltekintett.

— Tudom, — suttogta. — Kérem, mester ne haragudjék rám, hogy ilyen ügyetlenül viselkedem, de nem értem jobban!

Pataky önkénytelenül elnevette magát. Sokan fordultak meg nála ebből a fajtából s megtörtént, hogy egyik vagy másik azért, hogy felsrófolhassa az árakat, hasonlóképpen viselkedett, de az mindig csak komédia volt. Ellenben ez a leány nem tetette magát: ügyetlensége valódi volt. Ezt még az örökké bizalmatlan Pataky is első pillanatra látta.

A gróf Ilonához lépett, majd megfogta a kezét s az ablakhoz vezette. Ott felemelte a leány fejét, hogy jobban lássa, mert már sötétedett a műteremben.

Ilona nagyon elpirult, ami finom vonásaihoz igen jól illett. Félénken rászegezte Patakyra nagy, kék szemét, de csak pillanatra. Aztán ismét lenézett a földre.

— Ez csakugyan nem rossz akvizíció! — szólt magában Pataky: Határozottan meg

volt elégedve Spaceknével. Jobb rabszolganőt el sem képzelhetett képe számára.

Barátságosan megveregette Ilona arcát.

— Tegye le a kalapját s a kis kabátját, — mondta. — Szeretném még gyorsan megrajzolni a profilját, pedig már nagyon kezd sötétedni. Tanulmánynak mindenesetre jó lesz.

Ilona még mindig zavarban volt. Letette régi divatú kis kabátját a műterem közepén álló óriási tölgyfaasztalra, aztán levette a fejéről egyszerű, sötét bársonykalapját. Mikor ezeket elvégezte, simítgatta és huzigálta kopott, túlrövid ruháját, persze eredmény nélkül.

Ezalatt Pataky rajztáblát és ceruzát készített elő s két széket vitt az ablakhoz. Aztán leültette Ilonát. Megigazította a fejét, végül pedig elkezdett rajzolni.

Mialatt ott ült szépen, mozdulatlanul, Ilonának alkalma volt töprengeni helyzete fölöött. Úgy amint megbeszélte volt Spaceknével, feltűnés nélkül távozott hazulról. Szüleinek azt mondta, hogy az elvégzett munkát, a másolatokat elviszi az egyetemre s ezzel az alkalommal meglátogatja egy banknál alkalmazott telefonista barátnőjét, akiről tudta, hogy aznap épen szabadnapos.

A szülők ebben nem találtak semmit s Ilona csakugyan elvitte a munkát az egye-

temre. De visszajövet nem ment el barátnőjéhez, hanem lopva beállított Spaceknéhoz, akivel aztán eljött a gróf műtermébe. Mielőtt belépett, a házmesterné még szigorúan meghagyta neki, hogy a világot se szólítsa Patakyt grófi címén, mert ezzel előre is elrontana mindent.

Gyorsabban, könnyebben jutott ide, mintsem gondolta volna. S most, amint ott ült, fájt a szíve, hogy otthon hazudott. Legelőször hazudott életében! Maga is csodálkozott, hogy ezért el nem nyelte a föld...

Igyekezett megnyugtatni lelkiismeretét. Elvégre, nem volt-e jó és nemes az a cél, amelyért ezt a bűnt elkövette? Különben is valamikor maga az édesanyja mondta neki, hogy sajnós, vannak helyzetek, amikor még a legtisztességesebb embernek is hazudnia kell.

Hát nem volt-e most ő is ilyen helyzetben?

Bízott benne, hogy a Mindenható majd csak neki is meg fog bocsátani, amint olyanoknak is megbocsát, akik hazudnak, hogy rosszat érjenek el vele.

Ha pedig meggondolta, hogy alapjában miről volt szó, nem talált abban semmi rosszat, hogy lerajzoltatta magát egy híres művésznel.

Ekkor véletlenül megpillantotta a nagy képet, amely jobbra tőle a fókopolcon állt. Ön-

kénytelenül összerezzen s érezte, amint ismét fejébe szállt a vér. Fülíg pirúlt s nagyon meg volt ijedve.

Pataky nyomban észrevette nyugtalan-ságát.

— Mi baja? — kérdezte. — Csak nem érzi magát rosszul?

— Dehogy, — hebegte Ilona. — Egész jól vagyok.

— Annyira elpirúlt hirtelenül, hogy már komolyan azt hittem, valami baja van.

Pataky még folytatta egy ideig, aztán félretolta a rajztömböt. Már oly sötét volt, hogy megfájdult a szeme a munkától.

— Elég volt, — mondta enerváltan.

Ilona felkelt s várva-várta a festő szavát, hogy elmehet. Pataky azonban semmi ilyen-félét nem mondott, hanem maga is felkelve, az egyik falhoz lépett s megcsavarta a vil-lanykapcsolót, mire meleg, kellemes fény ter-jedt el a műteremben. Ilona feltekintett a mennyezetre. Ott szép függőlámpa lógott, bronzból, színes üvegekkel.

Az ilyesmi annyira új volt Ilona előtt, hogy önkénytelenül kifejezést adott tetszésének.

— Jaj, be szép! — mondta.

— Csakhogy tetszik magának! — jegyezte meg Pataky tréfásan. — Remélem, jól érzi magát nálam, vagy nem?

Közelebb lépett Ilonához.

— Ó kérem, hisz itt minden olyan nagyon gyönyörű! — szólt Ilona. — Ilyen szépen berendezett szobát még soha életemben nem láttam, soha, igazán!

Ezt annyi közvetlenséggel mondta, hogy Pataky pillanatig sem kételkedett Ilona őszinteségében.

— No, ennek igazán örülök, — mondta, s Ilona haját megsimogatva, hozzá tette: — Remélem, hogy ezentúl többször látjuk egymást, s hogy gyakran fog meglátogatni. Van kedve kicsit körültekinteni a műtermemben?

Pataky feltünő jó kedvben volt. Rendesen egészen másképpen bánt a modelljeivel. De ennek a kis leánynak az ártatlan kedélye és helyes naivitása valami annyira új és szokatlan volt előtte, hogy örömet talált a vele való beszélgetésben.

— Nagyon szívesen nézném meg közelebből ezeket az érdekes dolgokat, — felelte Ilona szerényen. — Csak attól félek, hogy már késő van s a mama nem is tudja, hogy itt vagyok!

— Az nem baj! — igyekezett Pataky Ilonát megnyugtatóni. — A mamájának csak nem lehet kifogása az ellen, ha olyan nagy leány, mint maga, kissé szabadabban mozog? Vagy talán olyan nagyon szigorú az az öreg asszony?

Ilona hangosan felkacagott.

— Nem öreg asszony az, kérem, — mondta jókedvűen. — Az ép mamám még nagyon fiatal és nagyon szép! Olyan szép, hogy na! Mindenki nővéreknek néz bennünket!

— Igazán? Az nagy szerencse. Utálok az öregeket. Tudja mit, lelkem? Ha a mama tényleg olyan nagyon szép, csak hozza egyszer magával, — felelte Pataky. De alig hogy ezt kimondta, már meg is bánta. Mert egyik elve az volt, hogy nem kell a modellek családi ügyeibe avatkozni. Ez rendesen pénzbe kerül.

Ilona gyorsan megszabadította aggodalmaitól.

— Az édesanyám nem jönne el ide, a világért sem! — mondta meggyőződéssel. — Nagyon büszke asszony!

Pataky meglepődött. Az a kis leány, aki előtte állt s ezt oly komolyan mondta, nem úgy nézett ki, mint akinek büszke asszony az édesanyja.

— Büszke? — kérdezte visszafojtott gúnynyal. — Hogyan? És maga? Magácska nem büszke?

— Én? Istenem... én...

Ilona egészen elszomorodott. Beteg atyjára gondolt.

— Nos?

— Kérem, ne is tessék kérdezni, — felelte

Ilona. — Igen szomorú dolgok ezek s nem szeretném jó szívét megbántani — — —

Pataky eleget tudott. Nem folytatta ezt a témát. Szomorú dolgok nem igen érdekelték s veszedelmes vállalkozás is volt azok iránt felmelegedni. Az is rendesen anyagi áldozatokkal jár...

Megragadta Ilona kezét s körülvezetve a leányt a műteremben, megmutatta neki a képeit és szobrait.

— Milyen helyes az a házikó, az erdő szélén, — jegyezte meg Ilona egy tájkép előtt. — Aztán milyen szép napos az idő azon a képen! Az ember szinte érzi a kitünő levegőt! Mondja, kérem, mindig olyan lilaszínű az ég vidéken?

— Nem épen mindig, de gyakran, — felelte Pataky, akinek ez a nem várt, öntudatlan kritika mód fölött tetszett.

A következő kép olasz halászokat ábrázolt, akik tarka vitorláik javításával foglalkoztak.

— Az ember nem hinné, hogy valami, ami olyan foltozott és rongyos, mint az a vászon, milyen szép lehet, — mondta Ilona, majd kérdezte: — S mindezt ön festette?

Ilona ezt bizonyos áhítattal mondta. Pataky kellemesen érintve, igent bólintott.

— Gyönyörű, igazán gyönyörű! — jelentette ki Ilona s most már bátran átment a

szoba másik oldalára, hogy az ott lógó képeket is megszemlélje. Pataky érdeklődéssel követte a leányt. Enek a gyermeknek a dicsérete jól esett neki s ami eddig még senkinek sem sikerült, azt Ilona önkénytelenül, játszva érte el: érzést, amelyet ez az ember- és világgyűlölő jóformán nem is ismert.

Most képhez értek, mely meztelen, vöröshajú nőt ábrázolt, aki jegesmedvebőrön pihenve, kacéran hívogatni látszott valakit. Ilona úgy tett, mintha észre sem venné a képet s tovább ment. Ekkor azonban kibújt Patakyból az ördög:

— Hát ez nem tetszik magának? — kérdezte. — Pedig nagyon szép! Csak nézze meg drágám ezt is, roppant kedves dolog!

Mögé lépett Ilonának, átkarolta a derekát és erőszakkal visszavitte az akt elé. A leány ijedten igyekezett szabadúlni a festő karjaiból s nagyon elpirúlva, könnyörgött Patakynak:

— Kérem, kérem, eresszen el! Ez a kép nem tetszik nekem! Éppen olyan utálatos, mint az a másik nagy, ott az állványon!

— Miért, kicsikém? — kérdezte Pataky, még szorosabban átkarolva Ilona derekát.

— Mert csúnya, undorító, utálatos! Kérem, eresszen már el, igazán — — — mit csinál...

De Pataky megragadta fejét s megcsókolta. Ami erre következett, harc volt, egyenlőtlen erők viaskodása. De a leányka fiatal testének rugékonysága végül mégis csak győzött. Egyetlen hirtelen mozdulattal szabad volt.

Mint az üldözött őz, úgy menekült a műterem másik sarkába. Kimerülten, gyorsan lélegezve, kipirultan karszékhez támaszkodott. Szép szőke haja a tusában felbomlott s arany vízesésként omlott a nyakába.

— Ezt mindjárt gondolhattam volna! — hebegte remegve.

— Nevetséges, igazán nevetséges!

Pataky dühösen nézett a leányra. Szégyelte a kudarcát.

— Minek jöttem ide magához? — panaszkodott Ilona.

— Ugyan ne komédiázzon! — pattant fel Pataky. — Hisz ez egyszerűen ostobaság! Ha azt hiszi, hogy engem rá tud szedni ezzel a szemforgatással, nagyon téved! Ismerem az efféléket! Itt van a járandósága, de fogadja meg a tanácsomat: keressen magának más foglalkozást, mert ehhez nincs tehetsége!

Pataky tizkoronás bankjegyet dobott az asztal közepére, aztán az ablakhoz ment s az üvegtáblán idegesen dobolva hosszú, csontos

ujjaival, elkezdett fütyörészni. A jókedv oda volt. Ilyen libát még nem látott. Balga teremtés!

Ilona halálos félelemben, megrémülten, mintegy megkövesedve állt a karszék mögött s rábámúlt az asztalon heverő bankóra. Úgy érezte magát, mintha valaki jéghideg kézzel a kebelébe markolna s összezúzná a szívét. Ezen a hangon még nem beszéltek vele...

Így tehát vége volt mindennek! Nem tudott szülein segíteni! Szerencsétlen, szégyenlős természete megfosztotta ennek az embernek a jóindulatától, akinek a szivessége folytán, ha jól viselkedik, ki tudja, még mennyi pénzt szerezhetett volna!

Nem is értette, miért volt ilyen makacs és ügyetlen...

Lassan-lassan szürke homálya olvadt össze minden a szeme előtt. De egyszerre látta az anyját, amint hófehér kezével dolgozott varrógépén, ráismert atyjának megtörött, gondterhes alakjára, ahogy az asztal előtt ült s másolt. Remegő keze végig futott a papíron. Közben feltekintett s bemártotta tollát az előtte álló tintába. Mennyit kellett vesződnie szegénynek, míg néhány hatost tudott szerezni ezzel a fárasztó, lélekölő munkával!

És ő? Mit tett ő, szerencsétlen Bartók Ilona? Rosszat. Most a Mindenható megkö-

nyörült rajta, alkalmat nyújtott neki arra, hogy szerencsés véletlen folytán annyit szerezhessen, hogy ezzel jó szüleit e legnehezebb gondoktól megmenthesse, a Schlesinger-féle adósságokat kifizethesse, kőolajt és szénét vehessen! S mindezt maga hiúsította meg, örült viselkedésével!...

Aztán látni vélte, hogy a bankjegyből, az asztalon, tiz, húsz, száz darab lett, egész nagy halmoz, s látta, amint az atyja sovány, reszkető kezeit kinyújtotta a pénz felé s a beteg ember szeme kidülledt, könnyezett s oly nehezen lélegzett, mintha fojtogatnák...

— Hát maga még mit csinál itt? — szólt ebben a pillanatban egy durva, barátságatlan hang.

Ilona összerezzen, eltűnt a káprázat s ismét ott állt a festő előtte.

Zavartan, szórakozottan, ijedten szegezte rá szemét.

— Tessék megbocsátani, kedves jó festő úr, de — de — de...

Nem talált kifejezést arra, amit érzett, amit mondani akart. Összetette a kezét s nem szólt többé semmit. De oly meghatóan, oly szívhezszólóan tekintett Patakyra, hogy ez teljesen megfélekedezett minden haragjáról.

— Talán bizony megbánta viselkedését,

maga vad kis lány? — kérdezte a festő s meg-simogatta Ilona haját, amely még mindig rendetlen zuhatagban omlott végig a hátán.

— Igen, kérem, megbántam, — felelte Ilona őszintén, egyszerűen. — Kérem, ne haragud-jék rám, hisz olyan nagyon ügyetlen vagyok!

— No hiszen már nem is haragszom, — mondta Pataky. Nem is haragudott többé. Már csak arra gondolt, hogy „rabszolganőjé-nek“ milyen aranyszínű a haja. Milyen hatá-sos ellentét Zsuzsanna koromfekete hajához! Aztán micsoda profil! A legtisztább klasszi-citás! Eszébe jutott, hogy palotájában, ami-kor egyszer régi iratokat, leveleket böngé-szett, elefántcsontra festett miniatürt talált, édesanyja ifjúkori arcképét. Egészen ilyen volt ez a gyermek is...

S önkénytelenül, mint valami árnyék, úgy futott végig a lelkében saját gyermekkorá-nak, édesanyjának emléke. Kissé megijedt. Mit? Ő is valamikor gyermek volt, fiucska, rövid nadrágban, aki játszani, nevetni, tré-fálni tudott? S az egy és ugyanaz az ember volt, az a fiú és ő? Ugyanaz a vér lüktetett benne, mint abban a fiúban, régen, hosszú, hosszú évekkél ezelőtt?

— Ostobaság! — mondta fenhangan. — A fejéhez kapott. Mintha erőszakkal akarta volna elúzni ezeket az emlékeket.

Ilona nagyon megijedt, de Pataky megnyugtatta.

— Ne féljen semmit, lelkem, — mondta barátságosan. — Ha az imént hangosan gondolkoztam, vagy talán szitkozódtam is, hát akkor az csak önmagamnak szólt. De maga ezt úgy sem érti. Nem is érthet engem senki sem ezen a világon...

Elgondolkozva az asztalhoz lépett s kezébe vette a rajztömböt, amelyen Ilona karcolat-szerű portraitja volt. Sehogysem volt megelégedve művével.

— Undok! Szörnyűség! — mondogatta, mintegy magához. — Meg sem lehet ismerni.

Összehasonlította a rajzot a valósággal, aztán egy-kettőre leszedte a lapot a rajzzal, elépte s a kandallóba dobta. A papirdarabok lassan megbarnultak a parázson, aztán felcsapott a láng.

— Be kár! — mondta Ilona halkan.

— Dehogy kár. Semmi sem kár! Ilyen rosszúl még sohasem rajzoltam! Nem volt meg a kellő hangulatom. Remélem, hogy holnap sikerül! Gyalázat...

Ilona arca kiderült.

— Holnap... — suttogta boldogan.

— Persze, hogy holnap! De igyekezzék valamivel előbb itt lenni, a napok rövidek!

Ilona nem tudott hova lenni az örömtől. Így

tehát nem esett el keresetétől s a jószívű, nemeslelkű festő csakugyan megbocsátott neki!

— Pontosan itt leszek! — mondta Pataky-nak, fürgén rendbe hozta a haját, feltette kalapját s bebujt kis kabátjába. Kissé félénken nyúlt a bankjegyhez, de aztán gyors elhatározással eltette s Pataky elé lépett.

A gróf figyelte minden mozdulatát.

— Kezét csókolom, kedves festő úr, — szolt s meghajtotta magát.

— Isten vele, kis lány! Tehát holnap a vizionlátásra!

— Igenis kérem, valamivel korábban, mint máma, — felelte Ilonka s eltűnt.

Pataky még jó ideig nézett utána. Gondolkozott. Ismét egyike azoknak az érzelmeknek bántotta, amelyek ellentétben voltak elveivel, mert hirtelenül, indulatosan azt mondta:

— Ah mit, ostobaság!

Megdörzsölte a szemét, télikabátjához sietett s azt magára vette. Felhajtotta a gallérját, fejébe nyomta a kalapot, eloltotta a vilányt, lezárta műtermét s leszaladt a lépesőn.

Észre sem vette a kapu alatt leselkedő, megelégedetten mosolygó Spaceknét. Bokáig hóban tiporva, sietett hazafelé. S nemsokára ő is egészen fehér volt, valóságos hóember, mint mindazok, akikkel találkozott.

V.

A keresztény ünnepek közül mégis csak karácsony a legkedvesebb. Már pedig épen az, ami ennek az ünepek — minálunk legalább — megadja sajátos jellegét, a karácsonyfa: a pogánykorból maradt ránk. Ha nem is a honfoglaló, pogány őseinktől, de a nyugat-európai népek polytheista elődjeiktől. S ez a pogányoktól átvett keresztény karácsonyfa ma már a zsidókhoz is ellátogat, akik közül sokan gyermekeik kedvéért ezt az ünnepet maguk is megtartják.

A zord, viharoklakta hegyekből barátságos, meleg szobába varázsolt fenyőfa, csillogó, ragyogó díszében, ezerféle csecse-beccsével, melyet kedves női kezek nagy buzgalommal rakosgatnak az ágakra, számtalan, az alkonyatkor tündéri fényben kigyúladó gyertyával, kábító illatával — még a legridegebb emberre sem marad mélyebb benyomás nélkül.

Ha kinyílnak az ajtószárnyak s a gyermekek vígan és mégis bizenyos ünnepiességgel vetik magukat a felénk áradó fénytengerbe: modern életünk minden realizmusa mellett idealisták leszünk, ha csak rövid időre is. Persze, ez is csak addig tart, míg égnek a gyertyák, vagy míg a gyermekek kezdik ki-

fosztani a fát. De ez is többet ér a semminél. S boldog az, akinek keblében ilyenkor ki-gyullad egy másik fény s akinek eszébe jut az, aki született és meghalt értünk...

Kedves dolog a karácsonyfa-kultusz. De csak ízléstelen, régi divatú, mesquin díszével, viaszkos gyertyáival. Nem tűri a modernizálást, a villanygyertyákat vagy a „stílszerű“, egyszínű, unalmas dolgokat.

S milyen izgalmat, lótást-futást okoz a zöld vendég ilyenkor! Hogy megélénkül az élet az utcán, az üzletekben! A közlekedés, különösen akkor, ha túlságosan sietnek az emberek, megakad, de nem baj. Senkisémmé haragszik, senkisémmé ideges.

Már aztán, december huszonnegyedikén, különösen a déli órákban néha veszedelmes a helyzet. Akinek van kis megtakarított pénzcskéje, sietve és izgatottan befurakodik a fekete tömegbe, lökdös, meglökik, taszigál, letaszítják a járdáról, harcra kél óriási csomagokkal, amelyek maguktól mozognak, százszor megáll a kirakatok előtt, s ha végre megtalálta azt, amivel hozzátartozóinak kedveskedni akar, még nagyobb sietségben s még izgatottabban, kincsét magához szorítva, rohan hazafelé...

Radóczy Sárinak is kellett karácsonyfa. Gyermekkorában nem hozott neki a Jézuska,

s ez egyike volt azoknak a dolgoknak, amelyeket sohasem tudott megbocsátani szüleinek. Nyíltan meg is mondta volna nekik, ha egyáltalán ismerte volna őket. De nem tudta kicsodák, nem is látta őket soha. Az az „anya“, akivel együtt lakott, s aki háztartását vezette, nem volt egyéb egyszerű műmamájánál.

Eleinte persze, mikor Sárika még ismeretlen volt s ha fel is lépett, még nem szerepelt a színlapon, az ilyen mama luxusát nem engedhette meg magának. Mikor később jobbrafordult a sorsa, ő is megbarátkozott az örökbefogadásnak eme, a corpus juris által ugyan el nem ismert, de tényleg létező s színésznők körében igen kedvelt válfajával.

Halbruder Jozefa, — vagy amint ruhatárosnői működése utolsó idejében ismeretlen okokból nevezték: Túróslepény Beppa, új rokonságára való tekintettel, amelybe Radóczy — azelőtt Rosenkart — Sárival került, szívesen lemondott hivatásáról. Ezt a lépését később sem bánta meg s meghatóan ragaszkodott örökbefogadó — leányához.

Eltekintve kisebb összetűzésektől, melyeknél párnák, székek, kendőző-szelencék vagy papucsok voltak a fegyverek, igen jól férték meg egymás mellett. S ezek a jelenetek különben is csak akkor adták elő magukat, ha a Túróslepény, amint Jozefát ilyenkor ma-

mához nem illő módon még otthon is kegyetlenül nevezték, elrakta Sárika harisnyakötőjét, tükröt tört, vagy pedig Sári legújabb párisi toilettjére kávéfoltokat csinált.

Ilyen jó egyetértés mellett csak természetes volt, hogy Sári mamája idejekorán karácsonyfáról gondoskodott s azt felállította a szalon közepében. December 24-én délután pedig széken állt a fa előtt s aranyozott diót meg mindenféle édességet akasztott az ágakra.

Radóczy Sárinak az Andrássy-úton, első emeleten volt lakása, mely rózsaszínű kretton-hálóból, kék boudoirból, mahagoni ebédlőből és rokokó-szalomból állott. Ezt a kis fészket Gavrileszku Arzén herceg, egy Budapestre az Isten tudja miként tévedett román világfi választotta ki Sári részére, mivel a művésznő előbbi otthona szerinte szegényes és nem eléggé *comme-il-faut* volt. Igaz, hogy a herceg legszebb emlékei fűződtek Sári régi lakásához, de azért mégis jobb szerette barátnőjének ezt az újabb lakását, mert a másikon, japán fényképtartóival és olesó nyomataival, mindig az volt az érzése, hogy csak futó kaland az egész.

Az új lakás azonkívül közelebb is volt saját házához, amely éppen szemközt állott s így reggel, ha öltözködött, csak át kellett néznie

az Andrássy-úton, hogy belásson a művésznő ablakain.

Gavrileszku hereg családi körülmények miatt nem tölthette az ünnepeket barátnője társaságában. Kénytelen volt oláhországi birtokára utazni, ami évente többször előfordult.

Azért szolgálatonkívüli diplomatához illoen, — legutóbb Teheránban volt követségi tanácsos, ami némileg elkedvetlenítette — még elutazása előtt gondoskodott karácsonyi ajándékairól s meglepetéseit Marton, Bachruch, Árvay és más jónevű cégeknél már jóval az ünnepek előtt rendelte meg.

A számlák kifizetését — Teheránban szerzett tapasztalatain okulva — a tárgyak pontos szállításától tette függővé Budapesten is, amit bátran megengedhetett magának. Kifünő anyagi viszonyait mindenki ismerte.

Így történt aztán, hogy aznap, a délutáni órákban, egy csomag érkezett a másik után Radóczy Sári címére. A mama átvette s elhelyezte őket a karácsonyfa alatt, még pedig felbontatlanul, mert a művésznő szerette a meglepetéseket.

Ezalatt Radóczy Sári boudoirjában tette meg vendégeinek: Pataky Ervin gróf és Domokos Bálint fogadtatására a saját személye szépítésére vonatkozó előkészületeit. Patakyt inkább csak látásból ismerte, Domokost sze-

mélyesen és talán jobban, semmint a herceg sejtette.

Gavrileszku Arzén kissé féltékeny természetű ember volt és a világért sem volt szabad megtudnia, hogy hűséges Sáríkája mire készült karácsonyestén. De hiszen Bukarestben, vagy talán még távolabb volt s ha Sári nem is állt valami jó lábon a földrajzzal, annyit mégis tudott, hogy Románia nem olyanféle kirándulóhelye a magyar fővárosnak, mint teszem Pomáz vagy Nagymaros.

A művésznőt különben sem bánthatta a lelkiismerete, mert aznap valóban nemes cselekedetre készült. Már napok óta foglalkozott ezzel az ideával. Eredetileg nagyszabású, nyilvános hangversenyre gondolt, amelynek tiszta bevételét Bartóknénak, volt társnőjének akarta juttatni. De az sok szaladgálással s egyéb kellemetlenséggel járt volna s így elhatározta, hogy baráti körben rendezi a hangversenyt.

Mikor a mama megtudta, mire készül Sári, könnyekig meg volt hatva.

— Hiába, te nem vagy olyan, mint a többi, — mondta. — A szíved nagy, de jó!

Jozefa nem is sejtette, milyen jól jellemezte ezzel a drasztikus mondással Sárít. Mert ez a nő, akit éppenséggel nem lehetett erkölleshősnőnek nevezni, a Sors által kevésbé kényezte-

tett társnői iránt mindig szeretettel viseltette és segítette őket, ahol és amikor csak tudott. Ha volt pénze, adott és soha vissza nem követelt egy garast sem. Azokat pedig, akikkel jóban volt, igazán szerette s ha néha olyan férfi szerelmi vallomását, könyörgését is meghallgatta, akinek — nem volt joga hozzá, azt többnyire azért tette, mert nem tudta belátni, miért ne szerezzen boldog pillanatot valakinek, ha abban a pillanatban a másíknak, a — jogosultnak, ő reá nem volt szüksége?

Ez az életfelfogás, bizonyos, hogy kokottmorál volt. De nem ebből a fajtából volt-e ama Magdolna is, akiről az Úr mondta:

— Sokat szeretett...?

A „mama“ épen az utolsó gyertyát tűzte a fára, mikor Sári, mélyen kivágott ruhában, megjelent a szoba ajtajában.

— Jaj de szép ez a fa! — mondta a művésznő örömteljesen. — Ezt aztán ismét jól csináltad! S ez a rengeteg sok csomag! Ez óriási! Roppant kíváncsi vagyok, mondhatom! Vajjon nem feledkezett-e meg Arzénkám a legyezőről?

— Türelem, türelem, — nyugtatta meg fontoskodva s török pongyoláját igazítgatva Halbruder Jozefa Sáríkat. Majd bizalmatlan pislantással hozzátette:

— Csak arra vagyok kíváncsi, hogy a vendégeid is megerőltették-e magukat?

— Domokos bizonyára. Tetőtől talpig gävallér. A másikról nem tudom. Azt mondják borzasztó fösvény!

— Nem is értem, Sasa, édes! Hogy hívhatnál meg ilyen firmát? Az ember még az ételt is sajnálja, amit majd elfogyaszt!

— Ezt már csak bízd rám, — felelte Sári nevetve. — A vacsorát illetőleg is egész nyugodt lehetsz. Nem fogsz megrövidülni, s beküldöm neked a porciódat a szobádba. A gróf úr pedig meg fogja adni az árát ennek a vacsorának, arról kezeskedem! Hát a jótékony célú előadásomról teljesen megfeledeztél?

— Igazságod van, — hagyta rá a mama, s ellágyult. — Hiába, te nem vagy olyan, mint a többi, mindig csak azt mondom! Te egy nemes lélek vagy! Tőled tanulhatna akármilyen igazán gazdag ember, akár zsidó, akár gróf!

Sári nem tiltakozott s míg a mama beszélt, benézett az ebédlőbe, rendben van-e minden? Mikor visszajött, Halbruder Jozefa már szobaillatot csöpögtetett izzó szénlapátra s így füstölve rohant egyik szobából a másikba.

— Elég volt, elég! — mondta Sári, kezével kapálózva; — az urak ezt nem szeretik.

— Már hogyan szeretnék? — felelte a má-

sik s az illatból újabb adagot öntött a lapátra. — Az ilyen finom parfüm megcsiklandozza az orrukat s ekkor mindjárt jókedvük támad!

(Hogy Halbruder Jozefa miként ejtette ki a „parfüm“ szót — megírni lehetetlen.)

Nemsokára rá megszólalt a csemetyű s pár perc múlva a szobaleány bebocsátotta Patakyt és Domokost, kik mindketten nagy esomagokat szorongattak hónuk alatt.

A mama sietve megugrott, a háziasszony pedig nyájas mosolylyal üdvözölte vendégeit. Sári ilyenkor oly kifogástalanul viselkedett s egész kinézése is olyan volt, hogy pompásan beillett volna a legelőkelőbb szalonba is.

— Szép magától, kedves gróf, hogy elfogadta a meghívást, noha csak Domokos barátunkat kértem fel annak átadására s nem írtam személyesen. Remélem, nem fogja megbánni!

Sári kezét fogott Patakyval, közben pedig oldalpillantással meggyőződött róla, hogy a mama már — elillant.

— Bocsánatot kérek, — felelte Pataky, — én köszönöm, hogy rám gondolt. Ha jól tudom, találkoztunk is már vagy kétszer-háromszor?

— Milyen jól emlékszik! Csakugyan úgy van. De aztán többször is láttam az utcán.

Domokos, akit a művésznő még előtte valónap megbízott volt a karácsonyfa kivilágításával, elvette barátjától a csomagokat, amelyeket még most is görcsösen szorongatott a hóna alatt s odarakta a többi ajándék mellé.

— Tisztelt uraim és hölgyeim, — mondta aztán — most már méltóztassanak innét elpusztulni, mert jön a kriszkindli!

Az énekesnőnek pedig bizalmasan súgta a fülébe:

— Sasám, édes, behűtteted-e már a pözsgicét?

— Persze, hogy! — felelte Sári és mosolyogva becsukta az ajtót.

Míg Domokos a fa körül foglalatoskodott a szalonban, Sári, aki egyedül maradt az ebédlőben Patakyval, mindent elkövetett, hogy megtartsa a grófot látszólagos jókedvében. Rászegezve szép nagy szemét, csupán hogy mondjon valamit, megjegyezte:

— Magát alig látni a színházban! Miért, mondja?

— Ki nem állhatom a színházat, — felelte Pataky habozás nélkül. — Űntat. Hja, ha egyedül ülhetnék a nézőtéren, úgy mint az a szegény Lajos bajor király tette! De így? Köszönöm. Idegen, kiállhatatlan, kellemetlen emberek közé beékelve ott ülni azon az amúgyis szűk helyen, gyöngé mulatság. Az.

egyik szomszédja az embernek idegesen rángatja a lábát, a másiknak büdös a szája, az, aki a hátunk mögött ül, hahotázik vagy oly hangosan társalog a szomszédjával, mintha otthon volna s ha az embernek véletlenül nagy szerencséje nincs, olyan hölgy mögé kerül, akinek a frizuráján át lehetetlen a színpadra látni! Nem, nem, akkor már inkább otthon maradok.

— Jaj be kitűnően mondja ezeket! Igaz van, az ilyesmi igen gyakran esik meg az emberrel. De mondja csak: miért nem megy párholyba?

— Erre komolyan sajnálom a pénzemet, — felelte nyájasan Pataky s hogy másra terelje a beszélgetést, egy a falon lógó pasztell-képre mutatva, kérdezte:

— Ez csak nem maga?

— De igen. Gavrileszku herceg egy honfitársával festetett le nemrég. Nagyon gyöngékép, tudom, különben maga azt jobban érti, mint híres mester — —

Pataky tiltakozott, de a szomszéd szobában csilingelés tudatta, hogy a karácsonyfa gyertyái meg vannak gyújtva. Az ajtószárnyak kinyíltak s Pataky és Sári beléptek.

— Gyönyörű! Mesés! Mennyire emlékeztet mindez a gyermekkoromra!

Így fakadt ki Sári s megdörzsölte a szemét.

Bátran tehetette, mert sem Pataky, sem Domokos nem sejtették, hogy voltak dolgok a világon, amelyeket Sári sohasem tudott megbocsátani a szüleinek . . .

— Hát a — — mama hol van? — kérdezte Domokos.

— Szegénynek migrénje van, arra kért, mentsem ki az uraknál, — felelte Sári s hozzálatott a különféle csomagok felbontásához.

— Jöjjön kérem és segítsen, kedves gróf, — szólt Sári Patakyhoz, aki meglehetősen könnyen az ajtóban állt s épen elhatározta, hogy Gavrileszku nagy számár.

Sári megszólításának engedve, maga is elkezdte bontogatni a csomagokat.

— Hát ebben vajjon mi van? — mondta Domokos, egy hosszúkás, puha csomagot megtapogatva. — Jézus Mária: egy gyermek!

— Ugyan kérem, ne ijessze meg az embert! — kacagott Sári és pajkosan megfenyegette Domokost.

Néhány pillanat alatt minden ki volt csomagolva és Sári valósággal úszott a boldogságban. De volt is rá ok. Mert ami eltárult előtte, olyan volt, mint egy menyasszony keblényéje. Az évnek és a napnak minden szaka számára más-más toalettek, selyem alsószoknyák, számtalan pár harisnya, keztyű, hat kalap, batiszt fehérnemű, ezüst teakészlet, egy

óriási bonbonniére, a várva-várt legyező, aranylorgnon és még száz egyéb apróság. Domokos szép kalaptűt hozott volt magával, igazi barokkgyönggyel, valamint saját verseiből két kötetet, míg Pataky két kis vízfestményrel — szintén saját gyártmánya volt — s néhány rózsaszállal kedveskedett a vendégszerető művésznőnek.

Sári lelkesen megköszönte vendégeinek figyelmét s ismételten hangoztatta, hogy erre nem is számított.

Halbruder Jozefa azonban, aki a kulcslyukon át szemlélte a szalonban végbemenő eseményeket, másként vélekedett.

— Gyalázat, — morogta magában — skandalum! Virágok, versek s két komisz kép Pataky & Társa festménygyárából! Az a kalaptű is a párisi nagy árúházból való! Szerenese, hogy Domokos még azt a pezsgőt küldte, mert különben őt is utoljára hívtam volna meg! Hogy azonban ez a gróf ilyen snasz fráter, azt mégsem hittem volna! Ha még soká ránézek, rosszul leszek. Pihá!

Domokos ismét eloltotta a gyertyákat s most a szobacica, akit Pataky már érkezésekor jóakarólag észrevett, jelezte, hogy tálalva van. Erre a kis társaság az ebédlőbe vonult, ahol Sárinak veleszületett jókedve és Domokos borsos megjegyzései Cliquot özvegyével

egyetemben csakhamar Patakyval is elfelejtették, hogy tulajdonképpen embergyülölő...

Vacsora után, Sári felszólítására, ismét a szalónba vonultak s Domokos, aki azt állította, hogy „szárazon“ nem tud flirtelni, magával vitte a pezsgőt is, Sári pedig behozta a poharakat.

Pataky már azon törte az eszét, hogy miként szabadulhatna ismét könnyű szerrel ettől a szerinte már unalmas mulatságtól. Szemhunyorgatással jelezte is ebbeli szándékát barátjának, de ez úgy tett, mintha semmit sem venne észre.

Domokos se nem látott, se nem hallott. Iszonyú jó kedve volt s úgy bolondozott Sáriver, akár egy csintalan gyermek. Minden ostobaságon majd megszakadt a nevetéstől s egyszer tréfából le is esett a székről, úgy hogy Sári már közel volt a síráshoz. Aztán körülfutottak a szobában, míg Domokos végül sarokba szorította az énekesnőt s össze-vissza csókolta.

Mikor kissé magukhoz tértek, Sári elővette Domokos egyik verseskötetét s azt lapozgatta.

— Remélem, tiszteletben fogod tartani a verseimet! — mondta a szerző nevetve. — Ez a vaskosabb kötet egyike azoknak, amelyeket Németországban konfiskáltak, de egy pár

példányt sikerült megmentenem. Légy oly jó s olvassál nekünk valamit belőle!

— Eszemágában sincs, — tiltakozott a művész. — Hisz tudod, hogy nincs jó előadásom, mert folyton nevetnem kell, ha verseket olvasok. Nem komikus dolog ez? De nem tehetek róla. Már sok kellemetlenségem volt emiatt. Ha úgy tetszik azonban, elénekelek néhány dalt, s ehhez a mesterséghez értek. Bálint, te majd kísérsz engem, jó lesz?

Domokos fölugrott, kiürítette poharát s a zongorához ült.

— A legnagyobb örömmel, drágám, — mondta, majd mintha csak most jutott volna eszébe, hozzátette: — Igaz, ez lesz az a te híres jótékonycélú hangversenyed, amit rendezni akartál, ugyebár?

Pataky megdörzsölte a szemét. Ha még az imént talán kissé álmosnak érezte magát, hát most hirtelenül magához tért.

— Miféle jótékonycélú hangversenyről regélsz te itt? — kérdezte Domokostól, sejtve a legrosszabbat.

— Kedves gróf, ez egy kis meglepetés akart lenni a maga számára, — felelte Sári, a zongorán fekvő hangjegyeket lapozgatva. — Van egy szegény, sorsüldözött társnóm, aki valami ostoba házasságot csinált s most a legnagyobb nyomorban él. Ezeken a szegény em-

bereken akartam segíteni s ezért számítok kedves vendégeim nobilitására. Eléneklek maguknak legszebb dalaimat s amit kapok érte, azt odaadom a barátnőmnek. Az legyen majd az ő karácsonyi ajándéka, kriszt-kindlije!

— Micsoda mesés idea? — szólt Domokos Patakyhoz fordúlva.

— Nekem mondd? — felelte a lépre ment különöc, látszólag a legnagyobb nyugalommal, magában azonban azt kívánta Domokosnak, pukkadjon meg azonnal. Ez már nem volt tréfa, ez egyszerűen aljas szemtelenség volt. Soha jót nem várt ettől a vacsorától, de hogy barátja ilyen alávaló módon be fogja csapni, azt nem tette fel róla. Nyomban elhatározta azért, hogy Isten nevében ötven forintot fog áldozni erre a mulatságra s ezt egyúttal tanpénznek is fogja tekinteni. Az ilyesmit vele csak egyszer lehetett megcselekedni, másodszor nem.

Mialatt Pataky ilyen módon magába fojtotta a mérget, már javában folyt a hangverseny.

Mikor Domokos az első szám után, amelyet Sári sok érzéssel s elég kellemes hanggal adott elő, észrevette barátja lehangoltságát, így szólt hozzá:

— No mi ez? Nem is tapsolsz?

— Fáj a kezem, — felelte Pataky kitérőleg.
— De igazán gyönyörű...

— Úgy látszik, maga nem élvezzi valami nagyon az én énekemet, — jegyezte meg Sári, színlelt apprehenzióval.

— Dehogy is nem, — hazudozott kelletlenül Pataky. — Ma a rendesnél többet ittam s a bor a fejembe szállt, azért vagyok talán kissé hallgatag...

Sári még két dalt adott elő, aztán minden ceremónia nélkül kis hamutartóval kezében „tányérozott“. A hangverseny ezzel véget ért.

A művésznő Domokosnál kezdte a „fosztogatást“, de ez Patakyra mutatott s pokoli mosollyal így szólt:

— Bocsánat, ott ül a Krözus. Akármit is adnék, mindig csekélység volna az ő bőkezűségéhez képest, tehát előbb ő, aztán én, mert elszégyelném magamat, ha túlságosan lefőzne.

Pataky már kezében tartotta azt az összeget, amelytől el kellett válnia s amikor Sári hozzálépett, vadonatúj százkoronását sava nyúan nyújtotta át a művésznőnek. De rosszul számított. Sári megdöbbenve ránézett a bankóra.

— Mit? Ötven forint? — mondta csodálkozva. — Engedelmet kérek kedves gróf, úgy látszik, nem tudja, miről van szó? Egy sze-

rencsétlen művésznő sorsa forog kockán, aki a legnagyobb nyomorban él! És maga, Magyarország leggazdagabb, legbőkezűbb mágánásának a fia, maga ötven forintot mer adni egy szegény művésznő részére, — az én koncertemért? Köszönöm. Inkább nem kérek semmit.

Pataky megdermedt. Mintha jéggel boro-gatták volna. De most már benne volt a bajban, botrányt nem csinálhatott s így azt felelte:

— Pardon, nem jól hallottam, miről van szó. Egy szegény művésznőről? Persze, — mintha már említette volna! Valóban sajnálom a félreértést, ez egészen más! Hogyne — egy szegény művésznőnek!

Apránként még négyszáz koronát vett elő pénztárcájából s letette az összeget Sári hamutartójára, de egyszersmind gyors elhatározással visszavette az előbb adott százkoronást.

Sári meghajtotta magát a gróf előtt.

— Isten fizesse, — mondta, aztán visszament Domokoshoz, aki nagyszerűen mulatott.

— Gyere csak, gyere csak, kis kópé, te! — mondta Domokos s két darab százkoronást nyújtott át Sárinak. — Az egyik a barátnődé, a másik a tied legyen!

Ezekkel a szavakkal felugrott, megölelte Sárít s úgy belékapaszkodott, hogy egyensúlyukat mindketten elveszítve, végigtántorogtak a szobán.

— Ez már mégsem járja, — kiáltotta Sári és hátraütötte Domokost, aki az énekesnőt eleresztve, Patakyhoz sietett s azt szintén meg akarta ölelni.

— Hozzám ne nyúlj, gazember, — morogta a gróf felháborodva s úgy meglökte Domokost, hogy az majdnem elesett. De Domokos nem engedett s épen újból rá akarta magát vetni barátjára, mikor hirtelenül váratlan látványban részesült a társaság.

Rózsaszínű hálóköntösben, betekert hajjal, valami lehetetlen színű alsószoknyában, harisnyában s egy szál papuccsal, mintha egyenesen az égből pottyant volna, rimánkodva ott állt a mama a szoba közepén.

— A herceg! A herceg! Itt a herceg! Gyorsan! Siessenek! A szekrénybe! Az ágy alá! Gyorsan! A herceg! A herceg!

S már megint kint is volt.

Sári elsápadt, Domokos nem tudta hamarjában, ébren van-e még, vagy alszik-e s Pataky egyszerűen visszaesett a karszékre, amelyről felugrott. Liszteszsáknak érezte magát s megadással várta, hogy mikor fog elájulni.

— Csak nyugodtan és előkelően! — szólalt meg végre Domokos, visszanyervén lélekjelenlétét. Önkénytelenül az ajtóhoz ment, hogy azt kinyissa vagy kulccsal bezárja; maga se tudta, mitevő legyen.

De alig tett két lépést, máris kinyílt az ajtó s alacsony termetű, kövér, fekete kis ember állt előtte monoklival s a gomblyukában rendjelrozettával. Gavrileszku herceg volt.

A román főúr meg volt lepetve, de nem valami kellemesen.

— Sapristi, voyez donc! Mais qu'est ce que c'est ça? — kérdezte, rábámulva a megrökönyödött társaságra s kiejtve monokliját a szeméből.

— Arzén! Édes imádott Arzénkám! — kiáltott fel Sári s tárt karokkal a herceg felé repült. Szenvedélyesen a nyakába ugrott s össze-vissza csókolta. — Quelle surprise! Milyen öröm! Jaj be boldog vagyok, hogy ismét láthatlak!

Gavrileszku kapálódzott, mérgesen nyögött s levegő után kapkodott. Végre mégis sikerült ennyit mondania: — Allons, allons, serpent! Haszontalan, csalfa kigyó! Kérek magyarázatot! Kik ezek az urak? Ah, nous verrons, nous verrons!

Sári csókjaival el akarta hallgattatni, de

Gavrileszku hercegen mindez most nem fogott. Lerázta magáról a barátnőjét s habzó szájjal, guruló szemekkel kereste a vakmerő betörőket. De már csak az egyik állt előtte, nyugodtan, keresztbe tett karokkal: Domokos, Bálint. Pataky ugyanis az ölelkezési párviadalt, amelyet Sári Gavrileszkuval rögtönzött, felhasználva, egyszerűen megugrott. Úgy eltűnt, mint hogyha sohase lett volna ott.

— Et l'autre? A másik? Hol van a másik?
— tombolt Gavrileszku, szemét forgatva.

— Kérem, ne izgassa magát s ne törődjék azokkal, akik nincsenek jelen, — jegyezte meg Domokos, szintén franciául. — Ha valami felvilágosításra van szüksége, készséggel rendelkezésére állok.

— Trés bien, trés bien! — sziporkázott a herceg. — Magyarázza meg tehát, uram, hogy — —

— Az Istenért, Arzikám, édes, hadd abba, kérlek! Ez az egész semmi egyéb, mint egy átkozott félreértés! — vágott közbe Sári könnyörgő hangon. — Előbb hallgass reám, az egekre kérlek!

— Fiche moi la paix, serpent! Magyarázatot kérek, semmi mást! — tombolt Gavrileszku.

Domokos átnyújtotta névjegyét a hercegnek.

— Barátai meg fognak engem találni.
Adieu!

Erre biztos léptekkel az ajtó felé ment, a hercegen át kezével esókot hányt Sárinak, félretolta az ajtó mögött még ugyanabban a rendetlen öltözetben hallgatódzó Halbruder Jozefát, aztán nyugodtan cigarettára gyújtott s hazafelé indult. Az Andrássy-út egészen kihalt volt s Patakynak még a nyoma sem látszott többé a hóban.

— Arzén! Egyetlen cukros Arzikám! — hízelt időközben Sári a barátjának. — Kérlek, hallgass már egyszer ide!

— Hagyj békében. Nem is tudom, mit hozhatnál fel ezzel a kézzelfogható inflagranti-val szemben? Kigyó, kigyó! Ó te kigyó! — jajgatott a herceg, szomorú pillantásokat vetve drága ajándékaira.

— Hát nem írtam meg neked, hogy ma szűkebb körben hangversenyt rendezek, jótékony célra! Csak nem akarod állítani, hogy nem kaptad meg a leveletem? — hazudozott Sári.

— Én semmiféle levelet nem kaptam!

— Akkor komisz a ti postátok odalenn, Oláhországban. Jó kis hely lehet, mondhatom! Huszonnégy oldalas levélben megírtam neked az egészset, még most is ropog tőle az ujjam, igazán borzasztó! Te vad ember pedig,

se szó, se beszéd, összeveszel ezekkel a tiszteletreméltó urakkal s mélyen megsérted őket az én lakásomon!

— Eh bien! Mit kerestek itt ezek az urak? Egy árva szót sem értek az egészből.

Erre Sári részletesen elmondta a hangverseny dolgát s újból hangsúlyozva ártatlanságát, megmutatta a hercegnek a bevételezett összeget. Ez hatott.

Gavrileszku vonásai lassan kiderültek.

— Igazságtalan voltam, durva voltam veled, — j'en suis bien faché, — mondta röstelkedve.

— Az már igaz, — hagyta rá Sári. — De ezt kevésbé bánom, mint azt, hogy a vendégeimmel szemben ilyen csúnyán viselkedtél, mikor az én felszólításomra jöttek ide s a jótékonyság oltárán áldoztak. Hiába, te egész életedben csak amolyan oláh medvetáncolatató fogsz maradni, szégyeld magad, Arzika!

Gavrileszku körmét rágta.

— Que faire, que faire? — mondta, de most már semmivel sem törődött. Ismét teljesen meg volt nyugtatva s gyöngéden megcirógatta Sárit. S ekkor vette kezdetét egy megható kibékülési jelenet, amely a nagylelkűen megbocsátó színésznőnek hálósobájában nyert csak végleges befejezést.

VI.

Hogy Pataky gróf éjszakai nyugalma a nem épen dicsőséges karácsonyesti kaland után sokféle tekintetben tökéletlen volt, magától érthető.

Nem lévén hozzászokva az éjjelezéshez, eltérőleg rendes puritán életmódjától, tele édes borral, kirabolva, kifosztva, valóságos mérenylet áldozata s annak a lesújtó tudatnak a hatása alatt, hogy még egyetlen barátjában is keservesen csalódott, végül elkészülve arra, hogy ez a lehetetlen oláh herceg még ki is találná hívni: Patakynak csendes alvás helyett maga a pokol jutott osztályrészül.

Hol azt érezte, hogy ledér és még a legszükségesebb ruhaneműeket is nélkülöző nő szenvedélyes matchichot visz véghez rajta állva, hol fogvicsorgó, vérszomjas oláh rablókkal áll szemben, akik pisztolyt szegezve mellének, élesre fent kardon való átugrásra kényszerítik, majd pedig szép szőke leányfejet látott, amelyet hiába iparkodott megörökíteni ecsetjével s amely a vászonról ördöggrimaszként vigyorgott rá, mereven, félénken.

Amikor pedig Morpheus mindezek dacára követelte jogait s Pataky görcsösen behúnyta a szemét, hogy megszabadúljon rémképeitől,

egyszerre elkezdett vele forogni, ingani, lógni minden, akárcsak dióhéj nagyságú vitorlásban kelne át az atlanti óceánon...

Már lehetett vagy tizenegy óra, mikor Péter — Pataky grófnak hűséges komornyikja, akiről azt állították, hogy takarékoság tekintetében még a gazdáján is tútesz — benyitott a gróf hálószobájába s bejelentette Domokos Bálintot.

— Az ördög vigye azt a Domokost! Bocsásd be a fenébe, — krákogott Pataky fal felé fordúlva. Éppen most kellett ennek az embernek jönnie, mikor végre el tudott volna aludni! Hallatlan tapintatlanság volt tőle.

De hirtelenül felült az ágyában a gróf s a szemét dörzsölte. Eszébe jutottak az éjszaka eseményei. Ebben a pillanatban már be is állított Domokos, frissen, ruganyos léptekkel. Senki a világon nem látta meg rajta, hogy az éjjelt Pataky társaságában töltötte.

— Szervusz, jó reggelt, Ervin — szólt jókedvűen. — Hát neked mi bajod? Beteg vagy?

— Mi a fenét akarsz te nálam ilyen korán? — szitkozódott Pataky mérgesen. Mi az istennyilát keresel nálam reggel hat órakor? Csofalom a hidegvéredet, mondhatom!

— A hidegvéremet? Mennyiben?

— Hogy mered egyáltalában betenni a lábadat az én házámba, mindazok után, amik

tegnap történtek? Ehhez már igazán pofa kell!

Domokos elnevette magát:

— Most már értem, hogy mit akartál ezzel a hidegvérrel. Látod, kedves öregem, ez a hidegvér is olyan valami, amivel az Isten nem sújtott mindenkit egyformán. Te például egészen ment vagy tőle.

— Hát ez már megint mit jelent?

— Barátom: gyorsaság nem boszorkányság. Changez-passez — egy-kettő-három — s már nincs Ervin. Volt — nincs. Megugrott.

— Csak nem vagyok bolond s bevárom, hogy az az oláh kanász pofonnal kínáljon meg? Nem kérek belőle. Nem szeretek verekedni, mint a paraszt a csárdában. Lehet, hogy az a te gusztusod, — az enyém nem, biztosíthatlak.

Domokos elkomolyodott.

— Igazad van, — mondta. — Az ilyen afféreket nem szokás gyöngé, ideges nő szalonjában elrendezni. Ezt az ember másutt intézi el. No és — mikor verekszel meg Gavrileszkuval?

— Verekedni? Én? — hebegte Pataky, sehogysem értve.

— No igen, mikor párbajoztok? — ismételte Domokos komolyan.

Pataky egy ugrással kint volt az ágyából.

— Megbolondúltál? — kiáltott rá Domokosra. — Hát te, te párbajozol az oláhhall?

— Eszem ágában sincs.

— Úgy! Eszed ágában sincs! Nagyszerű! És én — én minek párbajozzak akkor?

Patakynak megállt az esze.

— Látom, édes jó öregem, hogy még most sem józanodtál ki teljesen, mert nagyon lassú a felfogásod, — kezdte ismét az író. — Majd igyekszem úgy elmondani a dolgot, hogy agyad elrozsdásodott működésének dacára is meg fogsz érteni. Volt-e recontre-od Gavrileszku herceggel vagy sem, tegnap este?

— Nem.

— Bocsánat, volt. Ő mindenesetre megsértett téged s ezen az a körülmény, hogy szó nélkül elszaladtál, mint a nyúl, mitsem változtat. Így tehát fel kell rólad, mint lovagias emberről tennem, hogy legalább ma, kora reggel már el is küldted a segédeidet Gavrileszkuhoz. Őszintén szólva, zokon is veszem, hogy nem engem bízál meg ügyed képviselőjével.

Patakya, aki hosszú hálóingében nappal bolygó kísértet benyomását tette, sehogysem tudta belátni a neki imputált eljárás szükséges voltát.

— Beszélhetsz nekem holnap reggelig, — mondta végre, — én azt nem tudom bevenni! Hogy az ördögbe teszed fel rólam, hogy pár-

bajozni kívánjak, mikor magad nem is gondolsz a verekedésre!

— Ez pedig roppant egyszerű s több, mint természetes, — felelte Domokos. — Én még tegnap este a helyszínen adtam át névjegyemet Gavrileszkunak s bevártam elhatározását. Minden várakozásom ellenére azonban ma reggel ezt a levelet kaptam tőle.

Ezekkel a szavakkal a most már teljesen megzavart — s mi tagadás — nagyon megijedt barátjának ibolyaszínű s ibolyaillatú levelet nyújtott át, amelyet Pataky idegesen átfutott. A levél franciául volt megírva s így szólt:

Uram!

Sietek nagybecsű tudomására adni, hogy Radóczy kisasszony a tegnapi igen sajnálatraméltó félreértést teljesen kimagyarázta, s tőle tudtam meg azt is, hogy milyen nemes cél vezette Önt és tisztelt barátját az emberbaráti bőkezűségéről közismert Pataky grófot, midőn a tegnapi estét Radóczy kisasszonynak voltak szívesek szentelni. Ennélfogva kellemes kötelességemnek tartom, hogy a történetek felett mély sajnálatomnak adjak kifejezést és remélem, hogy ezzel az őszinte nyilatkozattal az egész ügyet elintézettnek tekinthetem.

Egyúttal kérem, legyen szerencsém holnap déli egy órakor villásreggelire. Egészen en petit comité leszünk Radóczy kisasszonynyal.

Remélve, hogy meghívásomat elfogadhatja és még másként nem rendelkezett idejével, vagyok

igaz tisztelője

Gavrileszku.

U. i. Sajnálom, hogy nem volt alkalmam Pataky gróffal személyesen megismerkedni. Legyen tehát szíves engem nála is ekszkuzálni.

Fenti.

— Nos, hát ehhez mit szólsz? — kérdezte Domokos, mikor Pataky elolvasta volt a levelet.

— Igazán már torkig vagyok a viceiddel! — felelte Pataky. Hisz az oláh kanász tőlem is kér bocsánatot s így az egész ügy el van intézve!

— El. De most már te se haragudj ám már reám, édes öregem — mondta Domokos sok bonhomiával. — Csak meg akartam veled értetni, hogy nem volt szép tőled, engem egész egyszerűen cserbenhagyni. Azt csak magad is be fogod látni, vagy nem?

— Nevetséges! Minden szentnek maga felé hajlik a keze. Különben is ismerhetnéd az elveimet.

— Úntig ismerem őket, — felelte Domokos nevetve.

Pataky fel-alá járkált szellős öltözetében. Hirtelenül megállt.

— Ez az oláh vaddisznó pedig még idejekorán tért észhez s jól tette, hogy meg nem feledkezett rólam a levelében! — mondta keményen.

— Micsoda?

— Természetesen! Mert különben...

— Csak nem?

— Dehogy is nem!

— Kihívtad volna?

— Ez világos! A hogy te állítottad be előttem a dolgot, kötelességem lett volna!

— Ervin...!

— Bizony, kedves barátom, — felelte Pataky, akinek a bátorsága pillanatról-pillanatra nőtt. — Azért jó lesz, ha te is kissé vigyázol magadra, Bálint, mert az én türelmemnek is van határa s egyszer megfeledkezhetnék magamról. Érted?

Domokos nagyot nézett. Még ilyen sem történt meg vele. No, de ezt a szájaskodást nem hagyhatta szó nélkül.

— Jó, hogy tudom, — mondta fölötte komolyan. — Ennek őszintén örülök. Kijelentésed teljesen megváltoztatja az egymáshoz való viszonyunkat. Eddig mindig békeszerető embernek tartottalak és sok mindent vágtam tőled zsebre, ami rendes körülmények között egyáltalában nem felel meg a természeteknek. Nyole évig voltam katonatiszt s ezalatt tizenkét kard- és öt pisztolypárbajom volt, azokat az apró afféreket nem is számítva, amelyekben még azóta is volt részem. Arrói fogalmad sincsen barátom, hogy milyen lélekemelő érzés az, ha az ember ebben a minden lovagias gondolkozástól és gyakorlattól ment unalmas korban, néha-néha szembe szállhat valamely tiszteletreméltó, egyenrangú ellenféllel s — talán állatias érzés, de nem tehetek róla — örömmel láttam mindig összerogyni ellenfeleimet sebeiktől. Az egyszerűen mesés dolog! No és most, amikor tudom, hogy e tekintetben is egy nézetben vagyunk, örömmel meg fogom ragadni az alkalmat, hogy összemérhessem ügyességemet a tieddel! És utána, hidd el, még bensőbb lesz a barátságunk!

Pataky esodálkozva hallgatta ezeket s bizalmatlanul vizsgálta Domokos vonásait. De az író semmivel sem árulta el, hogy nem beszélt a legkomolyabban.

Pataky egyszerre ellágyult.

— Édes jó, drága Bálintom! — mondta olyan hangon, amilyent nem igen hallottak tőle. — Hát tudod-e egyáltalában elképzelni, hogy mi ketten valaha összeveszhetnénk?

Domokos nagyszerűen mulatott.

— Tőled függ, — felelte egyszerűen. — De miután látom, hogy te is passzióból párbajozol...

— Kérlek, ne beszélj ilyen hülyeségeket! Magad mondtad az imént, hogy békeszerető ember vagyok. Ez az igazság, a többi mind lárifári, — jelentette ki Pataky, aki most már teljesen tisztában volt azzal, hogy fölötte kívánatos lesz Domokossal fentartani a barátságot. S ez az érzés oly hatalmasan vett rajta erőt, hogy esze ágába se jutott szemére vetni neki a — jótékonycélú hangverseny ügyét.

A gróf gyorsan megfürdött, aztán felöltözött s felszólította barátját, kísérje el műtermébe, ahol be akart neki valamit mutatni. Legújabb modelljét ugyanis immár harmadszori ülésre rendelte oda.

Domokosnak nem volt jobb dolga, s miután Pataky jóízűen és opulensen megreggelizett, útnak indultak a Városliget felé. A nagy havazások után gyönyörű szép téli idő volt. Az Andrássy-út csak úgy ragyogott a napfény-

ben, s ezer meg ezer ember sétált fel-alá. Ünnepi hangulatban volt mindenki, s csak jókedvű embereket lehetett látni. Egy mellékutca sarkán víg kocsisok hatalmas hóembert állítottak fel az éjszaka, s egész sereg gyerek bámulta ezt a városi ember előtt csodába menő alkotást.

A friss levegő kiszítta Pataky arcát s végképpen helyreállította lelki egyensúlyát. Nem érezte azt a nagy gyűlöletet a járókelő sokaság ellen, mint rendesen s mosolygott barátja szarkasztikus megjegyzésein. Közben pedig minduntalan arra a bájos kis arcra kellett gondolnia, amelyet csoportképén meg akart örökíteni...

Előtte való nap — néhány órával azelőtt, hogy Domokos érte jött s elvitte az énekesnőhöz — modellje pontosan megjelent a műteremben, mire Pataky néhány vonással megrajzolta a leány arcképét. Aznap nagyon meg volt elégedve az eredménnyel, mert maga is kénytelen volt beismerni, hogy a hasonlóság a rajz s a valóság között meglepő volt. A leányka pedig már nem volt olyan vad és félénk, mint eddig s naiv fecsegésével mulattatta a grófot.

— Majd meglátod, milyen eredeti ez a kislány, — szólt útközben Domokoshoz. — Sohán életemben nem hittem volna, hogy ebben a

korban ilyen romlatlanság létezhessék! Aztán annyi báj sugárzik egész lényéből, olyan megnyerő valami, hogy élvezet ezzel a kis jószággal elesevegni.

— Tőled az ilyesmi nagy szó, azt már el kell ismerni, — felelte Domokos. — Elöttem legalább még soha senkiről sem nyilatkoztál ennyi elragadtatással. Ma különben már mindent hamisítanak, még a naivitást is. Sok svindli van a világon, barátom!

— Már pedig engem nem lehet becsapni s ha van pesszimista a föld kerekiségén, hát akkor én az vagyok, — folytatta Pataky. — Majd mindjárt mondok neked valamit, ami fölött csodálkozni fogsz, pedig szent igaz. Hallgass csak ide! Képzeld el, hogy ez a leány még ma is esküszik arra a históriára a Jézuskával. Ezt tegnap oly meggyőzően jelentette ki előttem, hogy kénytelen voltam neki elhinni.

— Ne beszélj! — kiáltotta Domokos. — A végén még ki fog sülni, hogy elhiszi a gólya meséjét is!

— Miért nem?

— Ugyan, kérlek...

— Már pedig nem tartanám kizártnak.

— Én igen. Az a leány, ha jól tudom s amint remélem, túl van az iskolaköteles évein...

— Természetesen.

— Nos hát! Az első dolog, amit az ember az iskolában tanul, az, hogy nincs gólya s ha az embernek csak ennyi szerencséje van, még többet is tanulhat. Engem például, akit otthon annyira őriztek, hogy minden újságot, minden könyvet, minden félig-meddig gyanús képet elrejtettek előttem s oly annyira vigyáztak rám, hogy otthon, Incepusztán, csakis azért kerülték velem a falu végén átfutó patakot, hogy az Istenért ne pillantsak meg véletlenül fürdőző leánykákat benne: mikor az intézetbe kerültem, még az első negyedórán elrontottak az idősebb kamaszok, akiket már ott találtam. S aztán még akadnak, akik szükségesnek tartják a nemi felvilágosítást!

— Ez mégis más, — felelte Pataky. — De akárhogy is áll a dolog, annyi tény, hogy az én kis modellem teljesen ártatlan.

— Ugyan, kérlek...

— Bocsánat, ez így van!

— No hisz'én azt mindjárt kiveszem abból a leányból, csak beszéljek vele tíz szót, — felelte Domokos. — Ha azonban neked van igazad, akkor jó lesz vigyázni, barátom! — tette hozzá komolyan.

— Vigyázni? Mire?

— Önönmagadra.

— Ezt nem értem. Mit akarsz ezzel mondani?

— Nehezedre fog esni a lemondás. Már pedig az elveidnél fogva...

— Nekem nincsenek elveim. Azt teszem, amihez kedvem van, — vágta közbe Pataky.

— Jó, jó, — felelte Domokos — de értsük meg egymást. Többször hangsúlyoztad előttem, hogy festő csak akkor képes jól megcsinálni egy nő arcképét, ha egészen megismeri. S erről az „egészen való megismerésről“ ez esetben le kell mondanod, mindig feltéve persze, hogy nem tévedtél s igazán ártatlan leánykával van dolgod.

— Kérlek, ez az én dolgom s ebbe senkinek sem engedek beleszólást.

— Én pedig mégis beleszólok, akár tetszik, akár nem, — makaeskodott Domokos. — Ha asszonyról, özvegyről, vagy olyan lányról volna szó, akiben már benne van az ahhoz a bizonyos lépéshez szükséges adag könnyelműség: nem szólnék semmit. De ha az a kislány tényleg ártatlan: akkor nem szabad bántanod a szegény teremtetést, mert ha megtennéd, komizságot követnél el.

— No hallod? — pattant fel Pataky. Nem értette Domokos aggresszivitását, s mérgeesen hozzátette: — Te mersz velem ilyen álszentelkedő hangon beszélni? Te? Igazán ne-

vetséges! Mindenekelőtt nem tartalak illetékesnek arra, hogy ilyen dolgokban a bírám légy, de aztán — s most tekintsünk el ismét a konkrét esettől — az az álláspontom, hogy ami az enyém, vagy ami az enyém lehet, azt másnak nem engedem át. Minek is? Mert annyi bizonyos: ha már én olyan buta volnék, hogy talán platonikus érzésekben találjak örömet s gyakoroljam magamat a lemondásban, — akad más, aki okosabb mint én, nem skrupulizál s jóllakik, míg magam az ujjamat rághatom. Csak nem mered magadról állítani, hogy mindig a kinyílt rózsákat szakítottad magadnak, — bimbót soha?

— Nem is állítom.

— Jól teszed, barátom. De akkor az egész irigység a te részedről, semmi más.

— Nagyon tévedsz, Ervin, de nagyon ám, — felelte Domokos határozottan. — Ezt a boldogságot nem irigylem tőled, nyugodt lehetsz. Én is találtam már bimbókat az életem útján, az igaz. Nem is mentem el mellettük úgy, hogy észre nem vettem volna őket, sőt velem is megtörtént, hogy egyiket-másikat leszakítottam. És mégis más volt, mint a mire te készülsz, egész más...!

— Micsoda dolog ez! Már mondtam, ne beszéljünk most erről a leányról! De még

akkor is, ha így volna, nem látok különbséget a te és az én felfogásom között.

— Elhiszem. Pedig van különbség! Engem mély vonzalom, szerelem vitt arra, hogy azokat a bimbókat leszakítsam s azok a kis virágok maguk is vágyódtak utána. Te azonban minden magasztosabb érzés nélkül le fogod tépni ezt a nyíló virágot, meg fogod fosztani attól az egyetlen nagy érzéstől, amelyért nőnek élni érdemes: hogy azé lett, akit igazán szeretett, s végül szívtelen göggel oda fogod dobni a győzelem árát a díszétől megfosztott rózsabokor elé. Ez az egész különbség, barátom.

— Az eredmény egy és ugyanaz.

— Dehogyan ugyanaz! Te csalódást, szégyent hagysz hátra, — én legalább szerelmet adtam érte.

— És fájdalmat a szakítás után!

— Azt kiegyenlíti a szerelem, de a szégyent, az elkeseredést, azt még te sem válthatod meg, mert arra még te is csak szegény koldus vagy!

— Eszembe sem jut, hogy ilyen dolgokat próbáljak megváltani! Különben pedig semmi kedvem sincsen, hogy veled összevegyek! Mindenki azt tegye, amihez kedve van, nem igaz?

— Sokszor nem igaz.

Pataky és Domokos ahhoz a házhoz érkeztek, amelyben a gróf műterme volt. Felmentek a lépcsőn, de nem szóltak többé egymáshoz semmit sem.

Valami volt köztük s Pataky máris sajnálta, hogy felszólította a barátját, jöjjön vele. Minek is tette? ...

VII.

Mikor Pataky és Domokos felértek az utolsó emeletre, Ilona már ott állt a műterem ajtaja előtt és várt. Megpillantva a grófot, örömmel elébe ment.

— Már legalább félóra óta állok itt, — mondta csengően, vidáman. — Kopogtam az ajtón, de bizony nem jelentkezett senkisésem. Már attól féltem, hogy ma el sem tetszik jönni!

— Én vagyok a hibás, — felelte Pataky, — kissé elkéstem.

Kulcsal kinyitotta az ajtót, betolta maga előtt a leányt, intett a barátjának, kövesse Ilonát s végül maga is bement.

A fiatal leányt az idegen úriember jelenléte feszélyezte. Még a kalapját s a kabátját sem merte letenni.

Pataky ezt észrevette.

— No, ne zsenírozza magát, édesem, — mondta joviálisan. — Ez az úr a barátom s igen gyakran jön hozzám. Majd még többször fog vele nálam találkozni, különben nagyon érdekes ember: író.

— Igazán? — szólt Ilona a legőszintébb esodálkozás hangján.

Ő, aki, dacára annak, hogy csak ritkán jutott könyvhöz, rajongott az irodalomért, — talán a másolási munkáját is annak tekintette, szegényke — boldog volt, hogy végre élő író láthatott.

— Igen, író vagyok, — szólalt meg most már Domokos is, aki Ilonát eddig csak hallgatva szemlélte. — Nem hinném, hogy már olvasott volna valamit az én műveimből!

— Azt én sem hiszem, — felelte Ilona kedves naivitással. — Én kérem még nagyon keveset olvastam életemben, de nem is igen érek rá, mert nagyon sok a dolgom.

— Amit én írok, azt nem is szabadna elolvasnia, — jegyezte meg tréfásan Domokos. — Az nem kislányoknak való olvasmány.

— Beh kár, — mondta Ilona. — Úgy látszik, hogy a legtöbb, amit az emberek manapság írnak, nem való leányok számára. Mama legalább úgy mondja, és...

— Ejnye, ilyen szigorú a maga kedves mamája? — vágott közbe Domokos.

— Szigorú? Lehet. De mellette olyan jó, olyan kedves hozzám, olyan mint egy angyal!

Ez a párbeszéd ugyan semmitmondó és jelentéktelen volt, de Domokos mégis meggyőződött róla, hogy a kis modell nem volt olyan, mint a többi. Patakynak igaza volt.

A festő azalatt mindent elkészített s alig várta, hogy belefoghasson a munkába.

— Siessünk, siessünk! — mondta türelmetlenül. — Nincs veszíteni való időnk s ez a hely nem arra való, hogy itt a modern irodalomról vitatkozzunk!

Ilona nyomban engedelmeskedett, mint az iskolában. Csöndesen, komolyan, áthatva feladatának fontos voltáról, helyet foglalt a fókole mellett, amint neki már megmutatták. Domokos a másik oldalon, az ablak közelében foglalt helyet. Onnét Patakyt, a képet s a modellt is láthatta.

A festő elkezdett dolgozni s néhány percig egyikük sem szólt semmit.

— Hát a krisztkindli hogy viselte magát? — szakította meg kis idő múlva Domokos a néma esöndet.

Pataky feltekintett. A Bartók-leány pedig nem tudta, hogy ez a kérdés neki szól. Csak amikor Domokos megismételte a kérdését, kedvesen elpirult, aztán mosolyogva felelte:

— Hozzánk már régen nem látogat el a krisztkindli! Hisz az csak oda jár, ahol gyermekek vannak. Én pedig már nagy lány vagyok s testvérkéim nincsenek...

— A barátom azt állítja, — folytatta Domokos — hogy maga igazán azt hiszi, hogy a Jézuska hozza a gyermekeknek a szép dolgokat karácsonykor!

Ilona habozott.

— Hát nem igaz? — kérdezte Pataky, aki éppen modellje szemöldökeinél tartott.

— Igaz, — felelte a leány kissé röstelkedve. — Mi van ebben? Hisz az urak is bizonyára hisznek a Jézuskában, csak nem akarják bevallani...

A férfiak felkacagtak.

— Nem nagyszerű ez? — kérdezte Pataky. Domokos elkomolyodott és némán bólintott.

— No igen, — kezdte ismét Ilonka — vannak dolgok, amiben a felnőttek hisznek, de röstellik bevallani. Én nem röstellem. Aztán, mikor egész kis leány voltam, láttam is saját szememmel! S amit az ember lát, azt csak el kell hinni, nemde?

— Micsoda? Láttá? Maga látta a Jézuskát? — kérdezte Domokos meglepetve.

— Igenis, láttam, — ismételte Ilona. — Úgy emlékszem rá, mintha tegnap lett volna! Egyedül voltam otthon s elgondol-

koztam a szép karácsonyi meséken, amelyeket a papától hallottam. Egyszerre valami különös fényt láttam magam mögött. Megfordultam: ott állt a Jézuska az ágyam mellett s jóságosan intett nekem apró kis kezével. Meg sem mertem mozdulni, míg hirtelenül elaludt a fény s eltűnt a Jézuska, s amikor felkeltem s odamentem, csak a hálóingemet találtam a helyében.

— Hisztéria, — jegyezte meg Pataky, fel sem tekintve a munkájáról.

Domokos igent bólíntott, de tulajdonképpen nemet akart mondani. Visszaemlékezett arra, hogy mint gyermek az ő képzelőtehetsége is igen élénk volt. Azzal azonban már tisztában volt, hogy ez a leány nem hazudott. Eszébe jutott a barátjával odamenet folytatott beszélgetése.

Még egyet ki akart szedni ebből a leányból. Valami ugyan visszatartotta a kérdés feltevésétől, de aztán mégis megtette.

— Nagyon jól teszi, ha hisz a kis Jézuskában. Én is hiszek benne, — mondta. — Az embert mindig zavarba hozzák az ilyenekkel, mintha a hit arra való volna, hogy tréfáljanak vele! Ez éppen olyan, mint amikor el akarják hitetni az emberrel, hogy nem a gólya hozza a kis gyermekeket, úgy-e bár, kedves kisasszony?

A leányka, aki már olyan volt, mint a rák, még jobban elpirult. Domokos persze diadal-maskodott. De ez nem tartott soká.

— Ezen még sohasem gondolkoztam, — felelte Ilona egyszerűen, rövid habozás után.

Pataky büszkén átnézett a barátjára.

Domokos azonban rá sem hederített, hanem folytatta az inkvizíciót:

— Iskolába járt, úgy-e?

— Hogyne jártam volna! De már hét év óta nem járok iskolába, pedig nagyon szerettem tanulni.

— No, és sohasem beszélt ilyen dolgokról a barátnőivel?

— Miféle dolgokról?

— Hát például arról, hogy a... gyermekek hogyan születnek?

Ilona nagy szemeket meresztett Domokosra és rázta a fejét.

— Maradjon csöndesen! Micsoda dolog ez? — rivalt rá Pataky.

— Nos? — kérdezte ismét Domokos. — Még nem felelt a kérdésekre!

— De ha nem szabad beszélnem? — mondta Ilona félénken.

— Csak beszéljen, — szólt Pataky. — Azért ne fészkelődjék folyton, érti?

— Hát, kisasszony? — türelmetlenkedett Domokos.

— Homályosan emlékszem rá, hogy egyszer egy leány, egy nagyon rossz leány, aki soha sem tudott semmit sem, csakugyan elkezdett velem ilyen dolgokról beszélni. De — de —

— Mit mondott az a rossz leány?

— Olyan buta, olyan csúnya volt, amit mondott, hogy rá sem hallgattam.

— De mit mondott, mit? — kérdezte most már Pataky is.

Ilona most már igazán zavarba jött és könnyörgő szempillantást vetett a festőre.

— Kérem, ne kívánja, hogy erre feleljek, — mondta közel a síráshoz.

Pataky kérdőleg tekintett Domokosra.

— Beadom a derekamat! — szolt ez és felkelt. Most már ő sem kételkedett többé ennek a gyermeknek az ártatlanságában.

— Látod, öreg, — mondta Pataky megelégedéssel s egy kis umbrát kevert magának a palettáján. — Majd Ilonához fordulva, szemtelen mosollyal kérdezte: — Azért, ha egyszer magunk leszünk, négyszemközt mégis csak elárulja nekem, hogy az a rossz kis leány mit mondott magának.

— Ezt soha senkinek e világon nem fogom elmondani, — jelentette ki Ilona határozottan. — A „barátnőjével“ folytatott beszélgetésének egyes részletei csak most jutottak eszébe.

— Nekem sem? — kérdezte Domokos, egyenesen a szemébe nézve.

Ilona kissé habozott.

— Magának már épenséggel nem, — mondta aztán s lesütötte a szemét!

— Miért épenséggel nekem nem?

— Mert, mert...

Ilona nem folytathatta. Mert már komolyan sírt.

— Tessék! — kiáltotta Pataky mérgesen.

— Most még elkezd pityeregni is! Minek bögg?

— Majd Domokoshoz fordult:

— Hadd békében ezt a leányt! Így már soha semmire sem megyek ezzel a buta koppel, hogy az ördög vigyen el benneteket!

Domokos szó nélkül a télikabátjáért ment s felöltözködött, aztán Pataky elé lépett.

— Csak nem megy el? — kérdezte a festő ijedten. Már attól félt, hogy megsértette Domokost s ettől a délelőtti beszélgetés óta fölötte óvakodott.

— De, megyek, Ervin, — felelte Domokos, a megszokottnál komolyabban. — Nem akarok zavarni, legalább a festésben nem. Különböben tudod, hogy... hogy Gavrileszkuhoz kell mennem villásreggelire...

Domokos kezét fogott Patakyval, majd a füléhez hajolva, súgta: — Szívleld meg azt, amit mondtam. Beismerem, tévedtem.

Ggönyörű, bájos, édes kis teremtés ez. És igazságod van: érintetlen bimbó. Ne szakítsd le, a világért sem! Ne tedd, öregem, ne tedd!

Pataky hangosan felkacagott.

— Marha! — mondta jóízűen. — Igazán kitűnő! Csak nem akarsz az én vadászterületemre merészkedni?

— Remélem, hogy erre nem lesz szükség, — felelte Domokos. — De ha mégis lesz, akkor meg fogom tenni, légy nyugodt. Te is vadorzó vagy. Szervusz! Isten áldja meg, édes kisaszszony!

Domokos kiment, Pataky pedig sötéten nézett utána. Mérlegelte barátjának minden szavát. Határozottan fenyegetés volt bennök. S az a melegség, amelylyel Domokos a leányról beszélt! Meg amint búcsút vett tőle...!

Tekintete a leányra esett. S amint nézte, nézte, ismeretlen érzés vett rajta erőt. Olyasmi, amiről azt gondolta, hogy ilyen lehet a szerelem. Ellenállhatatlan erővel elfogta a vágy ezért a nyíló rózsáért...

S ugyanebben a pillanatban feltámadt benne az irigység is. Micsoda? Az az álnok fráter, az a szemtelen Domokos erkölcsöt prédikált neki, mikor minden bizonnyal maga akarta magának megkaparítani azt a kis jószágot?

— Kedves ember az a maga barátja, —

szólalt meg Ilona, aki már régen elfelejtette, hogy az imént még sírt. Nem sejtette, hogy ezzel a kijelentésével nem épen valami nagy örömet szerzett Patakynak.

— Szóval, tetszik magának? — kérdezte a gróf magába fojtva a bosszúságot.

— Nagyon tetszik. Valami előkelő, lovagias van benne. Ha beszél, szegény édesatyámra emlékeztet...

Pataky kedve még jobban elborult. Domo-kos akadály volt az útjában, semmi kétség. Sietnie kellett, ha nem akarta elveszíteni a modelljét.

— Tavaly egy barátnőm elvitt magával a Nemzeti Színházba, — mondta Ilona, feszte-len-nül csevegve. — Délutáni előadás volt s a barátnőm ajándékba kapta a jegyeket a bátyjától, aki jó barátja valamelyik jegyszedőnek a Nemzeti Színházban. Az „Orleánsi szűz“-et adták. Jaj, kérem, milyen gyönyörű dolog volt! Boldog emberek, akik gyakrabban mehetnek a színházba!

— Hát ez most hogyan jutott eszébe, kicsikém? — kérdezte Pataky, aki kedvességgel igyekezett elfelejtetni a leánnyal azt az átkozott Domokost.

Ilona nevetett.

— Úgy jutott eszembe, — felelte — hogy abban a darabban, az „Orleánsi szűz“-ben.

tudja? egy lovag fordul elő. Már nem tudom, mi a neve, de mondhatom, éppen olyan volt, mint a maga barátja. Talán ő is volt, nem? Hátha színész! — —

A leány szeme felragyogott.

— Ah, mit, számárság! — pattant fel Pataky, de nyomban békés hangon hozzátette: — Tehát szeret a színházba járni, ugyebár?

— De még mennyire! — felelte Ilona boldogan. — Már csak az is öröm, elképzelni, milyen élvezetes dolog lehet, ha az embert szép ruhákba bujtatják, mint abban a darabban az orleánsi szüzet! Szívesen meghalnék, ha egyszer az ő helyében lehetnék, tessék elhinni! Csak egyszer vehetném fel azt a pompás ruhát! Nem is értem a mamát. Mindig azt mondja: fényes nyomor, ha színházról van szó...

— Csakugyan olyan nagy örömet szerezne magának, ha egyszer felvehetné az orleánsi szüz jelmezét, mondja?

— Oda volnék a boldogságtól! — kiáltotta Ilona, majd — s a kis arca hirtelenül komoly lett — hozzátette: — Ne is beszéljünk róla. Hisz ezt úgy sem tehetem meg sohasem...

— Miért nem? — mondta Pataky élénken. Hirtelenül olyan lehetőséget pillantott meg, amelyre még álmában sem mert volna gondolni. — Két évvel ezelőtt egy nagy képet

festettem, — folytatta — egy óriási képet, olyan nagyot, mint ezt itt-e. És képzelje csak, drágám, az a kép a maga kedves szüzét ábrázolta, amint diadalmenetben bevonúl Rheimsbe.

— Igazán?

— Bizony. Nos hát: a szép jelmez még megvan, otthon, a palotámban.

— A palotájában? Hát palotája is van? — kérdezte Ilona csodálkozva.

— Az is van, de az mellékes, — felelte Pataky. — Más jutott eszembe: nem volna kedve ezt a jelmezt felpróbálni? Azt hiszem, remekül festene benne! Még le is pingálhatnám magát! Csinálnék valami új képet...

Ilona szeme felcsillogott, mint napfényben a gyémánt.

— Azt hiszem, nem tudnám elviselni a nagy szerencsét, — hebegte izgatottan.

— Már hogyné tudná elviselni, maga édes kis majom, — mondta Pataky s megveregette Ilona arcát. — Van egy ideám: jöjjön velem a palotámba s ott megcsináljuk ezt a kis jelmezes tréfát. Talán holnap, van kedve?

Ilona felugrott s majdnem a nyakába borult a grófnak.

— Igen, igen, igen! — kiáltotta magánkívil. — Ez lesz a legszebb nap az életemben!

De már amint kimondta, aggodalmi támadtak, nem tett-e rosszat, mikor ezt az ajánlatot elfogadta? Ez a kétely azonban nem tartott soká. Nem volt ebben semmi sem, s aztán, ha már ide eljött, miért nem ment volna el a festő palotájába is?

Pataky állatias kéjjel gyönyörködött abban a kis lényben, amely előtte állt. Ilona arca égett, szeme fénylett és egész testéből áradt az ifjúság bűvös hatása. Nem sejtette, szegényke, mi foglalkoztatja a festő agyát. Pataky élénk színekkel látta maga előtt a jelmez felpróbálásának egész jelenetét... A többitől már csak egy lépés választhatta el...

Aztán majdnem hangosan elnevette magát. Nem talált önönmagára. Miféle életöröm volt az, amely hirtelenül felébredt szürke lelkében?

Nem is gondolt többé arra, hogy munkáját folytassa. Gyorsan, idegesen elővett ismét tíz koronát s a bankót a fiatal leány kezébe nyomva, így szólt hozzá:

— Tehát eljön hozzám, rendben van. Majd meglássa, milyen mulatságos lesz s a szép jelmezben rá sem fog ismerni önönmagára, maga helyes kis béka, tudja? Képzeld csak: aranyisisak, ezüstvért van hozzá — mindez gyönyörűen fog állani magácskán! Tizenket-

őre eljön ide, én pedig már lent várom a kapu alatt s ki sem szállok a kocsiból, jó lesz?

— Kocsiban megyünk a palotájába? Istennem, beh jó és kegyes hozzám, — kiáltotta Ilonka. — Ugyebár, el sem hiszi, hogy még soha életemben sem ültem igazi kocsiban? Csak omnibuszon jártam, meg villamoson. De olyan igazi kocsin — soha!

Ilona annyira beleképzelte magát a reá váró örömökbe, hogy nyugodtan tűrte, hogy Pataky átkarolja a derekát. S amikor a festő esőket nyomott a hajára, csak azt gondolta, hogy ez a bácsi nagyon jó hozzá...

Egy negyedórával később Pataky gyors léptekkel hazafelé sietett az Andrássy-úton. Szokatlanul derüs volt az arca, néha el is mosolyodott. Néhány ember, aki ráismert az ismeretlen ismerősre, csodálkozva megállt s utána nézett. — Most már biztosan a bolondokházába fog kerülni, — gondolták magukban, aztán tovább mentek s megállapították a régi igazságot, hogy a pénz — nem boldogít.

Ilona ezalatt haza ért, de nem mert nyomban felmenni a lakásba. Félt, hogy elárúlja magát s hogy észreveszik rajta izgatottságát. De aztán összeszedte egész akaraterejét s bízva eddigi ügyességében, felszaladt a lépcsőn.

Sem a fiatal leány, sem Pataky nem vette észre, hogy Domokos, egy közeli kapuban állva, megvára őket. Amikor a gróf kifordult az Andrásy-útra, Domokos kilépett rejtek-helyéből s bizonyos távolságban, óvatosan követte a barátja modelljét. Egy percre se vesztette szem elől a kisleányt s látta, amint előbb megállt egy ház előtt, aztán bement.

Ilona épen felérkezett a negyedik emeletre, mikor Domokos szintén a kapuhoz ért s belépett. Körülnézett, aztán kopogtatott azon az ajtón, amelyre ki volt írva, hogy: Házfelügyelő.

VIII.

Spacekné kedvenc ételének, a töltött káposztának elfogyasztásával volt elfoglalva hozzátartozói társaságában, mikor figyelmessé lett a kopogtatásra.

— Hát ez már igazán skandalum, — morogta mérgesen. — Még fél óráig sem hagyják az embert békében ezek a csirkefogók!

Kelletlenül, de mégis azonnal felkelt s ajtót nyitott. Mikor Domokosra ismert, kiderültek vonásai.

— Ujjé! A nagyságos úr! — szólalt meg alázattal. Többször látta volt Pataky grófnál s

már régen csak azt kívánta, hogy valamiféle összeköttetésbe kerüljön ezzel a „gavallér“ uri emberrel. Most, úgy látszott, beteljesedett a kívánsága. De mi az ördögöt keresett nála Domokos?

Domokos viszont sehogysem örült Spaceknének. Ez a váratlan viszontlátás némileg keresztelte terveit. Pillanatig szótlanul állt vele szemben s azon törte az eszét, nem találhatna-e ki valami más okot, mint az igazit, amely ide hozta. De semmi sem jutott eszébe. Végre kérdezte:

— Maga itt házfelügyelőné, kedves asszonyosság?

— Igen, kezét csókolom, nagyságos úr, — felelte Spacekné. — Kérem, az embernek ezekben a rossz időkben meg kell elégednie azzal, amije van. Én is jobb szeretnék másutt lenni, mint ebben a bérkaszárnnyában, amelyben csupa „gszindli“ lakik. Tessék elhinni, itt még kapupénzhez is alig jut az ember s ha nem volna más tisztességes keresetünk is, egyszerűen éhenhalhatnánk.

Domokos bólogatott, majd ezüstforintot csúsztatott a házmesterné gömbölyű markába.

— Kis útbaigazítást kérnék magától, — mondta halkabban, bizalmas hangon.

— Kérem, a legnagyobb örömmel! — felelte Spacekné s betette maga mögött az ajtót. Szívesen szolgált felvilágosításokkal, kiváltképen ha azokat kellően díjazták.

— De fogja be a száját, kedves Spacekné, érti? Mindenekelőtt Pataki úr előtt, tudja? Mert ha arról értesül, hogy itt jártam...

— Pszt, nagyságos uram, ne is tessék folytatni! Csak nem tetszik rólam feltenni, hogy ilyen aljas volnék? Egész nyugodtnak méltóztassék lenni, én nem árulok el semmit sem!

— Szóval, számíthatok megbízhatóságára, rendben van. Mondja csak: látta azt a fiatal leányt, aki az imént ebbe a házba jött?

— Nem láttam senkit sem, nagyságos úr, de azt hiszem, tudom kiről van szó.

— Csakugyan?

— Igen. Hisz tetszett mondani, hogy Pataki úrnak nem szabad megtudni, hogy itt tetszett lenni s aztán ebben az egész házban csak egy valaki van, aki iránt egy olyan gavallér úriember érdeklődhetik, mint amilyen a Domokos nagyságos úr.

— Eltalálta. A barátom új modelljéről van szó.

— Ugyebár, mondtam? No, ami igaz, az igaz, kérem. Mert tetszik tudni, annyi bizonyos, hogy ez egy cukros kis fruska! Ha férfi

volnék, na — jobb, ha nem is szólok semmit sem. Megenni való!

— Nagyon csinos leány, az igaz. De...

— Talán tetszik neki üzeni valamit? — vágott közbe Spacekné, értelmes szemhunyorgatással. Hátha egy csapásra két legyet lehetett itt...?

— Dehogy, dehogy, — tiltakozott Domokos kellemetlenül érintve. — Neki sem szabad megtudnia, hogy kérdezősködtem utána, érti? Engem tisztán csak az érdekel, hogy kicsoda, micsoda. Olyan roppant nett, szimpatikus megjelenés... A szülei valami jobbfajta emberek lehetnek, ugyebár? Talán szorult helyzetbe kerültek...

Spaceknén műrészvét vett erőt.

— Nagyságos uram jól méltóztatik ismerni az emberi nyomorúságot, — mondta. — Ezt különben mindig gondoltam, ismeretségünk első pillanatától kezdve, tessék elhinni! Hát nem is csoda kérem! Ha valakinek olyan okos tekintete van, mint a nagyságos...

— Tehát mi van azzal a leánnyal?

— Úgy van, ahogy tetszik gondolni. A leány szülei, amint mondani szokás, valamikor jobb napokat láttak. Az asszony fiatal korában színésznő volt. Még most is szemrevaló, tessék elhinni, de olyan elbizakodott, mintha nem is tudom, mi volna. S az apa?

Istenem, belebolondult abba a nőbe, ki tudja, talán még valami bűvös italt is kapott tőle, szóval elvette. Hja, az ilyen színésznők, azok értik a csiziót, tetszik tudni s ez az asszony is behálózta azt a nyomorúlt embert. Az egy rom, tetszik tudni? Igen, egy rom. Nagyon beteg, foglalkozása nincs s titokban talán bizony anarkista. De nem fog nagyon soká tartani s pár hét múlva biztosan már kiszervedett. Ha ez nem volna, a háziúr már régen kitette volna az egész családot. De, amint mondtam, ez az ember egy rom. Tetszik tudni? Egy rom.

— Hogy is hívják ezt a szegény ördögöt? — kérdezte Domokos, akit ez a szomorú történet annál is inkább kellemetlenül érintett, mert Spacekné ezt annyi gyöngédséggel adta elő.

— Bartók Jenőnek hívják, nagyságos uram. Tessék elhinni...

A házmesterné nem fejezhette be mondatát, mert Domokos hátralépett és közbeszólt:

— Hogyan? Hogy hívják ezt a szerencsétlent?

— Bartók Jenőnek, — ismételte Spacekné, észrevéve Domokos meglepetését.

— No ez aztán igazán különös, — mondta Domokos, fejét csóválva. — Nem tudja véletlenül, hogy ezelőtt mi volt ez a Bartók?

— Már hogyné tudnám, nagyságos uram! Hát még nem mondtam meg? Katonatiszt volt, kérem s annál szomorúbb, hogy ennyire sűlyedt. Hej, azok a színésznők!

Domokos néhány másodpercig mereven lenézett a kövezetre. Aztán hirtelenül felfekintett.

— Nagyon köszönöm a szíves felvilágosítást, — mondta izgatottan s még egy forintot csúsztatva a házmesterné kezébe, újból a lelkére kötötte neki, hogy hallgasson. Aztán a kalapja széléhez nyúlt és sietve távozott.

Spacekné nézte a két forintját, majd a kapu elé lépett s követte tekintetével a távozót. Mikor már nem látta többé, elgondolkozva visszatért a lakásba.

— Ki hitte volna? — morogta. — E mögött lappang valami, az bizonyos. Valami nagy, nagy titok. Nohát, majd erre is még rá fogunk jönni!

Ebben a meggyőződésben ismét leült az asztalhoz s hozzálátott az evéshez, mitsen törődve azzal, hogy kedvenc étele időközben már egészen kihült.

Ugyanabban az időben, fent az utolsó emeleten, Bartókék is ebédnél ültek. Még pedig nem üres tányérok előtt, hanem volt annyi, hogy mindenki jóllakott s még maradt es-tére is.

Hogy Bartókék ezt megengedhették maguknak, eléggé meglepő volt s ezen Bartók és a neje talán maguk csodálkoztak legjobban.

Olyasmi történt ugyanis, amit természetes módon nem igen lehetett megmagyarázni. Akárhogyan forgatták az esetet, titokzatos maradt.

Karácsony estéjén, délután, Bartók ismét útra kelt s ezzel az alkalommal egyenesen néhány helyszerzőhöz fordult, hogy akármilyen állást szerezzenek neki. Persze, a legrosszabb időpontot választotta, mert közvetlenül a nagy ünnepek előtt — hisz ezek már jóformán meg is kezdődtek — ezeken az embertözsdéken kereslet nem volt.

Kétségbeesetten, tompa fájdalmába elmerülve, hazament, mintegy gépiesen megállt egy nagyobb napilap kiadóhivatala előtt és nézegette a kifüggesztett apróhirdetéseket. Egy sürgősen betöltendő raktárnoki állás, amelynek elnyeréséhez ugyan a magyar nyelven kívül még a román, vagy szerb nyelv is megkívántatott, melyeket Bartók nem tudott, az egyetlen dolog volt, amely érdemesnek látszott arra, hogy ünnep másodnapján, a jelzett órában, jelentkezzen az illető vállalat irodájában. Volt ott még másik pályázati hirdetmény is, amely szerint azon-

ban — az állam példájára — kiszolgált altisztek előnyben részesültek.

Bartók arcán fájdalmas mosoly futott végig, aztán lassan tovább ment. Miért nem volt kiszolgált altiszt ő is? Miért verte őt az Isten azzal, hogy csak arany kardbojtot viselt valamikor?

Ez a gyakorlat Bartókot már akkoriban is elkeserítette, mikor annak idején még elég optimista volt arra, hogy valamilyen állami állásra merjen pályázni. Sehogysem tudta belátni, hogy egy volt katonatiszt, aki semmivel sem kevésbé kész életét feláldozni királya és hazájáért, mint egy altiszt, ilyen mellőzésnek lehessen kitéve. Pedig kétszer is megtörtént vele, hogy altisztet neveztek ki az orra előtt.

Bartók haza ment. Hozzá volt szokva a csalódásokhoz s futkosásának eredménytelenségéhez. Most azonban már igazán nem tudta, hogy mi lesz velük, mert elvégre csak kellett élni valamiből? Vagy talán nem kellett volna — élnie többé?

Feleségét, mint rendesen, a varrógép előtt, Ilonát másolásaival elfoglalva találta. Összeszorúlt a szíve, mikor üres kézzel, üres zsebbel kellett beállítania családjához... Karácsony este volt!... S ő semmit, de semmit sem hozhatott haza ajándékba!...

Az asszony meglepően nyugodt, majdnem jókedvű volt s Ilona is, mintha ki lett volna cserélve. Bartóknak, aki épen az ellenkező hangulatra volt elkészülve, ez feltűnt, s amikor később magukra maradtak a feleségével, szóvá is tette ezt.

Bartókné annak a véleményének adott kifejezést, hogy Ilona titokban valami állás után néz s hozzátette, hogy azt a maga részéről is csak helyeselhetné.

— Nem tudok ugyan semmi biztosat, — mondta — mert a leány nem szól semmit, de különféle megjegyzéseiből arra kell következtetnem, hogy csakugyan ez a szándéka. Ma például azt mondta, hogy milyen szép lehet, ha az ember dolgozhat s pénzt szerezhethet, majd elmesélte, hogy volt iskolatársnőjének, Saroltának már milyen jó dolga van, hogy egy divatüzletben van alkalmazva s havonta hatvan forint fizetést kap. Magad tudod legjobban, édes Jenőm, hogy én ebbe a kérdésbe sohasem akartam beleszólni, mert nem volnék képes arra, hogy magam taszítssam ki szegény gyermekünket a szívtelen nagy világba! De a viszonyaink, fájdalom, ma már olyanok, hogy mindnyájunk részére csak szerencse volna, ha Ilonka maga határozná el magát erre a lépésre.

— Így csak olyan aranyos anyai szív be-

szélhet, mint a tied, — felelte Bartók. — Mindenben igazat adok neked s valóban jó volna Ilonkára, de ránk nézve is, ha tisztességes állásba juthatna. Azért én is amellettt vagyok, hogy erről ne is szóljunk neki semmit sem. Ha tévednénk s ő nem gondolna még ilyesmire, akkor is jó volna. De ha tényleg foglalkoznék ezzel a gondolattal, jobb, ha maga választ, tetszése szerint. Jó, okos, becsületes gyermek, majd talál magának megfelelőt. S ha meg akar bennünket lepni, — miért rontsuk el örömét?

Ezzel az asztalhoz ült, a szoba közepén, kivette a fiókból kis notesz-könyvét, amelyben eltette újságkivágásait és feljegyzéseit. Lapozgatott a kis könyvecskében, de egészen másra gondolt...

Bartókné pedig visszaült a varrógéphez s nemsokára rá ismét zakatolva forgott a kerék...

— Szent Isten, hát ez micsoda? — szólalt meg egyszerre Bartók.

Az asszony ijedten felugrott s a férjéhez szaladt. Attól tartott, hogy ismét rájött egyike azoknak a kínos köhögési rohamoknak, amelyek az utóbbi időben oly gyakoriak voltak.

— Jézus Mária, mi bajod? — kiáltotta Bartókné remegve.

— Ide nézz, mit találtam a könyvecském-ben... — mondta Bartók krétafehéren s a tízkoronás bankjegyre mutatott, amely előtte az asztalon feküdt.

— De ilyet! Jenő, édes Jenőm! Hisz ez nagyszerű! — hebegte az asszony örömteljesen. — Hát hogyan jutottál ehhez a pénzhez?

Bartók meglepetve nézett a feleségére.

— És ezt te kérded tőlem? Te? Hát annyi bizonyos, hogy én nem tudom, honnét kerül ide az a bankó, — mondta s a fejéhez kapott, mintha meg akart volna róla győződni, hogy csakugyan ébren van.

— Gondolkozzál egy kicsit, — iparkodott Bartókné férjének segítségére lenni. — Bizonyára valamelyik munkáért kaptad ezt a pénzt, talán már régebben! Elkallódott s most megkerült. Jóságos Isten, milyen öröm, milyen meglepetés!

Bartók Jenő komoly maradt.

— Ilyen nincs, kedvesem, — mondta fejét rázva. — Ha valaki olyan szegény, olyan nyomorúlt koldus, mint én: akkor nem kallódik el egy rossz hatos sem abból, amit az ember összekuporít. Legalább is csak észre kellett volna vennem az Isten világáért, hogy ez az összeg hiányzik!

— Az bizonyos, — hagyta rá Bartókné. — Azért mégis csak kell valami magyarázatot

találnunk? Mikor volt ez a könyvecske utoljára a kezében?

Bartók kissé gondolkozott:

— Tegnap nem volt. Tegnapelőtt? Akkor sem. Várj csak: megvan. Aznap volt, mikor azzal a bizonyos ezredtársammal találkoztam, Domokossal. Talán te is emlékszel rá, nemde?

— Úgy van, — felelte Bartókné. — Egész biztosan tudom, hogy még föl is jegyezted annak a bányatársulatnak a címét, amely...

— Igen, igen, akkor volt utoljára a kezében ez a könyvecske, — szólt közbe Bartók. — Ez azonban még mindig nem magyarázza meg, hogy ez a pénz...

Nem folytatta. Tágra nyílt szemekkel bámult az előtte fekvő bankjegyre.

Ebben a pillanatban Ilona lépett a szobába. A padláskamrából jött, sápadtan, különösen, s göresösen szorongatott valamit a kezében, amit aztán letett az asztalra.

Bartók és a felesége felkiáltott. Mert amit Ilona az asztalra tett: egy másik tíz-koronás volt. Majdnem félve tekintettek egymásra, aztán a leányukra, de nem tudtak szólni a meglepetéstől.

Bartók a székekkel együtt hátrazökkent, az asszony pedig összetett kezekkel Ilonához lépett.

— Hol találtad ezt a pénzt? — kérdezte hebegve, dobogó szívvel.

— Rendet csináltam a padlásszobában s amint kinyitottam az éjjeli szekrény fiókját, ott feküdt a bankó. Apuska bizonyára elfelejtette zsebretenni, — mondta Ilona. Összes erejére volt szüksége, hogy így hazudják. De a helyzet kedvezett neki, mert szülei is anynyira fel voltak izgatva saját leletjük következtében, hogy az ő szavaiban sem láttak valami különösen feltűnőt.

— Itt csoda történt, — kiáltotta Bartókné.

— No persze! Ti asszonyok mindjárt készek vagytok a csodával, — mondta Bartók. — Ha valamire nem akad nyomban magyarázat, akkor csoda történt! Ez egy misztifikáció... Itt valaki megréfált bennünket...

— Ilyen tréfát nem szoktak üzni az emberrel, — felelte Bartókné.

— Hátha a Jézuska volt... — szólalt meg egyszerre Ilona, fel sem tekintve. — Ma karácsony este van...

— A Jézuska... — ismételte Bartók önkéntelenül. Érezte, amint hideg futott végig a hátán. Ő nem hozott haza semmit sem, ő, a nyomorult koldus. S itt volt ez az asszony, aki agyondolgozta magát s ez az ártatlan gyermek, ez az angyal, aki nem arra született,

hogy szenvedjen, hogy nélkülözzön, hogy öröm helyett csak bánat és nyomor legyen az osztályrésze . . .

S most egyszerre ő is minden nehézség nélkül elfogadta a földöntúli magyarázatot. Igaz, csak egy pillanatig. De nem kutatott tovább..

Bartókné térdre borult s imádkozott. Fohászkodott áhítatosan s szíve mélyéből köszönetet mondott az Istennek, Asszony volt. Ő már nem törődött azzal, hogy miként került elő a pénz. Megvolt. Az övéjük volt s pár napig legalább nem kellett félniök az inségtől. Isten küldte. Istennek adott hálát érte . . .

Ilona is követte anyja példáját. Ő is letérdelt. Ő is Istenhez fordult, a Mindenhatóhoz, a jóságos Istenhez. De nem a csodát köszönte meg neki, hanem könyörgött a Mennyek Urához, bocsássa meg neki a hazugságát, a komédiát, amelyet rögtönzött . . .

Ez volt az a különös esemény, amelynek hatása alatt az egész Bartók-család még másnap is olyan csudálatos módon, olyan ünnepiesen érezte magát, még ebédnél is, mikor Ilona ott ült a szülei között s aggódva törte kis eszét, mitévő legyen azzal a harmadik tízkoronással, amelyet a ruhácskája alatt őrzött s amely úgy égette, mint a tűz . . .

Ma már nem történnek csodák. Mégis, napnap után olyan dolgokkal állunk szemben,

amelyeket egyáltalában nem tudunk megmagyarázni, vagy amelyekre nézve még a tudósok is csak bizonyos általánosan elfogadott feltevésekkel tudnak felelni. Így volt ez mindig s így lesz ez ezentúl is. De jól van minden úgy, amint van, mert ki tudja, mi volna a sorsunk, ha ismernők az igazságot!...

Az ember csak addig küzd a maga elé tűzött céljaiért, míg azokat el nem érte. A nagy igazság is ilyen cél s az embernek törekednie kell, mert csak a törekvés ad neki erőt a küzdelemre. A nagy igazságot ez életben ugyan meg nem találjuk soha, de ha mégis találkozánk vele valamikor: ez nem lenne egyéb, mint maga a halál.

IX.

A Bukarestből való váratlan visszaérkezésével Gavrileszku herceg, amint tudjuk, nagy, őszinte örömet okozott Radóczy Sárinak s a jótékony célú előadás folytán előállt kavardások nyomában a művésznőnél a szép napok egész láncolata következett be. A herceg úgyszólván a tenyerén hordozta.

Szidják a féltékenységet, de jogtalanul. Van annak számtalan jó oldala is. Mindenekelőtt a féltékenységtől üldözött félnek csalhatatlan

jelét szolgáltatja az iránta táplált szerelmi érzéseknek, másrészt pedig alkalmat nyújt a benne szenvedőknek arra, hogy újból és újból hangoztassák szenvedélyüket, ragaszkodásukat, ami, hiába, mégis csak jól esik az embernek.

Így történt aztán, hogy Gavrileszku is megint annyi figyelmet tanusított Sári irányában, mint talán még ismeretségük első idejében sem s a szép énekesnőnek volt annyi esze, hogy jóideig ne engedje kialudni azt a mély és őszinte bűnbánatot, amelyet Gavrileszku érzett viselkedése fölött. A hercegnek Domokoshoz intézett bocsánatkérő levele, valamint az ezzel összefüggő víg kis villásreggeli természetesen Radóczy Sári műve volt.

Gavrileszku persze ezeken kívül anyagilag is tartozott érzelmeinek őszinteségét bebizonyítani. Sári egyszerűen, de ennél határozottabban arra kérte, járuljon hozzá ő is ahhoz az összeghez, amelyet az elszegényedett társnője részére össze akart hozni előadásával s Gavrileszku a summát készséggel nyolcszáz koronára kerekítette ki.

A nemes érzések még sem gátolták meg Sarit abban, hogy az összegyűjtött pénz felét ne a saját zsebébe engedje befolyjni. Halbruder Jozefa, a „gyermekének“ nemcsak erkölcsi, de anyagi sorsa iránt is mindenkor melegen ér-

deklődő mómama, ezt a cselekedetet minden tekintetben csak helyeselte.

— Igazad van Sárrikám, — mondta, mikor az énekesnő karácsony másnap reggel öltözködés közben közölte vele szándékát. — Vannak nagyon szegények s vannak szegények, akik nem olyan nagyon szegények. Amazoknak kétszáz forint egész vagyon, emezek szemében pedig ez olyan összeg, amelyről nem lehet lemondani, anélkül, hogy az embert a bolondok házába ne csukják. Az a kétszáz forint, amelyet a barátnődnek szántál, neked is több örömet fog szerezni, ha saját magadnak is juttatsz, mintha neki adnád az egészet. Kérlek, mit is csinálnának azok a nyomorult emberek nyoleszáz koronával?

— Persze, — hagyta rá Sári, bólogatva. — Azzal, amim marad, legalább egy kis örömet szerezhettek annak a szabónak, aki az utcai kék ruhámat készítette, tudod?

— Vopersálekről beszélsz, a Dohány-utcában? Aki valamikor a Blaseknél volt?

— Arról.

— Meg vagy bolondulva, — jelentette ki Halbruder Jozefa. — Mindig mondom, hogy nem tudsz a pénzeddel bánni. Követelte-e már a pénzét Vopersálek? Nem. Van-e hasznod belőle, ha kifizeted az adósságaidat? Nincs. Ebből mi következik? Következik az, hogy

olyat végy ezen a talált pénzen, amid nincs. Ezt még a vak is látja, angyalom.

Sári, aki éppen fésülködött, leengedte haját a vállára.

— Tulajdonképpen igazad van, — felelte mosolyogva. — Tudod-e még azt a szép prémes kabátot a Deák-utcában? Nem? Azt a gyönyörű színházi entréet, amely nekem anynyira megtetszett? Hát én azt most megveszem.

— Már hogyan tudnám azt a gyönyörűséget, fiacskám, — felelte a mama, — de az talán ezer forintba is kerül, nem pedig kétszázba!

— Bánom is én! Adok kétszázat, megkapom a kabátot s a többit Gavrileszku majd kifizeti valamikor.

— Ez aztán már beszéd, drágám! — kiáltotta Halbruder Jozefa s afeletti örömeiben, hogy jó tanácsait ennyire megszívlelték, könnyed mozdulattal felkapta alsószoknyáját s amolyan szólótánc-félébe fogott, mint amilyent még annak idején gyakran látott a színpadon, mikor páholynyitogatói funkciókat végzett.

Ezt különben egy ízben Gavrileszku jelenlétében is megkísérelte. Erre azonban a herceg rettenetes grimaszsal elmenekült, aztán pedig négy szemközt szépen megkérte Sárít.

beszélje le erélyesen mamáját az efféle örült pordukciókról.

Dél volt, mikor Sári, egész egyszerűen öltözve, a barátnője részére szánt összeggel együtt lement a lépesőn.

A kapu előtt már ott állt Röderer, a számozatlan fiakkerosa, kihez Gavrileszku bőkezűsége folytán vagy egy esztendő óta szerencséje volt.

— Kiss die Hand, nagysád, — üdvözölte őt a kocsis, mikor megpillantotta. — Már asztat gondoltam, hogy ma reggel nem lesz semmi. Valódi szerencse van, hogy én nem mentem el.

Sári leereszkedő kedvességgel bólogatott, majd fontoskodva kérdezte:

— Hát ismét egészséges a „Villám“?

— Na, azt el akarom hinni, — felelte Röderer, eredeti budakeszi magyarsággal. — Úgy sem volt neki paj. De az ünnepekben azt gondolta magának, nem muszáj tolgozik. Azért lógatott a feje. Ma már egészen együtt van. Hagyhatok szaladni, ahogy akarok. Vagy talán ma is fog lesz próba?

— Ó dehogy! Ma egészen más útam van, — felelte Sári, minden sietség nélkül. Szeretett néha eldiskurálni a kocsisával, akinek a természetes, szabad modora s örökös jókedve igen mulattatta.

— Ja so! Hát aztán hová megyünk, wann i fragn darf? — kérdezte Röderer, jobb szemére nyomva széleskarimás cilinderét.

— A Szondy-utcába.

— A Szondy-utcába? Mindjárt lefekszel magadat. Azt a vidéket én nem szeretek, — mondta a fiakkeres és megvakarta a fülét.

— Csunya és piszkos, ugy-e bár? — felelte Sári.

— De még hogy! Aztán sok komisz népség, csupa részeg járkál az utcán, a közepén, egyszer — ja, amal hab 'i da schon wen überführt!

— Akkor jó lesz vigyázni!

Sári megnevezte barátnője házszámát s beült a kocsiba.

Amint a pneumatikus kerekű hintójában kényelmesen hátradülve elszáguldozott az emberek mellett s az utcák és terek a hidegtől homályos ablakon át szivárványszínekben vonultak el szeme előtt: mindig csak útjának céljára kellett gondolnia.

Eszébe jutottak azok az idők, mikor még maga is jobban tudta mérlegelni a pénz értékét. Megemlékezett azokról a napokról, mikor este, előadás után hiába leste, hogy a legszerényebb vacsorára is meghívja valaki, mire aztán éhesen és fáradtan visszatért apró, fűtetlen szobájába, ahol annyira elhagyatott-

nak és boldogtalannak érezte magát... S az utcára még sem akart menni...

Ma már nem is értette, hogy valamikor mindezt végigszenvedhette. Egyenesen képtelenségnek tartotta.

Aztán hirtelenül kiragadták abból a vígasztalan környezetből s felemelték abba a szédületes magasságba, ahol annyi jólétet és fényűzést talált, mint amennyiről valamikor még csak álmodni sem mert.

De ő nem szédült el ebben a magasságban, biztonságban érezte magát s nem is gondolt arra, hogy tulajdonképen csak kártyaház volt a hajléka.

A koesi már elhagyta volt az Andrássy-utat s rövidesen a Körútról is befordult, ismeretlen, sötét utcákba, ahol akkoriban még nem volt kövezet s úgyszólván csak szegény emberek jártak.

S itt lakott a barátnője!... Ez volt az a híres boldogság, az a nagy megelégedés, a „tisztetség jntalma“, amelyről a szerencsétlen teremtés már akkoriban is ábrándozott!

Megálltak. Röderer leugrott a bakról s a koesi ajtaját kinyitva, kissé megemelte a kapuját.

— Da sind ma, kérem alássan, — szólt szolgálatkészen. — Ez van egy nagyon komisz utca, nagysága. Tessék csak e kiragadokat s

házak! Az egész utca kinéz ablagon, mintha soha még tisztességes kocsi nem látok volnának. Hát aztán van is feneszép az enyém ceigli!

— Mindjárt ismét itt leszek, — mondta Sári, aki ez alkalommal nem igen figyelt a fiakkeros eredeti mondásaira. Kissé izgatott volt. Itt, a cél előtt elhagyta a bátorsága. Legszívesebben ismét visszahajtatott volna.

Gyors elhatározással beszaladt a kapuba, ahol Spacekné majd lenyelte kíváncsi tekintetével.

— Nem mondhatná meg, kedves asszony, hogy Bartókné ő nagysága merre lakik? — fordult hozzá a művésznő.

A házmesterné megdermedt. Mi az ördög történt ezekkel a Bartókékkal? Tegnap Domokos, ma ez a hölgy — — —

— Harmadik emelet, balra, a folyosón át, 58. szám, — mondta Spacekné, aztán hozzátette:

— De csak az asszony van ám odahaza, az úr s a kisasszony elmentek.

— Köszönöm, — felelte Radóczy Sári, s a lépcsőházba sietett.

Spacekné fürkészőleg utána nézett, majd konstataulta, hogy a részéről nyújtott pontos felvilágosítás kellőképen nem honoráltatott. De miután a kapu előtt a fiakkeros állt, aki az ismeretlen hölgyet ideszállította, legalább

azzal akarta magát kárpótolni, hogy a kocsisból igyekszik kiszedni, amit lehetett.

— Jó reggelt, szomszéd! — szólította meg Röderert, s barátságosan rápislogott.

— Jó reggelt, anyám! — felelte a kocsis s rádobta a pokrócot a lovakra.

— Ma szép idő van, — folytatta Spacekné, meg sem sértődve e szokatlan megszólításon, — de hideg van, nagyon hideg.

— Halt ja, — morogta Röderer s ismét felszállt a bakra.

— Micsoda csinos hölgyeket visz maga! Kellemes dolog lehet, ha az embernek ilyen finom uraságokkal van dolga!

— No ja!

— Kicsoda ez az elegáns hölgy, ha szabad kérdeznem?

— Aha! Asztat szeretne tudni, mi?

— Hát csak úgy érdekelne.

— I glaub's a. Ebbe a házba nem látnak sok ilyen finom népeket?

— Ki tudja?!

— Nekem ne meséljen. Úgysem nem hiszek, komisz utca, nagyon komisz!

— No ne szidja a mi utcánkat, egész jó kis utca ez!

— Ami igaz, az igaz.

— Nem inna egy pohár sört, fiakkeres bácsi?

Röderer feltekintett.

— Fiakkeres nem iszik? Á freili! Hát mit gondol rólam?

— Ami igaz, az igaz! — felelte Spacekné nevetve s beszaladt a lakásába. De nyomban visszatért egy korsó sörrel, amelyet éppen csak az imént hozatott magának. Átnyujtotta Röderernek. Ez volt a békekehely. Tudta, miért tette.

Hamarosan tisztában volt azzal, hogy kisoda, micsoda az a hölgy, akinek érkezése az utcában izgalmat keltett. De meg tudta azt is, hogy létezik Románia, ahol hercegek élnek, de onnét néha el is utaznak s szeretik a szép magyar nőket.

Radóczy Sári ezalatt felért a harmadik emeletre s az 58-ik számú ajtónál becsengett. Nem kellett sokáig várakoznia.

Az egykori társnője maga nyitott neki ajtót, tiszta, fehér kötényben.

— Szent Isten, Sári? Te vagy? — kiáltotta Bartókné meglepetve s betessékelte az énekesnőt a kis konyhába, ahol akkora gőz volt, hogy Sári semmit sem látott maga körül. — Hát téged mi hozott ide, szegényes odunkba? — folytatta Bartókné s gyorsan ledobta magáról a kötényt. Aztán kinyitotta a szobához vezető ajtót.

— Hisz megígértem neked, — felelte Sári, idegesen körültekintve a minden fényűzést nélkülöző szobában.

Bartókné kipirultan, zavartan állt előtte. Örült a látogatásnak, igaz, de röstelte, hogy ilyen előkészületlenül kellett barátnéját fogadnia. Kedvesen, szerényen felkérte Sárit, foglaljon helyet az asztalnál, aztán maga is leült.

Nem győzte csodálni ezt a szép, kifogástalanul öltözött nőt s amint magába szítta a vendégének minden ruhadarabjából áradó kábító illatot, valami homályos, megmagyarázhatatlan vágy fogta el.

— Milyen gyönyörű vagy! — mondta aztán az őszinte elragadtatás hangján.

Sári elhárító mozdulatot tett.

— Az ember öregszik, — felelte. — De a szép holmikat még mindig szeretem. Látod, te is úgy járhatnál, ha nálunk maradtál volna! Mindig jó ízlésed volt...!

Bartókné elmosolyodott.

— Erről ne beszéljünk. De hadd csodáljalak! Milyen szép is ez a kalap! S ez a ruha! Girarditól való? Vagy most már másutt dolgoztatsz? Meg ez a cipő, — ez a harisnya...!

Sári engedte magát megcsodálni. Sőt, amint Bartókné a harisnyáját említette, kacéran felhúzta a szoknyáját térdig. Aztán gyorsan

leengedte, végigsimította a szoknyáját, s elnevette magát.

Bartókné zavarba jött. Elkomolyodott. Milyen más világból volt mégis az a Sári! Eszébe is jutott az asszonynak, hogy a barát-nője, mikor találkoztak, valami jótékonycélú hangversenyről tett előtte említést. Félt, hogy Sári csakugyan beváltotta ígéletét. Nem szorulunk alamizsnára! — mondta volt Jenő — s igazat mondott.

— Hát sohasem gondolsz az elmúlt időkre? — kérdezte Sári kis szünet után.

— Elég gyakran gondolok rájuk, — felelte Bartókné. — Igen szép emlékeim fűződnek a színpadhoz, de nem tagadom, hogy sok keserűségben és szenvedésben, csalódásban és bánatban volt részem már akkoriban is. Azért már olyan az ember, hogy csak a kellemes pillanatokra emlékszik vissza, a többit elfelejti.

— Csak nem bántad meg ozóta, hogy ott hagytad a színpadot? — kérdezte Sári, aki nem értette meg egészen, hogy Bartókné mit akart mondani.

— Megbánni, én? Soha! — felelte Bartókné önérzettel. — Én csak egyetlenegy dolgot sajnálok s ez az, hogy nem tudtam lebeszélni férjemet, mikor ott akarta hagyni a katonaságot!

— De hiszen kénytelen volt vele, mikor elvett...

— Igen. Bizonyos körök felfogása szerint ez elkerülhetetlen volt. Nem törődnek az előéletünkkel. Elég nekik, ha tudják, hogy színésznőről van szó.

— És mit tehetett volna Bartók egyebet?

— Nem lett volna szabad, hogy engem elvegyen! Eszeveszetten menekülnie kellett volna mellőlem, mint a pestis elől! Ha szabadságra megy, vagy elhelyezteti magát más ezredhez, elfelejtett volna s ma, ki tudja, talán boldogabbak volnánk mind a ketten...

Bartókné elhallgatott s rövid szünet állt be. Sári a földre tekintett. Bartókné arca elborult.

— És te? Veled mi lett volna, ha...? — szólalt meg ismét Sári, majd hozzátette: — Hisz szeretted, imádtad?

— Jobban szerettem, mint az életemet, édes Sárom, de a szerelmem ma talán még nagyobb, mindenesetre mélyebb. Hogy mi lett volna belőlem, kérded? A jó Isten tudja! Ha nem haltam volna belé a bánatomba, akkor... akkor talán ma én is az volnék, ami te!

— Csak gratulálhatnál önmagadnak, kedvesem, — felelte az énekesnő meggyőződéssel.

— Valószínűleg, de csak egy esetben.

— Melyik esetben?

— Akkor, ha Bartók el tudott volna felejteni, s ha nélkülem is boldog, megelégedett ember lett volna belőle. Igen, ez esetben rám is jobb volna, ha olyan volnék, mint te!

Sári rázta a fejét. Nem értette ezt az okoskodást.

— Csodállak, igazán — mondta. — Hisz multkor említetted, milyen szűk viszonyok közt éltek, s hogy néha van nap, mikor azt sem tudjátok, miből fogtok jóllakni? A férjed pedig, amint mondtad, beteg, nagyon beteg!

— Ez mind igaz.

— És mégis azt hiszed, hogy boldogabb vagy, mint én, és mégis csak az esetben esetrélnél velem, ha Bartók el tudott volna felejteni?

— Úgy van, édes Sárikám.

— No hát, ezt egyszerűen nem értem, de bocsáss meg, el sem hihetem! Mit nyujthat ez az élet, amely csak lemondásból, nélkülözésből, nyomorból áll? Mert elvégre mégis csak kell, hogy legyen valami, ami neked erőt ad, hogy mindezt ily hősiesen elviselhesd. Nem igaz?

— Ne túlozz, kedves Sári, — felelte Bartókné nyugodtan. — Te persze csak a nyomort látod, amely bennünket körülvesz. Azt a sok gyönyörűséget azonban, amelyet csön-

des otthonom nyujt, noha temérdek bajom van; — azt te nem ismered, de nem is ismerhetted meg soha. Ha azt tekintem: gazdag vagyok, kimondhatatlanul gazdag.

— Már engedd meg, de ebből a gyönyörűségből nem bírok felfedezni semmitsem.

— Elhiszem. Mindenekelőtt nem ismer hártárt az a szerelem, amely férjemmel összeköt. Az, hogy van valakim, akinek első és utolsó lehelete nekem, csakis nekem szól, épp úgy, amint egész életemet csakis neki szentelem, hogy Jenő egyes-egyedül értem érez, reménykedik, velem örül és szenved, az a tudat, hogy mind azt, amit férjemnek odaadtam, kizárólag egy embernek adtam oda: hidd el, ez gyönyörű, ez isteni dolog, amely nyomorúságom terhét könnyüvé teszi, nekem pedig újabb és újabb erőt ad az élet nagy küzdelmére. Nem hinném, hogy te valaha mindazt, ha csak egy pillanatig is érezted volna életedben s ezért szívem mélyéből sajnállak!

— Talán mégsem vagyok annyira sajnálatraméltó, amint te azt rám fognád! — felelte Sári apprehenzív hangon. — Amit itt mondasz, az, ne vedd tőlem rossz néven, többé-kevésbé frázis! Mondj inkább valami kézzelfogható dolgot, amit kevésbé fellengzősen gondolkozó ember is képes megérteni!

— Annak persze frázis, aki ezeket az érzel-

meket nem ismeri. De mondok még valamit: van gyermekem!

Sári elnevette magát.

— Ezt a boldogságot persze nem ismerem, — felelte megsokalva a beszélgetés tragikus hangját. Tréfára akarta fordítani a dolgot: — Csak nem hiszed, hogy kis babyt kívánok magamnak? Még csak az kellene!

Bartóknénak nem volt kedve, belemenni a tréfába. Fájt neki, hogy Sári majdnem megvetőleg beszélt legszentebb érzelmeiről.

— Látod, mégis csak felhozhattam valamit, amim van, s ami neked ninesen, akármilyen nyomorult is vagyok, — folytatta, védve az igazát, érzékenyen, mint mindenki, aki önhibáján kívül hasonló helyzetbe jut. — Ez olyasmi, ami lesz, ha magam már nem leszek, mert a gyermek él örökké. Csak a meglett ember halandó. Én meg fogok halni, de a gyermekem élni fog s boldogabb lesz, mint mi, akik érte küzdöttünk! A saját lényünknek, egész mély szeretetünknek gyermekünkben lesz halhatatlan folytatása, az nem szállhat velünk sírba. Látod, Sári, ez ismét valami, amire büszkeséggel tekinthetek rá s ami egyik támaszom a nyomorban!

— Nem ismerem ezeket az érzéseket és így nincs is hozzászólásom, — felelte Sári. — Ne vedd rossz néven, ha meg vagyok elégedve a

saját sorsommal. Hidd el, nem beszélnék róla, ha magad nem hozod fel ezeket. Nem szeretnék megsérteni, de nem tudom belátni, miért ne dicsérjem a magamét, miért ne mondhasam én is, hogy boldog vagyok!

— Szívből kívánom, hogy ez mindig így maradjon, — mondta Bartókné. — Látom, hogy nagyon eltérnek a nézeteink egymástól s tulajdonképpen kár ezeken vitatkoznunk, mert ennek semmi célja nincs. Te meg vagy elégedve azzal az úttal, amelyen haladsz, én meg nem panaszkodom a saját sorsomra. Te fényűzésben élsz, én nélkülözésben, ha jobb szereted: nyomorban. Mindketten azt hisszük, hogy boldogok vagyunk s mégis bizonyos, hogy egyikünk téved!

— Én nem. Nyugodt vagyok, — felelte Sári ingerülten.

— Lehet, hogy én tévedek, de van még valamim, amit nem vehetsz meg magadnak s azt neked is el kell ismerned, kedves Sárim!

— A tisztesség? — kérdezte az énekesnő elpirulva.

— Nem mondtam volna ki ezt a szót, de mivel a te ajkadról hangzik el: legyen. Igenis, a tisztességre gondoltam, — felelte Bartókné és felkelt.

Így tett Radóczy Sári is.

— Látod, ezt nem érdemeltem meg tőled, — szólalt meg kis idő múlva, visszafojtott hangon. — De nem haragszom rád. Irígy vagy s ez csak természetes. Én is az volnék a te helyedben. Nem szemrehányáskép mondom. Nagyon sajnálom, hogy megzavartalak idylledben s megyek ismét, anélkül, hogy azt mondanám: a viszontlátásra! Ennek nem volna célja. Előbb azonban rendezzünk még valamit. Néhány nappal ezelőtt megígértem neked, hogy egy kis jótékony célú hangverseny által fogok rólad gondoskodni. Álltam a szavamat: itt van a bevétel...

Ezzel a pénztárcájában lévő négy darab százkoronásból már csak kettőt vett elő s letette a pénzt az asztalra.

Bartókné elsápadva hátralépett.

— Ne, ne! — kiáltotta remegve. — Tedd el ezt a pénzt, tedd el, kérlek...!

— Tessék? — hebegte Sári, aki erre sehogysém volt elkészülve.

— Nem szorultunk... alamizsnára... — mondta Bartókné elhaló hangon.

— Vagy úgy...? Már bocsáss meg, de ez ostobaság!

Sári összegyűrve az asztalon fekvő pénzt, azt gyorsan ismét eltüntette a pénztárcájában, bólíntott s kifutott. Lerohant a lépcsőn s kimerülten kocsijába dobta magát.

A fiákkeros, aki épen még kedélyesen eldiskurálgatott a házmesternével, nem tudta hamarjában, mi történt úrnőjével? Kérdőleg tekintett rá, megemelve a kalapját.

— Haza megyünk, — mondta Sári izgatottan, rosszkedvűen, majdnem sírva.

Mikor Bartókné magára maradt, leült s mozdulatlanul nézett maga elé. Csak lassan tért ismét magához.

— Ez az átkozott pénz... — mondta, de úgy érezte, mintha ezt más valaki súgná a fülébe...

A nap ridegen, erőtlenül, téliesen nézett be az ablakon s a fal óra ketyegett, mint rendesen. Csak az erős illat, amely a szobában szalíngózott, tanúskodott róla, hogy látogatója volt Bartóknénak.

Az asszony pillanatig sajnálta elutasító, barátságtalan viselkedését. Végtére nemes motívumok hozták oda Sárit. De nem tehetett róla. Meg kellett neki mondania a véleményét.

— Nincs szükségünk alamizsnára, munkát akarunk! — ez csengett szünet nélkül a fülében. Szegények voltak, de nem voltak koldusok.

És hiába, mégis minduntalan arra a kétszáz koronára kellett gondolnia, amely után csak ki kellett volna nyújtania a kezét.

— Ez ostobaság! — mondta volt Sári. —

Hát nem volt az? Ez a gondolat üldözte Bartóknét. Szidta büszke, esztelen természetét.

Mintegy maga elöl menekülve, kiszaladt a konyhába, ahol mindent úgy talált, amint hagyta vendége megérkezésekor. Sietve felvette a kötényét, vízért ment a folyosóra, utána nézett a tűznek, majd nekiült és burgonyát hámozott. De már a következő pillanatban, mintha még sürgősebb, még fontosabb dolga volna odabent, otthagya a munkát és visszatért a szobába.

Nyugtalan tekintete az órán akadt meg.

— Jézusom, már egy óra...! — kiáltotta hangosan s megijedve saját hangjától, újból kirohant a konyhába, szítta a tüzet, megtörülgette a poharakat, amelyek egy edényben álltak, megigazította a tűzhelyen álló fazekakat, nézte, puhul-e már a hús s fiókból lisztet vett elő.

Miután mindezt elvégezte, besietett a szobába, terített s felrakta a tányérokat és poharakat, a kenyeret s az evőeszközt.

— Csak nem történt valami bajuk? — gondolta. Nem tudta magának megmagyarázni férje és leánya hosszú kimaradását. Bartók, szándékához híven, azzal ment el tizenegy felé, hogy bemutatkozik abban az irodában, ahol raktárnokot kerestek. Hisz lehetséges volt, hogy talán soká kellett várakoznia, míg

szóba állnak vele. De Ilona? Mi történhetett Ilonával? A leány csak a templomba kéredzkedett, amint gyakran megtette, de már régen vége lehetett a misének, még ha a Bazilikába ment is...

Bartókné izgatottsága nőttön-nőtt. Látogatójára már nem is gondolt.

— Talán siet az óra?

Az ablakhoz lépett s messze elnézett a háztetőkön át. Eszébe jutott, hogy néha, különösen éjjel, ha minden csöndes volt, egész jól hallatszott egy távoli toronyóra ütése. Hátha nagyon figyelve, nappal is hallhatta a harangszót? Feszült figyelemmel hallgatódzott...

Hosszú, kínos perceket töltött az ablaknál. Minden összefüggés nélkül követték egymást a gondolatai. Hol a szép Sárít látta maga előtt, hol a férjét meg a gyermekét. S egyszerre irtózatoss félelem fogta el, valami ismeretlen, kimondhatatlanul nagy szerencsétlenségtől. De aztán ismét nyugodtabb lett.

Egy... kettő!... hangzott el most a távoli toronyóra ütése...

Halálos rémület szállta meg Bartókné szívét s megbénította a tagjait. Csak nehezen jutott el a szoba közepéig. Nem volt bátorsága feltekinteni a fali órára. Egyszerűen lehetetlennek tartotta, hogy már két óra van.

Végre mégis rászánta magát s felnézett az órára: a mutató már elhagyta volt a római kettést. Tik-tak, tik-tak, tik-tak. Az idő tovább haladt. Egyformán, feltartóztathatlannul. Tik-tak, tik-tak...

Bartókné nem bírta ki tovább. Félelme, aggodalma a tetőpontra ért. Tántorogva, remegve kendőt dobott a vállára, aztán bezárta a lakást — alig volt annyi ereje, hogy ráfordítsa a kulcsot az ajtóra — s, rémes dolgokat képzelve, lesompolygott a lépcsőn, ki az utcára. Hogy mit akart ott? Maga sem tudta. Tántorgott, ment, szaladt, megállt.

Tik-tak, tik-tak. — Így szólt a falióra Bartókék lakásán. — Tik-tak, Je-nő, tik-tak... Ilon-ka, Ilon-ka, tik-tak, — tik-tak...

X.

Mialatt Radócy Sári régi barátnőjénél időzött, Pláner Péter, Pataky gróf komornyikja, gondterhes ábrázattal járt a palotában. A szigorú egyszerűség, mely ebben a házban évek óta uralkodott, az abban pontosan meghatározott napirend, amely fölött Péternek kérlelhetetlen eréllyel kellett a többi személyzettel szemben örködnie: elég ok volt

arra, hogy megdöbbenjen az előtte való nap este vett parancson. Ismételten fel is idézte az emlékezetében s minél többet foglalkozott vele, annál kevésbé értette meg az egészet.

Amit a gróf úr tudniillik elrendelni méltóztatott, annyira kirítt az emberemlékezet óta egyöntetű életmódból, hogy a komornyik az első pillanatban azon tanakodott magában, ne hivassa-e el báró Molnár professzort, a háziorvost.

Amikor azonban Pataky gróf reggel ugyanazt a parancsot csengő hangon és olyan jó kedvben ismételte előtte, milyenben Pláner Péter csak ritkán látta az urát és parancsolóját: alázatosan elnyomott magában minden meggondolást és tön, ahogy neki mondatott.

Mindenekelőtt a gróf úr elrendelni méltóztatott, adassék tudtára a szakácsnak, hogy fél tizenkettőre (tehát egy órával korábban, mint rendesen) villásreggelit készítsen két személy számára, reá bizatván egyúttal, hogy a déjeuner a lehető legkiválóbban állíttassék össze; osztrigák (?) azonban semmiesetre se hiányozzanak.

Másodszor a gróf úr meghagyni méltóztatott, hogy két üveg pezsgő, Moet & Chandon, Crémant Rosé (!), egy üveg Chablis (!!) és egy üveg Cherry Brandy (!!!) bevásároltassék, továbbá, hogy — ami ezideig egyáltalában

még nem történt — egy üveg 1859-iki burgundi és egy üveg 1868-iki rajnai a pinceállományból, amely még a megboldogult öreg gróf úr idejéből származott, felhozassék. Itt Pláner Péter azon hibába esett, hogy legalázatosabban megkérdezni bátorkodott, vajjon a burgundi, amelyet rendesen Domokos nagyságának szerviroztak, nem lenne-e szinte eléggé jó? mire a gróf úrnak pillanatra kegyes hangulatából kizökkenni méltóztatott.

A harmadik pont, amely körül Pláner gondolatai kerülgettek, az volt, hogy a gróf úr legszemélyesebben felkereste a ruhatárt s onnan valami női jelmezt, sisakot, vértet, kardot s több ilyenfajta különös tárgyat hozott elő, azután megparancsolta, hogy ezek kiszellőztessenek, mivel erősen naftalinszagúak voltak. A délelőtt folyamán pedig ezek a tárgyak nem a műterembe, mint ezt Pláner együgyü alázatosságában feltételezte, voltak átszállítandók, hanem a kékselyemtapétás női hálósobába.

Negyedszer és utoljára a gróf úr elrendelte, — s Pláner Péter mélyen elpirult ennél a gondolatnál — hogy a menyezetes ágy ugyanazon kékselyemtapétás hálósobában, Galambné, a házvezetőnő által frissen felbuzassék...

Ezek voltak azok a szokatlan dolgok, ame-

lyek Pláner Péter csendes kedélyét fenéig felforgatták. Úgy érezte, hogy itt még rendkívülbb dolgok lesznek történendők.

Az említett készülődések természetesen nem maradtak Pláner titkai s különösen Galambnénak volt érdeme, hogy a hír a friss ágyhuzatokról az egész személyzet körében futótűz módjára elterjedt.

Pláner úrnak minden erélyét össze kellett szednie, hogy a kíváncsiakat és kérdezősködőket távol tartsa magától s mély hallgatásba burkolózott, ahogy az diszkrét komornyikhoz illik. De elsősorban azért is hallgatott, mert maga sem tudott semmit sem. Minden pillanatban rajta csípett egyik vagy másik alkalmazottat, amint lábujjhegyen a női hálóba settenkedett, hogy a menyezetes ágyat s az asztalra kikészített jelmezt megcsodálja. Végre Pláner megsokalta a dolgot s az utolsó tolakodót, egy vöröshajú konyhaleányt, egyszerűen kilódította.

Körülbelül háromnegyed tizenkettő lehetett, mikor a komornyik a legnagyobb izgatottságban, utolsó vizsgatekintettel végigjárta az apartamentokat, s miután mindent rendben, az asztalt terítve, az italokat jól behűtve, illetőleg a vörösbort meleg helyen találta, felkereste a portást, hogy még egyszer szívére kösse, hogy — a gróf úr parancsa ér-

telmében — egész nap látogatót be ne ereszen, Domokos nagyságát sem kivéve.

— A gróf úr senki számára sincs itthon. Senki számára. Értette? — mondta oktatóan.

— Igenis, Pláner úr. Csakhogy Domokos nagysága ezt nekem nem fogja elhinni, — felelte a portás. — Már tegnap délután, midőn a gróf úr tényleg nem volt itthon, bizalmatlanul nézett rám. Azt mondta, hogy fontos közlendője van a gróf úr számára. Jelentette ezt a gróf úrnak?

— Természetesen, — felelte Pláner méltóságteljesen, — de a gróf úr kijelenteni méltóztatott, hogy az neki mindegy s hogy ő ma senkit sem fogad.

— Jó, jó, — hagyta rá emez, majd megjegyezte: — Vigyen el az ördög, sokért nem adnám, ha tudnám, hogy ma itt mi...

— Küzdje le kíváncsiságát, — szakította félbe Pláner parancsoló hangon, — ne szeki-rozzon maga is ilyen ostoba kérdésekkel. Nem árulhatok el semmitsem.

Ebben a pillanatban kocsizörej hallatszott s máris befordult egy számozatlan fiakkeros a kapun.

— A gróf úr! — suttogta Pláner.

A koci megállt a feljárónál, Pláner s a portás a kocsiajtóhoz ugrottak, hogy kinyissák. Pataky gróf szállt ki a kupéból, fiatal,

egyszerűen, majdnem szegényesen öltözött lányka által követve, aki ijedten nézett körül. Pataky sápadt volt és ideges.

— Rendben van minden? — kérdezte Plánertől, aki tátott szájjal állt ott, mialatt a portás meghúzta a csengőt, jelezve, hogy a ház ura megérkezett.

— Parancsára, méltóságos gróf úr, — felelt Pláner s előre sietett, hogy az emeleti ajtószárnyakat kitarja.

— Tálalhatnak, Péter! — kiáltotta utána Pataky gróf s a leányt karonfogva fölvezette a lépcsőkön.

A portás a fejét rázta. Mikor a gróf a lánykával eltűnt, a fiakkeros kedélyesen mosolyogva, kiadta véleményét:

— Ez aztán bőjti eledel, könyörgöm szépen! Ünnepre s egy grófnak...! Vigyázni kell, hogy el ne rontsa a gyomrát...

A portás ugyanegy véleményen volt a kocsisal, de csak sokatmondó szemhunyorgatással árulta el ezt, többre nem merészkedett.

A gróf ezalatt eltette kalapját, téli kabátját s miután Pláner, mint értelmes komornyik, diszkréten félrevonult, Pataky betolta Ilonát a nagy szalónba.

A leány úgy érezte, hogy lábai felmondják a szolgálatot, ereje cserbenhagyja s most, hogy eme új, tündéri pompának közepében

állt, elkíváncozott. Félt. Haza szeretett volna menni.

A nehéz, régidivatú bársony függönyök alatt, melyek a magas ablakok fölé símultak, a napvilág szükösen, csipkesztórok által tompítva hatolt be s a teremnek, mely nehéz, velencei stilusa által amúgy is komor és sötét volt, valami nyomasztó, szigorú benyomást kölesöngött.

Ilona habozva tekintett körül. Közel állt a síráshoz. Ahogy a festőnek megigérte volt, pontosan eljött s aztán engedelmesen követte a kocsiba. Maga sem tudta, minden hogy történt ilyen gyorsan...

De Pataky is egészen különösen érezte ám magát. Elfogódott volt s ez bosszantotta. Ő, aki a gyöngébb nemmel való érintkezésnél szószaporítás nélkül megszokta volt mondani, hogy mi akar: ebben a galáns kalandban igen ostobának tünt fel önmaga előtt.

Már a fiakkeros, a portás és az a vén szármár Péter, amint rá bámultak, eléggé kellemetlenek voltak neki, de mindez semmisen volt ahhoz a buta helyzethez képest, amelyben a leánnyal szemben találta magát. Ő — s udvarolni valakinek! Nem volt-e ez a legkegyetlenebb tréfa, amelyet a sors valaha űzött vele?

Hát akkor minek tette...?

Nem tehetett ellene. Ez egyszer érzelmei erősebbek voltak kényelemszereteténel. Valami vitte, rántotta magával azon az úton, amelynek állomásai közül csak kettőt ismert: a kezdő- és a végállomást. Mindig csak gyorsvonaton utazott, a közbeeső tájakra, vidékekre nem volt kíváncsi...

Ebben az esetben pedig oly távolnak érezte magát a végállomástól, mintha csak feneketlen tengereken keresztül lehetett volna oda-jutnia.

Egy ismerős hang, amelyről tudta, hogy jó-akarója, azt súgta neki, hogy:

— Mit csinálsz? Csak kellemetlenséged lesz belőle!

Úgy tett, mintha nem is hallaná. De megszólalt egy másik hang is, egy ismeretlen:

— Mit csinálsz? Nem sajnálsz ezt a szegény kis leányt?

Erre az ismeretlen hangra majdnem hangosan felsziszent. Domokos jutott eszébe. Az az álnok fráter, aki őt meg akarta előzni...

— Nos drágám, milyen itt nálam? — kérdezte tehát Ilonától oly kedves hangon, hogy első pillanatban maga sem ismert rá organumára.

— Nagyon szép, — felelte Ilona bátortalanul, — még sokkal szebb itt, mint a műterem-

ben. Azért mégis... legjobb szeretnék hazamenni...

— Micsoda? De mi jut eszébe?

— Úgy félek, — suttogta a leány dobogó szívvel.

— Ej, dehogy fél! Mitől félne? — igyekezett Pataky vendégét megnyugtítani. — Hát egészen elfelejtette már, hogy miért jöttünk ide? Vagy alán már nem is kíváncsi az orléansi szüz jelmezére?

A fiatal leány nem tudta, mit szóljon.

— Ó igen! — felelte mégis halkán, valójában azonban nem kívánt mást, mint a lehető leggyorsabban elszaladni.

— No hát! Csak gyerünk be szépen abba a szobába, ott letesszük a kabátkáját s a kalapot, aztán pedig leülünk a kandalló elé s felmelegedünk kissé...

Kézen fogta a leánykát, bevezette a szomszéd szobába, melyben félhomály derengett s amely valamikor zeneszalón volt. Itt Pataky lesegítette Ilonáról a felső kabátot. A leány nem szabadkozott. De leülni nem akart a viláért sem.

— Kérem, próbáljuk fel azt a színpadi ruhát, — mondta félénken. Remélte, hogy ha ezen átesett, könnyebben szabadulhat.

— Arra még ráérünk, — felelte Pataky, miközben Ilonát két kezénél fogta s a kan-

dalló mellett, melyben minden szokás ellenére még tűz ropogott, leült.

— Olyan metsző hideg van odakint, — folytatta, — hogy az ember, így, üres gyomorral nem is érzi jól magát. Kitünő étvágyam van, bizonyára magának is?

A leányka félig pirult. A mecénás kérdése zavarba hozta. Istenem, hogy volt-e étvágya? Persze, hogy volt! Ő ezt az érzést éhségnek nevezte. Végeredményben ugyanaz volt.

— Nekem is jó étvágyam van, — felelte mosolyogva. — Mama azt mondta, hogy ma valami különös jót főz nekünk: diósmetéltet! Kérem, engedje meg, hogy a szép ruhát felpróbáljam, hogy idejében otthon lehessek!

— No nem kell olyan nagyon sietni, nem fog elkésni, — mondta Pataky bizonyos, nála szokatlan bonhomiával. — Még több mint egy óránk van odáig! Úgye, azt mondta, hogy egy órakor kell otthon lennie? No látja! Előbb eszünk valami csekélységet s azután mindjárt hozzálátunk a próbához. Magácskát pedig a kocsisommal hazavitetem.

— Hogyan? Én... itt... egyem magával? — kérdezte Ilona csodálkozva.

— Természetesen! Diósmetélt nincs, az igaz, de lesz más, ami talán szintén izlik.

— Ha itt tele tömöm magamat, nem tudok

majd otthon enni és mit szólnak a szüleim?
— vetette ellen Ilona bátortalanul.

— Fene! Mondja a szüleinek, hogy rossz a gyomra és a dolog el van intézve.

— De kérem — —

— Ne kérjen most semmit, mert én kérem, hogy maradjon itt s ne komédiázzon! Hisz úgy szeretem magát! Ezt a kis örömet ne sajnálja tőlem, — szólt a gróf, majdnem könnyörögve, mialatt a leányt közelebb vonta magához. — Hiszen mi jó, igen jó barátok vagyunk már, ügyebár?

Ilona nem felelt. Némán a tűzbe tekintett, amely vigan lobogott a kandallóban.

Ebben a pillanatban lépett be a komornyik és jelentette, hogy tálaltak.

Pataky felemelkedett s mialatt tréfásan karját nyújtotta Ilonának, a nagy szalonon keresztül, melyen jöttek, az ebéblőbe vezette. Itt a fiatal leányt jobbjára ültette.

Pláner úr bizalmatlanul szemlélte a szokatlan képet.

Ilona úgy ült ott, mintha álmodnék. A rémnagy asztal a ragyogó poharakkal s csillogó ezüsttel, a tágas terem s mindenek fölött maga a helyzet, egészen elbódította. Mégis szépen szétbontotta a szalvétáját, ahogy odahaza megszokta s azt térdére terítve, megadta magát sorsának.

Pláner Péter ezalatt kapta az ezüstit a sztrigák s kérdő pillantást vetett gazdájára, vajjon igazán a „hölgy“-nél kezdje-e? Pataky gróf villogó tekintetére, melyet azonnal megértett, Ilonához lépett az ismeretlen eledellel.

— Mi ez? — kérdezte a fiatal leány kínos szünet után s elpirult.

— Ezek sztrigák, gyermekem, — felelte Pataky gróf. — Vegyen csak jó csomót belőlük, mindjárt megmutatom, hogy kell őket enni!

Ilonka félénken három sztrigát rakott a tányérjára s aztán kíváncsian nézte a grófot. Ez nem volt ilyen szerény, hanem legott tizenkét darabbal látta el magát, amelyek egész dombot alkottak előtte.

Mialatt Pataky egyik sztrigát a másik után a villával a kagylóról leválasztotta s mohón lenyelte, Ilona pedig a gróf minden mozdulatát növekvő érdeklődéssel figyelte, Pláner chablis-t töltött a poharakba.

— Kitünő, — jelentette ki Pataky elégtel arckifejezéssel. — Csak próbálja meg, az embernek úgy lecsúszik a torkán, hogy észre sem veszi.

Ilona követte a gróf példáját, de nyomban rá elfintorította az arcát.

— Jaj, — mondta — be furcsa...!

— Úgy-e! — erősítette Pataky. — Most kóstolja csak meg ezt a bort hozzá! Az aztán felséges!

Fenekig ürítette a saját poharát. A leány félénken vette fel az övét s csak kicsit mártotta bele ajkait a chablisba. Aztán megint letette a poharát.

— Ez nagyon erős, — vélte, — ...de nagyon jó. Mi otthon csak vizet iszunk... Egszer, mikor három éve beteg voltam, kaptam bort, mert az orvos rendelte, de az nem volt ilyen jó!

— Ez különösen jó, — mondta Pataky. — De nem szabad így kortyonkint inni.

— Igazán, és miért nem?

— Mert a fejébe száll az embernek. Ezt a bort úgy kell inni, mint a vizet. Nézze — így! — —

S ezzel kiürítette a második poharat, amelyet Pláner méltósággal töltött volt tele. Ezúttal Ilona is követte a példáját. Kellemes, meleg érzés futott át testén.

— Igaza van, — mondta már kissé bátrabban, — ezt a bort úgy kell inni, mint a vizet....

Erre aztán hozzálátott az osztrigák elfogyasztásához. Egész jól ízlettek már neki. Mikor az utolsót is lenyelte, Pataky is elkészült az övével s a komornyik másodszor is kínált.

Ilona nem akart már enni, de Pataky unszolta:

— Vegyen még, vegyen. Nincs sok enni-valónk s éhesek vagyunk, úgy-e?

A fiatal leány nevetett. Éhesek voltak, igen, ez volt a helyes kifejezés!

Nemsokára rá Pláner tányért váltott s halragout-t hozott, melyet inas nyújtott át neki spanyolfal mögül.

Ehhez a fogáshoz már bátrabban nyúlt a leány. Emlékezett, hogy valami hasonlót már odahaza is evett egyszer.

A komornyik rajnai bort töltött.

— Ez kiváló, régi bor, — kezdte ismét Pataky s poharát a világosság felé tartotta. — Már nagyon régen fekszik a pincében! Hányadiki ez? — kérdezte a komornyiktól.

— 1868-iki, — felelte Péter alázattal.

— Akkor nálamnál is sokkal idősebb, — jegyezte meg Ilona nevetve s ajkához emelte a poharat. — Ezt is úgy kell inni, mint a vizet?

— Nem, kis lányom, — válaszolt Pataky, ki perceről-percre jobban érezte magát. — Ezt különös áhitattal kell inni. Egy kortyot, még egy kortyot és még egy kortyot. Így ni —

Ilona engedelmeskedett. Aztán másodszor is vett a halragout-ból, amely sokkal jobban ízlett neki, mint az osztriga.

Általános, kellemes érzés vett erőt egész lényén. Mégis nagyon mulatságos és érdekes dolog volt, ebben a szép főúri teremben ülni, ennek az előkelő úrnak az oldalán, aki olyan leereszkedő volt hozzá, s az elegáns inassal magát kiszolgáltatni, aki tulajdonképen szintén úr volt!

Pláner a következő fogást tálalta, egy hatalmas entre-cote-ot s aztán ismét más bort töltött, a híres burgundit, mely számításai szerint már huszonnégyszáz évvel ezelőtt nem került az asztalra.

Ilona beszédes lett s gyermek módjára elkezdett csevegni dolgokról, melyek Patakyt a legtávolabbról sem érdekelték, kedvenc ételiről, barátnőjéről, a postáskisasszonyról, anyjáról, aki egész nap fehérműt varr s atyjáról, aki szenvedő és beteg s akit mindekifölött szeret.

— Bárcsak apa és anya is itt ülhetnének egyszer, — mondta sóhajtva, majdnem fájdalmasan, mialatt a komornyik a sarokban fitymálólággal húzta fel az orrát.

Pataky érkezettnek vélte a pillanatot a pezsgő felszolgálására s intett Plánernek.

Miközben a komornyik az első üveg Moet & Chandon-t fehér szalvétába csavarva elővette, s a magasan habzó nedvet Ilona pohá-

rába töltötte, Pataky megfogta a leány kezét és azt kérdezte tőle:

— Tudja, hogy ez mi?

A leány csintalanul himbálta fejét.

— Nem tudom, de képzelem, — felelte.

— Nos?

— Citromlé szódavízzel...

Pataky első pillanatban nem tudta, komolyan beszél-e ez a leány vagy sem, aztán hangosan felkacagott, de Pláner majd hogy ki nem ejtette kezéből az üveget.

— Ez pezsgő! — magyarázta Pataky.

Ilona poharát a vélt szódavízzel meglepetésében kissé vigyázatlanul tette le, minnek következtében a pohár feldült s tartalma a fehér abroszon végig, egyenesen Pataky felé folyt.

— Szent Isten, de ügyetlen voltam! — kiáltotta a leány síró hangon, mialatt a komornyik villámokat lövelt a szeméből.

— Nem baj, ez akárkivel is megeshetik, — csitította a gróf megrémült vendégét. — Péter, másik poharat!

Engedelmesen bár, de a végsőig felháborodva, Pataky komornyikja egy másik tele poharat állított a leány elé.

Az incidenst gyorsan elfelejtették s Ilona könnyen barátkozott meg a pezsgővel is. A

második poharat már egyszerre hajtotta fel a kis kezdő.

— Éljen! Akárcsak egy huszárhadnagy! — kiáltott fel a gróf elragadtatva.

— Ezt az atyámtól örököltem, — felelte a leány büszkén, — hisz ő is lovastiszt volt... a kedves, jó papa!

— Isten éltesse a papát! — mondta Pataky, akire ez a szokatlan lakoma nem tévesztette el a hatást. És vígan csendültek a poharak egy halálra ítélt ember egészségére, akinek a szíve kettészakadt volna, ha hallja ezt a poháresengést...

Fagylalttal végződött a villásreggeli.

Pataky a komornyikot már elbocsátotta volt s felemelkedve az asztal mellől, kijelentette, hogy most visszamennek abba a szobába, ahol a kandalló áll.

— Ott még vár ránk valami jó, — tette hozzá.

Ilna szinte értelmetlenül mosolygott. Felakart emelkedni, de nem tudott.

— Istenkém, Istenkém, — mondta majdnem hebegve — olyan nagyon különösnek érzem magamat! Hisz én szédülök...

— Majd elmúlik, — biztatta Pataky s a leányt a székről felemelve, magához szorította. Aztán bevezette a harmadik szobába, a

kandallóhoz, amely előtt kis asztalkán fekete kávé és Cherry Brandy állt.

Ilona tehetetlennek érezte magát.

— Melegem van, borzasztó melegem! — suttogta és zsebkendőjével legyezte az arcát.

— Nekem is, — mondta Pataky és leereszkedett egy nagy karosszékbe. Ilonát ölébe ültette és hintálta, mint egy gyermeket.

— Mikor kicsi voltam, papa is igen sokszor így tett velem. S hozzá egy dalt énekelt, hogy is volt...? Hinta, palinta, karácsonyi Katica... — dúdolta Ilona, — mialatt szempillái majd lecsukódtak a nagy fáradtságtól, amely gyötörte.

Pataky a leányt folyton ölében tartva, pohár brandyt töltött magának.

— Maga még most is bir inni? — hebegte Ilona. — No, én már nem tudnék... nekem... olyan... melegem van...

Pataky felhajtotta a pálinkát.

— Most pedig felpróbáljuk a régi jelmezt, angyalom, — mondta. Aztán hirtelenül Ilonát talpra állította s maga is felkelt.

— Igen, igen, ez nagyszerű lesz, — dadogta Ilona ragyogó szemekkel s örömeiben ugrándozni próbált, de elvesztette egyensúlyát s majd a földre esett volna, ha Pataky fel nem fogja. Izmos karjaival felkapta mint egy babát.

— Mit csinál? Még el fog ejteni! — kiáltott a leány, aztán önkéntelenül elkezdett kacagni. Nem akart nevetni, de nem tehetett róla. Kellett...

Pataky pedig kívánatos terhét még szorosabban ölelte magához s vele több szobán áthaladt, míg el nem érte a kékselyem hálószobát.

— Jaj, de gyönyörű itt magánál minden! — kiáltotta Ilona, körültekintve. — Maga talán bizony egy herceg, vagy maga a...

— Nem, nem! Nem vagyok sem herceg, sem más! — tiltakozott a gróf bizonytalan hangon, — de te egy bájos, édes, kedves kis teremtes vagy, mint amilyent még soha életemben nem láttam!

Ezzel lihegve letette a leányt s azt karjaiba zárva, arcát kéjes csókokkal borította el.

Ilona mereven tekintett maga elé. Fejében úgy kóvályogtak fel-alá a legkülönbözőbb gondolatok, hogy egy mozdulattal sem védekezett.

De azután szeme a jelmezre tévedt, mely az asztalon feküdt, a szoba közepén. Boldog sikolylyal s bizonytalan léptekkel tipegett vágyainak célja felé, mialatt Pataky majd fel-falta tekintetével. Csitította önmagát nyugalomra s hidegvérre, mert a bájos jelenség annyira hatalmába ejtette, hogy félt, hogy

még holni meggondolatlan ígéretekre, vagy nagylelkű ajándékokra ragadtathatná el magát. Ezért a leányért pillanatnyilag minden áldozatra késznek érezte magát. Ezt jelen állapotára is felismerte.

Ilona ezalatt a sisakot fejére tette s a vértet próbálta felvenni. Nagy tükör elé lépett az ablak közelében.

— Jól nézek ki, — kiáltotta izgatottan, — olyan vagyok, mint a rák!

— Elbájoló, elbódító, édes kis egerem! — mondta Pataky s hozzá sietett. — De ez nincsen jól így, az egészzet fel kell próbálnod. Látnod, itt van a fehér szoknya, angyalom, itt az ing, a hosszú, lebegő ujjakkal, itt meg fekszik a tricót, ott pedig vannak a szandálok. Ezt mind, mind fel kell próbálnod édes kis cicám, s ha akarod, le foglak így fotografálni.

Ilona habozott.

— Hiszen nagyon szeretném, de... — suttogta s megakadt.

— Nos mit: de?

— Nem vetkőzhetem le maga előtt...

— És vajjon miért ne?

— Azért, mert ez illetlen volna. Nem, azt nem teszem, — mondta Ilonka félig nevetve, félig felháborodva. — Istenem, de melegem van! S ez a sisak milyen nehéz! S olyan melegem van, nagyon melegem!

A gróf türelmetlenül toppantott a lábával.

— Megvan! — kiáltotta egyszerre. — Én a másik szobába megyek s ha készen vagy, vagy segítségre lesz szükséged, behívsz! Jó lesz így?

Ilona helyeslően bólintott. Ebben nem látott rosszat.

— De nem szabad bejönni, mielőtt nem hívom, — mondta.

— Eszem ágában sincs, csak siess! — felelte Pataky, gyorsan az ajtóhoz lépett s kiment. De nem távozott el az ajtótól, hanem mögötte megállt és hallgatódzott.

Ilona pillanatig mozdulatlanul állt, a szép tárgyakat szemlélve.

Aztán a csábító vágnak engedve, lassan elkezdte szegényes ruhácskáját felgombolni, hogy felcserélje ezzel a pompás, fénylő és csillogó másik ruhával, amelyben olyan lesz, mint egy kis királynő... Most ismét pillanatig habozott s az ajtó felé tekintett, amelyen a gróf kiment. Semmi nesz. Kibontotta szoknyácskáját, ez a földre omlott, meghúzta az alsószoknyát összetartó szalagot s leült egy karszékbe, hogy felgombolja cipőjét. Megborzongott, mert hirtelenül hideget érzett s remegve nyúlt ruhácskája után, hogy vállára borítsa.

De ekkor fagyos ijedtség bénította meg tagjait. Velőtrázóan fölsikoltott, úgy a hogy ipar-

kodva magát többi ruhadarabjaival betakarni, mert Pataky berontott a szobába s vad, izzó szemekkel állt előtte. De csak egy pillanattig. Aztán fölkapta a reszkető leányt s karjaiba emelte.

— Uram, Istenem, meghalok! — kiáltotta Ilona megrémülve, mintha kést szegeztek volna nyakának.

— No ne félj, édes kis babám! Szeretlek! Imádlak! — suttogta Pataky szenvedélyesen. Majd terhével együtt ledült az ágyra.

Hangos zokogás, halk nyöszörgés aztán csend. Mély csend...

XI.

Pihenőre tért ismét a téli nap s vöröses, tüzes, de erőtlen sugarait utoljára rávetette a Pataky-palota gótikus ablakaira.

A portás unottan a kapuban állt s hol kihívóan végignézte a jámbor járókelőket, a misera plebset, hol megcsipkedte az arra siető cselédleányokat. Alapjában véve nem is lehetett ezt a szórakozást rossz néven venni ettől az embertől, aki egész nap azt sem tudta, mitévő legyen. Domokoson kívül soha senki sem jött látogatóba gazdájához s úgy lát-

szott, mintha mindenki óvatosan kerülné is azt a nagy, sötét, kihalt házat.

Amint a portás ott állt s azon töprengett, hogy a mai rendkívüli látogatás, minden jelből ítélve, a gróf úr ő méltóságának kellemes szórakozást nyújtott, férfi lépett elébe. Feltekintett: Domokos volt.

— Idehaza van a gróf úr? — kérdezte idegesen.

— Nincsen, nagyságos úr, elment hazulról, — felelte a portás alázatos hangon s megemelte a sapkáját. Zavarban volt.

— Micsoda? Már megint? — jegyezte meg Domokos csodálkozva és bizalmatlanul.

— Igen, kérem nagyságos úr, a gróf úr el méltóztatott menni — — hebegte a portás, aztán a földre nézett, mintha ott keresne valamit.

Domokos fejét rázta s botjával idegesen az aszfaltot verte.

— Egész biztos abban, hogy igazat mond? — kérdezte hitetlenül. — Kedvem volna felállni, ott az utcasarkon és személyesen meggyőződni róla, hogy a gróf úr mikor jön haza? Mert okvetlenül kell vele beszélnem, okvetlenül!

— Ez lehetetlen, — szalasztotta ki a száján a portás.

— Tehát mégis itthon van! — mondta Domokos gúnyos mosolylyal.

— Itthon van, könyörgöm alássan, — suttogta a portás, aki látta, hogy most már mitsem használ a tagadás. — De az egekre kérem, édes jó nagyságos úr, ne méltóztassék engem elárulni. Biztosan a fejembe kerülne s van feleségem, meg hat élő gyermekem!

— Ne féljen semmit, nem fogom elárulni, — felelte Domokos mosolyogva. — Nem is tudtam, hogy családos ember! Eddig mindig úgy hallottam, hogy a gróf úr csak nőtlen szolgaszemélyzetet tart.

— Pszt!... Bocsánatot kérek, jó nagyságos uram, hogy pszteltem, de olyan izgatott vagyok, hogy már meg is feledkezem az illendőségről! Igaz, mind igaz, csakhogya gróf úr ő méltósága nem sejt semmitsem. S az a kis kávémérés ott szemben a feleségemé.

— No hát, ez kitűnő, — jegyezte meg Domokos s jóízűen nevetett. — Legyen nyugodt. Szeretem az őszinteséget s nem fogok fecsegni. Most pedig csak azt az egyet mondja meg nekem, hogy mi az ördögnek tagadtatja el magát a gróf úr? Még előttem is? Tegnap s ma ismét?

— Tegnap a gróf úr csakugyan nem volt idehaza, — esküdözött a portás, bizonyos félelemmel hátra nézve. — De ma — —

— Nos?

— Nem merem megmondani, kérem...

— Csak bátran. Nem szólok senkinek, megígérem.

— Ma, kérem alássan, hölgylátogatója van a gróf úrnak, — suttogta a portás ostoba, szentelen mosolylyal.

— Mi a manó? Hisz ez érdekes! Hogy néz ki az a hölgy?

A portás olyan arcot csinált, mint aki éretlen körtébe harapott.

— Hisz' nem is hölgy, kérem, — felelte majdnem szánalommal.

— Hát aztán micsoda?

— A jó Isten tudja. Azt sem tudom, szép-e az arca? De fiatalnak nagyon fiatal. Az bizonyos. Hát ez is talán csak amolyan úri passzió, nagyságos úr.

— Miféle passzió?

— Hát olyan furcsa passzió. Hajlamnak mondják, vagy minek. Mert az a leány még olyan, mint egy fiú. Nekem túlfiatal volna, könyörgöm alássan.

A portás nem folytatta. Domokos hátralépett s arca elborult. Megértette, hogy itt mi történt.

— Tehát mégis... — mondta mintegy magában. — Elkéstem. Biztosan elkéstem...

Végtelenül szomorúan mondta ezt. Nem ke-

rülte ki a portás figyelmét, aki nagyon bánta, hogy az imént eljárt a szája.

— Már régen fent van az a leány? — kérdezte Domokos kis idő múlva.

— Bizony, már jóideig, — felelte a portás — a méltóságos gróf úr háromnegyed tizenkettőkor érkezett meg a vendégével együtt s most már lesz vagy félöt...

— Köszönöm, — mondta Domokos szórakozottan s zsebébe nyúlva, borraivalót dugott a portásnak. Aztán mégegyszer, halkabban, elgondolkozva ismételte: — Köszönöm...

Kiegyenesedett s gyors léptekkel távozott. Nemsokára rá eltűnt a sötétségben.

A portás különös érzelmekkel nézett utána.

Arra jött egy ember s meggyújtotta a palota előtt a gázlámpát.

— Szolgája, — mondta emez barátságosan.

— Szolgája...

— Ma jó hideg van!

— Bizony, jó hideg.

— Szolgája...

— Szolgája...

Fent, a kékselyem női szalonban, a menyezeten villanylámpa égett, s tompított fénye félhomályba borította a szobát.

Hatalmas karszékben hátradúlva, mozdulatlanul ült Pataký, apró ezüstkeresztre szegezve tekintetét, amelyet göresösen szoron-

gatott csontos kezében. Az arca fehér volt, mint közelében az a fényezett Louis XV. asztal, amelyen az orleánsi szűz-jelmezek egyes részei heverték a legnagyobb rendetlenségben. A felülről áradó kékes fényben az egész ember olyan volt, mint egy kísértet.

Egyszerre megmozdult, az órára nézett s sóhajtozva felkelt. Aztán lábujjhegyen a baldahinos ágyhoz lopózkodott, s óvatosan félrehúzta a selyemfüggönyt.

Ott feküdt Ilona, mély álomban s csak néha-néha vett gyorsabban lélegzetet. Külömben olyan volt, mint egy kis halott.

Pataký visszatért a helyére. Erőtlenül ledőlt. Most már nem voltak kételyei s pillanatról-pillanatra kézzelfoghatóbb alakot öltött a való igazság, a maga egész borzalmával.

Az az ember, aki hatszor verte a fogához a fillért, mielőtt kiengedte a kezéből, most nem ismert oly nagy összeget, amelyet minden habozás nélkül fel nem áldozott volna, hogy meg nem történtté tegye a megtörténteket. Egész vagyona egy csapásra értéktelenné vált a kezében. Az általa őrzött, becézett pénz s a Pataký név hatalma, mely előtt hajlongtak aljas szolgaságban: pénz és név egyaránt cserbenhagyták ebben a pillanatban.

Hátha mégis csak tévedett? Hátha mégis csak véletlenül állt szemben? Nem volt-e le-

hetséges, hogy ez a kis ezüstkereszt teljesen idegen nőnek a nyakába került? Talán elvesztették, eladták, ismeretlen megtalálta, vagy elzálogosították, aztán megvette más, egészen más...

Így igyekezett Pataky megnyugtatót a lelkiismeretét. De a lelkiismeret ezeket felelé:

— Nem csak ez a kereszt aggaszt téged! Itt más a baj! Ami téged annyira lever, az ennek a szerencsétlen kis leánynak a csodálatos hasonlatossága azzal a nővel, akinek az életedet köszönheted, aki maga is viselte ezt a kis ékszert holtaiglan s azt halála előtt oltalmúl, ugyanazon a láncocskán, amely most eltépve ott hever előtted a földön, nővérednek akasztotta a nyakába! Igen, Ervin, ez a nagy hasonlatosság az, amely már az első alkalommal, hogy ezzel a szegény gyermekkel találkoztál, annyira meglepett téged, hogy önkéntelenül az anyádra kellett gondolnod! Ervin, Ervin! Váltsd meg magad! Tégy jóvá mindent! Hisz gazdag vagy, hisz agyonnyom a pénz! A pénz...!

— Lehetetlen! Nem tehetem! Az az átkozott pénz! — nyögte Pataky tehetetlenül s görcsösen belekapaszkodott a karszékebe. — Átkozott az a pillanat, amikor találkoztam ezzel a...

Felkacagott. Nem volt igaz. Nem volt való-

ság. Lidérenyomás volt csupán, olyan, mint akkor, a Radócy Sári-féle estély után...!

Hisz az ember gyakran még álmában is azon tünődik, hogy álmodik. Erre gondolt most Pataky is. Most is csak így volt. Hisz az a leány nem is feküdt ott, a selyemfüggöny mögött, az ágy üres volt ő pedig nem is tartotta a kezében azt a keresztet, a kis ezüstkeresztet...

Hogyan? A kereszt nem volt álom? Létezett? Csakugyan létezett? Amit a kezében tartott, igazán a kereszt volt?

Hideg futott végig a hátán. Nem. Minden, minden valóságban megtörtént. Most már tisztán látott. Vad dulakodás, barbár győzelem után felébredt volt mámorából. Körül nézett s a leányka ott feküdt mellette. Aludt, mint most. Gyönyörrel nézte, de nyugodtan és hidegen...

S akkor, egyszerre, megpillantotta a leányka védtelen mellén azt a keresztet. A lánc, amelyen előbb lóghatott, el volt tépve.

Mintha már ismerte volna az ékszert. Óvatosan levette s nézte. De amint nézte, szörnyű felfedezést tett. Mert csakugyan ismerte azt az egyszerű nyakéket: valamikor a saját anyja amulettje volt. Ehhez nem fért kétség. S a keresztecske hátlapjára még a név kezdő-

betűi is be voltak vésve: S. I., egy kilencágú koronával. Schelling Ilona. Ez volt édesanyjának leánykori neve...

Lázás izgatottsággal kereste most már az események összefüggését s azt ijesztő biztossággal meg is találta. Az anyja ezt a keresztet halálos ágyán leányának adta, az ő — Pataky — nővérének, aki akkoriban már Bartók Károly báró követségi tanácsosnak felesége volt. Ez az ember a párisi börzén elvesztette a saját, és az asszony vagyonát. Meghalt a bolondok házában s Ilona, a felesége sem tudta túlélni a sok csapást. Erre Pataky gróf, nővérére való tekintettel, Bartókék egyetlen fiának, Jenőnek évi hatezer korona apanaget engedélyezett, de soha ki nem állhatta ezt a fiút. Pedig mindig ott ült a nyakán, a „gazdag erbonkli“-nál...

Az a gondolat, hogy unokaöccse lesve várja a halálát, hogy örökölhessen tőle, éjjel-nappal üldözte. Űrügyet keresett, hogy ettől a kellemetlen embertől könnyű szerrel megszabadulhasson. Mi köze is volt Bartók Jenőhöz? A vér hangja neki nem mondott semmit s az efféle hangokban különben sem bízott.

Az űrügy magától kínálkozott. Jenő egy szép napon bejelentette neki, hogy színesznővel szándékozik házasságra lépni. Pataky, a látszat kedvéért, az apanage megvo-

násával fenyegetődött, de Jenő — amint nagybátyja előre gondolta — erre azt felelte, hogy megélhet minden anyagi támogatás nélkül is. Megvalósította szándékát, megnősült. Nagyobb örömet nem okozhatott volna Patakynak.

Nem fogadta többé s megvont tőle minden anyagi támogatást. Azóta mit sem hallott többé Bartók Jenőről. Azt sem tudta, mi lett belőle. De nem is volt rá kíváncsi.

És az a gyermek, aki ott feküdt a kék selyemfüggöny mögött, — Bartók Jenő leánya volt. Ehhez nem fért kétség. Hisz még maga említette előtte, hogy atyja valamikor lovas-tiszt volt. Szóval, minden, de minden összevágott. Egy és ugyanaz a vér keringett benne és a leánykában...

Pataky tágra nyílt szemekkel, mereven a baldahinos ágy irányába nézett, amikor a függönyök kinyíltak s halovány leányarc jelent meg a nyílásban, óriási, ijedt szemekkel. Rátekintett. Összerázkódott.

— Hol vagyok? — suttogta Ilona elhaló hangon.

Pataky felemelkedett, hogy néhány bátorító szót szóljon hozzá, de erre nem került a sor, mert Ilona felsikoltott s visszabuzódott.

— No, térjen már magához, angyalom, —

mondta Pataky. — Ha terhére vagyok, kimegyek, — folytatta.

Ilona nem felelt.

— Hát mit csináljak, az Istenért? — sópánkodott Pataky kétségbeesetten. — Csak nem maradhat ott örökké, lelkem!

— Hisz megyek már... megyek már... — felelte végre Ilona siró hangon.

— No édes, kedves kis leányom, — szólt ismét Pataky, mindenre elkészülve, — most már ne sírjon. Kimegyek a szobából s maga azalatt felöltözködik. Ha elkészült, bejön hozzám, jó lesz?

— Nem, nem! — kiáltotta Ilona a függöny mögül.

— De fontos közölni valóm van, olyat akarok magának mondani, ami bizonyára nagyon érdekelni fogja, — folytatta a gróf.

— Már nem akarok tudni... semmit sem... — felelte Ilona zokogva.

— Amit mondani akarok, a kedves édesatyjára vonatkozik! Majd meglássa!

— Ne beszéljen az atyámról, mert megreped a szívem...!

— Legyen már okos, no! — próbálta őt Pataky újból megnyugtatóni. — Én most mindenestre kimegyek, hozom a kalapját, a kis kabátját s aztán megvárom a másik szobá-

ban. Addig majd magához tér, angyalom. A viszontlátásra...!

Ezzel kiment, összeszedte a szalonban Ilona szegényes cókmókját, kabátját és kalapját, azt az ajtó elé, székre készítette s bement a hajdani zeneszobába, ahol a kandallóban a tűz már régen kialudt. Fáradtan agyongyötörve leült.

Újból hosszas, mély gondolkozásba esett. Olyasmit érzett, amit eddig még sohasem s amikor kérdezte önmagától, hogy az vajjon mi lehet? megismerte, hogy ez a fájdalom érzése volt. De ennek sem engedett soká, mivel az a másik kérdés, hogy most valjon mitevő legyen? sokkal fontosabb volt...

Vagy egy óráig ült ott, mozdulatlanul mikor hallotta, hogy a másik szobában kinyitják az ajtót s hogy leszedik a kabátot és a kalapot a székről, majd hogy halk, apró léptek közelednek.

Ilona volt. Mikor Patakyt megpillantotta, el akart surranni mellette. De a gróf felugrott, hozzá lépett s megfogta a két kezét.

— Édes kis angyal! — szólt hozzá, félsze-
gen, ügyetlenül, majd mikor meglátta sápadt,
szenvedő arcát, önkéntelenül hozzá tette:
— Bocsásson meg nekem...

— Jaj, kérem... kérem... eresszen el...
nincs megbocsátani valóm... — felelte Ilona

remegve. — Meg tudnék halni... úgy szégyenlem magamat...!

— Már hogy mondhat ilyet, szegény, szegény kis leányom! — szólt Pataky rekedten.

— Hagyjon már, kérem...! Engedjen elmenni... — könyörgött Ilona, undorral végig nézve a grófon. — Hogyan kerüljek most szegény szüleimnek a szeme elé? Nem tehetem... nincs hozzá bátorságom... Istenem, Istenem, be nyomorult, be szerencsétlen vagyok! Ereszszen már el, no —!

— Ostobaság! — pattant fel Pataky. — Csak menjen egész nyugodtan haza s találjon ki valami jó kifogást. Majd eszébe jut! Mondja például, hogy egy úr — igen, egy bácsi, aki olyanforma volt, mint én — megszólította az utcán s azt mondta magának, hogy ej, de ismerősnek látszik. Mikor aztán annak az úrnak a kérdésére megmondta a nevét, az az úr meglepetve kijelentette, hogy ő a maga édesatyjának a nagybátyja, hogy a kedves atyját már régen látta s hogy... nagyon örülne, ha ismét találkozhatnék vele, mivel... mivel... sok olyan dolog van, amit tisztáznunk kellene egymással...

— Egy ilyen hazugságot nem hinne el nekem senkisé, — vágott közbe Ilona.

— Ezt csak bízza én rám, — folytatta Pataky. — Aztán azt is mesélhetné otthon, hogy

a bácsi mindjárt meghívta magát ebédre s hogy egyelőre... ezt az összeget küldi a kedves szüleinek...

Ezzel a pénztárcájába nyúlt, egész csomópapírpénzt vett ki belőle s azt Ilona kezébe akarta nyomni.

— Tartsa meg a pénzét — mondta a leány végtelen szomorúsággal. — Ezzel nem segíthet rajtam. A meséjével sem. Jaj, kérem, ereszsen már el!...

— Térjen észhez, szerencsétlen kis leány! Hisz maga nem tudja, mit beszél, — kiáltotta Pataky. — Hisz én csakugyan az édesatyja nagybátyja vagyok! Hát sohasem említette az atyja, hogy van... nagybátyja... aki...

— Soha...

— Ez furcsa, nagyon furcsa. De ha biztosíthatom, hogy az atyja, Bartók Jenő — —

Ilona megrémülve hátrált.

— Mit? Tudja?... — mondta visszafojtott hangon.

— Mindent tudok, mindent, — felelte Pataky, akinek most már semmi kétsége sem volt, hogy nem tévedett.

— De honnét tudja?... — hebegte Ilona. Ismét közel volt a síráshoz, de már nem volt könnye.

— Látja azt a kis keresztet? Ez mondott

nekem mindent, — felelte Pataky alig hallhatóan, Ilona elé tartva a szegény kis ékszert. — Ez a maga nagyanyjáé volt...

— Jaj, be szerencsétlen vagyok! — kiáltott fel Ilona fájdalmasan, kiszakította magát Pataky kezéből, magához ragadta a keresztet s kirohant.

Pataky nem bírt mozdulni a helyéből. Mintha ólomból lettek volna a tagjai.

— De édesem! Lelkem! Várjon!... — kiáltotta utána.

Ilona már nem volt sehol. Az előszobán át, a szunnyadozó komornyik orra előtt el, halálos félelemben, leszaladt a lépcsőn s mint valami árnyék tűnt el a portás szeme elől a sötét éjszakában.

XII.

— Maga látta? Hogy néz ki? Milyen ember?

— Tudom is én? Hiszen én is csak most jöttem, kérdezzen mást!

— Mi az? Mi az?

— Nem látja? Történt valami!

— Ott a rendőr, hátha tud valamit!

— Az sohse tud semmit!...

Így kiabáltak össze-vissza az emberek. Valóságos esődület támadt az előtt a ház előtt,

amelyben Spacekné mint házmesterné működött. Lökdösték, tuszkolták egymást s körülfogták a közbiztonság őrét, aki tehetetlen volt a kíváncsiak ostromával szemben.

— De kérem, menjenek a dolguk után, hisz itt nincs semmi látni való! — kiáltotta már vagy századszor a rendőr. — Tessék a rendet betartani!

— Nincs látni való? — felelte valaki a tömegből, aki vagy két fejjel volt nagyobb a többinél. — Hát aztán mit keres itt ez a mentőkocsi?

— Rosszul lett valaki, — magyarázta a rendőr. — Összeesett az utcán, aztán hazahozták. Kérem, tessenek széjjelmenni, hiszen még a kocsik is megakadnak!

Lassan, lassan szétoszlott a tömeg és még útközben is élénken tárgyalták az esetet. Azért voltak sokan, akik meg sem mozdultak. Minden áron részleteket is akartak tudni. Ha már abban a szerencsében részesültek, hogy tanúi lehettek egy ilyen... érdekes szerencsétlenségnek, akkor már egészen ki akarták elégíteni a kíváncsiságukat.

A mentőknek két alkalmazottja épen ekkor jött ki a kapuból orvos társaságában. Nyomban körülfogták őket az emberek.

— Bácsi kérem, hogy van az az ember?

— Még él?

— Mondott valamit?

— Mi baja van tulajdonképpen?

Ilyen s hasonló kérdésekkel ostromolták a mentőket. A szolgálattevő orvos azonban, hozzászokva az ilyenekhez, embereivel együtt felelet nélkül beszállt a kocsiba s már el is indult a jármű.

Spacekné rimánkodva állt a kapuban. A kíváncsiak hada ráismert minőségére és nyomban körülvették.

— Micsoda szerencsétlenség! — jajgatott a házmesterné. Ez borzasztó, ez rettenetes —!

— Szegény asszony... — szólalt meg erre egy jószívű valaki, aki azt hitte, hogy bizonyára az özvegyel áll szemközt.

— Hát mi baja is volt a szegény férjének? — vette át a szót egy rikácsoló női hang.

A többség nevetett, mert tudta, hogy ez a házmesterné, nem pedig az özvegy.

— Micsoda? Hisz nem az én férjem! — tiltakozott Spacekné izgatottan.

— Vagy úgy...! Hát akkor kicsoda?

— Tudom is én? Egy szegény ördög, aki feleségével és leányával itt lakik e házban, lent, a padláson, — felelte Spacekné immár készségesen, mire általános részvét keletkezett.

— Szabad kérnem? Kérem alássan! Helyet kérek! — kiáltotta egy zömök kis emberke s

átfurakodott a tömegben, míg közvetlenül Spacekné előtt nem állt.

— „Az Éj“ munkatársa vagyok ...

Valaki azt kiáltotta:

— Hát ilyen is létezik?

Mire az álhirlapíró:

— Nem csak hogy létezik, hanem egy év alatt tönkre veri Az Est-et is!

A tömeg nevetett, a furcsa kis emberke pedig papírt s töltőtollat vett elő, majd folytatta: — Lesz szíves, drágám, nekem néhány adatot bemondani. Hogyis hívják azt az embert, akit ideszállítottak?

— Bartók Jenőnek hívják, — felelte Spacekné önkénytelenül. Azért bizalmatlanul, mérgesen nézett végig a riporteren.

— Bartók Jenő... Mi a foglalkozása? Mi esoda ez a Bartók?

— Tessék?

— Mivel foglalkozik? Munkás? Kereskedő? Iparos? Vagy talán miniszter?

— Semmise. Nincs foglalkozása.

— Tehát tőkepénzes, — látott hozzá fürgén jegyezgetve az álhirlapíró.

— Bocsánat, ez már nem igaz, — vágott közbe Spacekné. — Az a Bartók egy szegény koldus, akinek egy krajcárja nincs. Valamikor katonatiszt volt, aztán elvett egy színésznőt ...

— Egy színésznőt? Miféle színésznőt? Hogy hívják azt a színésznőt?

— Azt már nem tudom.

— Nem baj, odaírom Schwarc Etelka. Tehát: elvett egy színésznőt... Tovább?

— Legutóbb már nagy volt a nyomor.

— Gyermekük nincsenek?

— Van egy leány.

— Az kevés. Legyen négy leány és öt fiú. Hány éves az a leány?

— Lehet vagy tizenhat, tizenhét.

— Jól van. A legidősebbik tizenhét, a legkisebb még pólyában van. Tud még valamit?

Spacekné most már megsokalta az inkvizíciót.

— Mégis csak szemtelenség, az embert úgy kihallgatni, mint a rendőrségen! — pattant fel. — Takarodjék innét, maga bolygó nyomdafesték, mert ha még egyet szól, úgy vágom pofon, hogy még azt is elfelejti, amit már kicsikart belőlem!

— Ejha! — mondta a riporter és mosolyogva távozott. Spacekné pedig, aki csak lassan tért magához felháborodásából, arcát ismét szenvedésre állította be s a hozzá legközelebb állóhoz, Schlesinger fűszereshez fordulva, így szólt:

— Hisz maga is ismeri Bartókékát?

— Nem rossz. Én nem fogom őket ismerni!

— felelte Schlesinger vállat vonva. — Amióta itt laknak, tartoznak nekem.

— Lássá, — folytatta Spacekné, — nem szeretek rosszat mondani s megesett a szívem, mikor azt a Bartókot itt leemelték a kocsiról, de így kell az embereknek. Az a buta asszony azt sem tudta, hová legyen a büszkeségtől, úgy dugta fel az orrát, mint a páva!

— Jó, jó, — jegyezte meg az öreg zsidó, — mégis csak kedves, aranyos asszonyka az!

— Fenét kedves! — vágott vissza Spacekné. — Ostoba, beképzelt liba, semmi egyéb! Ne higgye, hogy azért nem sajnálom szegényt. Mert nekem jó szívem van s én jót teszek az embereken, ahol csak tudok. No hát képzelje csak, hogy az a Bartók és a leánya ma dél előtt elmentek hazulról s az asszony főzi az ebédet. Jó kis koszt lehet, amit egy ilyen színésznő kotyvaszt, de mindegy! Szóval, lesz egy óra, lesz kettő is s nem jön haza senki sem. Sem a Bartók, sem a leánya. Erre aztán az asszony nem birt magával, leszaladt a lépcsőn s mint a bolond, úgy rohant fel-alá az utcán. Mintha ez segítene valamit! No, s amint éppen ismét a kapu elé kerül s nem tudja, mihez fogjon: érkeznek a mentők. Most képzelje azt a meglepetést, mikor Bartókot emelik ki a kocsiból! Jesszus Mária, ez jó kis mulatság volt! Én már biztosra vettem, hogy

meghalt. De még él. Aztán az a jajgatás, amit az az asszony véghez vitt! Azt csak már maga is hallotta, nem?

— Hát ki nem hallotta? — felelte Schlesinger, újból vállat vonva.

— Ez azért még mindig nem minden, — folytatta Spacekné. — Képzelve csak, az a leány még most sem jött haza. Bartóknét majd megeszi a frász s a férjének ezt persze el sem meri mondani.

— Szegény asszony...

Ebben a pillanatban a sokaságból, amely még most sem mozdult a helyéről s tátott szájjal hallgatta Spacekné előadását, magas, halvány, feketeruhás férfialak vált ki.

— A Haasenfink és Stiglic temetkezési vállalat képviselője vagyok, — így szólította meg Spaceknét, gyakorlott szemével rögtön felismerve benne azt a személyt, aki legjobban adhatta meg neki a szükséges útbaigazítást. De ezzel megjárta.

— Nem megy innét azonnal, hullacsibész! Nézze meg az ember ezt a bitófa-pofát! — kiáltott rá Spacekné elképedve.

— Bocsánatot kérek, hisz én csak azt akartam kérdezni, elhunyt-e már az a szerencsétlenül járt úriember, nem kell mindjárt gorombáskodni, kérem! Mi mindent a legjutányosabban számítunk s oly pontosan, mint egyet-

lenegy hasonló vállalat sem... — darálta a feketeruhás ember.

De nem folytathatta, mert néhány erős kar megragadta s villámgyorsasággal az utca közepére szállította, ahol egyenesen a rendőr karjaiba repült.

Így tartott ez még jó sokáig, késő délutánig, mikor már teljesen besötétedett s meggyújtották a gázt. Végre még a legkiváncsiabbak is hazafelé indultak, hogy aztán továbbadhasák az érdekesítő eseményt olyanoknak, akik az ilyenekről rendszeren csak a lapokból értesülnek. Pedig milyen más az, ha az ember maga látott mindent...!

Csodálatos az embereknek ez az érdeklődése idegeneket ért balesetek iránt. Nem is kell, hogy ember legyen az illető. Ha ló esik el az utcán s a kocsis félóráig éktelen káromkodással illeti a szegény állatot, ahelyett hogy pokrocát terítené a ló alá, mire az nyomban felállana s húsz másodperc alatt el volna intézve az egész: ép úgy összeverődik a tömeg, mint amikor a Dunából mentenek ki valakit. Az ilyen látványosság kedvéért a legszorgalmasabb hivatalnok lekési a hivatalát, a szerelmes ember a találkát, az utazó a vonatot, a baka a takarodót s a legkiállhatatlanabb hypochonder nem bánja, ha megdermed a lába s ha náthát kap. Segíteni, a

legritkább esetben segít valaki, de gyakran nem is tud. Mindegy, — ott kell állnia végig.

És akadnak még, akik azt merik állítani, hogy az ember nem — altruista!

Szóval a nemesszívű emberek, a jó szomszédok kezdtek érdeklődni Bartók Jenő sorsa iránt s ez a szegény, akiről csak kevesen tudták, hogy egyáltalán létezik, egy csapásra népszerű lett. Másnap már ezrek, százezrek fogják tudni, hogy van a világon egy Bartók nevű egyén, aki a Szabadság-téren összeesett, mire a mentők az — első segítségben részesítették. Nos, bájos olvasónő: — Csak egy filéért a mentők javára? Vagy ezúttal nem méltóztatik...?

— Mindenkit érhet baleset...!

— Igaz. Még az is megtörténhetik, hogy akaratom ellenére belekerülök a lapokba. Nem loptam, nem gyilkoltam, nem szónokoltam, csak meg akartam halni. Csöndben, nyugodtan. Úgy, hogy meg ne tudja senki...

— De az emberszeretet, a jótékonyság — —!

— — —?!

· S a társaság, az úgynevezett társaság, mit fog szólni?

· — Bartók Jenő? Ki ez? Senki. Bizonyára ötvenkrajcáros Bartók. Hiszen igaz, létezett valamikor egy Bartók Jenő, aki báró volt, add

ide azt az almanachot? Vagy hadd csak, nem érdemes. Bizton meghalt már. Legalább is társadalmilag. Valami ostoba házasságot csinált...

Szegény Bartók mindezekkel nem törődött. Sápadtan, behunytt szemekkel fekiüdt a padlásszobájában, rossz petroleumlámpa sárgás fénye mellett.

Bartókné az ágy szélén ült s figyelte férje lélegzetét. A beteg gyorsan, röviden lihegett, de aludt.

Néha megijedt az asszony. Az az érzése támadt, mintha halott mellett ülne. Ilyenkor óvatosan ráhajolt a férjére, rátette a fülét Bartók mellére s figyelte szíve verését. S a szív dobogott. Nem szabályosan, nem egyformán, de mégis dobogott. Az asszony visszaült a helyére s várt, várt...

Várta a leányát. Ha arra gondolt, hogy Ilona még most sem tért haza, meg tudott volna örülni.

Nehezen, mintha ólomsúlyokat vontatna maga után, felkelt s bement a szomszédszobába, hogy megnézzze az órát. Bent az asztal még mindig terítve volt, úgy amint elkészítette. Kint a konyhában már régen kialudt a tűz s Ilonka kedvence étele, a diós metélt, már régen elégett a sütőben...

Fél hat volt már. Tik-tak, tik-tak. Igen: fél hat...

Bartókné pillanatig azon gondolkozott, ne állítsa-e meg az órát? De nem tette. Ugyan nem ketyegne többé, de az idő, az idő...!

Bizonytalan léptekkel visszatért kedves betege ágyához. Jenő még mindig aludt.

Amint ott látta maga előtt azt a férfit, a nyomor s a nélkülözés, a bánat jelével sápadt homlokán, fájdalmas kétségbeesésében fel tudott volna kiáltani hangosan. Erőtlenül ledült az ágy szélére s fejét a szegényes, kopott takaróba temette.

Még soha annyira, mint ebben a pillanatban, nem érezte, hogy minden bajnak egyedül ő volt az oka. Ha sohasem látták volna egymást, ha soha meg nem ismerkednek, — Bartók boldog, megelégedett, egészséges maradhatott volna...

Hiszen Jenő valóságos zseni hírében állt katonáéknál és egyszer, amikor mint menyasszonya, mellette ült a színházban, mögöttük egy magasrangú katonatiszt így szólt a szomszédjához:

— Látod itt előttünk Bartókot? Pompás fiatal ember! Ebből még lesz valami...!

És mi lett belőle? Ott feküdt nyomorultan, a halál fia. Aranygallér helyett rongyos, kö-

tött kendő takarta a nyakát, valamikor büszke, hódító bajsza vadon, kócosan egybenőtt ritka, deresedő szakállával s a helyett, hogy hatalmas, tiszta hangjával vezényelhetett volna katonáit, halk, fájdalmas nyöszörgés hangzott vértelen ajkáról...

Mindennek ő volt az oka, egyesegyedül csak ő. Be szívesen, milyen örömezt visszaadta volna neki a szabadságát, még élete árán is! De már késő volt. Ott volt a gyermekük: Ilona.

Amint eszébe jutott a leánya, felugrott. Valami olyan különös, szokatlan érzés fogta el, hogy elsötétült előtte minden.

— Ilonka! — mondta önkénytelenül.

Bartók fölébredt. Fáradtan, erőtlenül kinyitotta a szemét.

Az asszony leküzdötte izgatottságát s megsimogatta férje forró, izzadt fejét. Hisz Jenőnek nem volt szabad tudnia, miért aggódott olyan rettenetesen...!

— Te vagy? — szólt Bartók alig hallhatóan s barátságos, háladatos mosoly futott végig az arcán.

— Igen, igen, én vagyok, édes, jó Jenőm. — suttogta Bartókné. — Az Istenért, ne szólj semmit, tudod, hogy milyen szigorúan tiltotta meg az orvos...

Az asszony szeretettel ráhajolt a betegre.

Bartók mozdulattal jelezte, hogy nem feledkezett meg az orvos utasításairól. Mégis, kis idő múlva azt kérdezte:

— Hát... Ilonka... hol van? Úgy szeretném látni... talán... már nem... semmi...

Behunyta a szemét.

Bartókné úgy érezte, mintha éles késsel szúrtak volna a szívébe.

— Még az imént itt volt, de épen aludtál, — felelte visszafojtott hangon. — Minden pillanatban várom, édesem. Mindjárt itt lesz, mindjárt...

XIII.

Pataky grófhoz tett eredménytelen útjáról Domokos visszarándult legénylakásába.

Pillanatig fontolgatta ugyan magában, ne álljon-e őrszemet a Pataky-palota közelében, hogy személyesen meggyőződjék róla, vajjon a hölglátogató, aki barátját annyira lefoglalta, hogy még vele sem állhatott szóba, tényleg szerencsétlenül járt bajtársának leánya-e? De először is metszően hideg volt, újra elkezdett havazni s másodszor így is, úgy is elkésett. Ha tényleg Bartók gyermeke volt

Patakynál, úgy nagyon is valószínűnek tűnt Domokosnak, hogy a szerencsétlen kis leány máris áldozatává vált a szívtelen különöc brutalitásának.

Otthonába érve, Domokos perzsa selyemszőnyeggel letakart nyugágyára vetette magát dolgozószobájában s szivarra gyújtott.

Mialatt ott feküdt s a füstfelhőkbe tekintett, melyek a szobában fel-alá szálltak, kalandteli, léha, komoly alkotás nélkül eltöltött élete vonult el lelki szeme előtt.

A negyvenes évek derekán állott, haja ritkult s ha el is akarta titkolni önmaga előtt: nem volt már az, aki volt. Az élet, melyet folytatott, nem felelt már meg korának, bizonyos úrt tapasztalt lelkében, mely napról-napra érezhetőbbé vált.

A casinokat únta s belátta, hogy szerény, ámbár neki több mint megfelelő vagyonának a sok kártyaveszteség folytán végre mégis csak el kell úsznia.

A gáláns kalandok pedig, amelyeknek, saját vallomása szerint, életét szentelte, már nagyon is kielégítették. Különben is elmúlt már a kölesönös őszinte vonzalomból eredő pásztorórák édes ideje és sajnálattal konstátalta, hogy most már a legtöbb esetben csengő ércel kellett azok varázsát pótolnia.

Hiányzott neki a családi élet is. A családi élet, melyről mindig kicsinylően nyilatkozott, melyet kicsúfolt s műveiben a nevetségesség színével vonta be. Most persze késő volt már az elmulasztottakat pótolni, mert szentül meg volt róla győződve, hogy felesége az első alkalommal megcsalná. Már pedig semmi áron sem kívánt az általa sárba rántott férjek sorában osztozni.

Igen, ha előbb gondolt volna rá, ki tudja, nem-e talált volna nőt ezen a világon, aki képes lett volna vele megértetni, hogy az együtt eltöltött órák hosszú téli estéken, lobogó tűz mellett még később is, ha egyszer már kialudt az első szerelem lángja, szépet, bájosat, kedveset, rejtenek magukban? De sohase járt olyan társaságba, ahol ilyen lényvel megismerkedhetett volna.

És ki tudja? Talán mégis megteszi, talán már előbb éled fel benne az a vágy, ha nem láncolja életét egykülönhöz: Patakyhoz. Amár mindegyikük saját útján haladt, az egyik jobbra, a másik balra indulatai, szenvedélyei után s az együtt töltött idő aránylag rövid volt: mégis megvolt ennek a barátságának a hatása s az ő elvei veszedelmesen kezdtek hasonlítani Pataky nézeteihez.

Csak amikor a grófot legújabb modelljével együtt látta, nyílt ki a szeme s nagyobb ellen-

tétet, mint ezt a két lényt, nem is tudott elképzelni.

Pataky, a sötét, félelemletes, akinek arcán csak akkor futott végig mosoly, — és milyen mosoly! — ha másvalakit kellemetlenség ért, akinek minden szava, minden tette kizárólag saját előnyére irányult és bizalmatlanságot, gyűlöletet lehelt! Másrészről pedig az a kislány, az a gyermek, szegény, tapasztalatlan, bájos, mint a nyíló virág, nyitott szemével a világ örömeit keresve, a még ismeretlen, idegen örömeket, s aki barátságos, nyíltszívű volt mindenki iránt.

Mióta tudta, hogy kicsoda a leány, első pillanattól fogva érzett rokonszenve igaz leendő részvétté lett s valósággal megbánást érzett, hogy Bartókot, a jó bajtársat, kivel egykor örömben és bánatban osztozott, elhanyagolta, sőt elfelejtette egészen.

Hogy most Bartók leányával találkozott: isteni útmutatás volt. Mintha alkalmat óhajtottak volna neki nyújtani az égi hatalmak arra, hogy jóvátegye barátjával szemben elkövetett hibáját. Csodálattal tapasztalta, hogy ezt az egész változást csakis az ezzel a kis leánynyal való találkozás idézte elő. Mert hisz csak pár napja volt, hogy személyesen találkozott Bartókkal! Kezet fogtak egymással, megígérte neki, hogy munkáit:

letisztázás végett megküldi s aztán elváltak, minden érzékenység, minden belső emóció nélkül.

Maga sem tudta elképzelni, mint történhetett, hogy attól a pillanattól fogva, mikor a Bartók-leányt meglátta, egyszerre annyira másképp gondolkozott, mint eddig.

Minél inkább beférközött a rokonszenv Bartók és leánya iránt szívébe, annál inkább elhült a barátsága Pataky irányában. Csak most ítélte meg a barátját úgy, ahogy már régen kellett volna. Pataky tervei azzal a kis leánynyal — Domokos sohasem vette komolyan barátja tiltakozását — egyszerűen undort keltettek benne. Ebben a pillanatban pedig, amikor ezek a gonosz tervek talán már valóra is váltak, Domokos Patakyt megvetette és gyűlölte. Az alattomos hiúz tekintetű embert egyszerűen útálta.

Domokos felugrott a kerevetről s nagy léptekkel járt-kelt a szobában.

Ha már nem sikerült a szegény gyermeknek elkövetett vétket meggátolni, legalább módot kellett találnia, hogy annak a szerencsétlen Bartóknak valami félig-meddig egyenlő értékű elégtétele legyen.

— Egyenlő értékű elégtétel? — kérdezte önmagától Domokos szomorú mosolylyal. Érezte, hogy ismét egyszer Pataky-féle mér-

téssel mér. Nem, ez nem maradhatott így. Nem bírta s nem is akarta többé a rothadó láncokat hordani, melyek Patakyhoz kötöttek és saját lényét is kezdték megmételyezni. Forró vágy fogta el emberi társaság után, lények után, akik érezni, szeretni, nevetni tudnak, igen: nevetni, úgy mint a Bartók-leány...

— Szent Isten, hogy zokoghat most, szegényke!...

Ebben a pillanatban kopogtak az ajtón s még mielőtt Domokos szabad-ot mondhatott volna, Pataky állt előtte, sápadtan, zavart tekintettel, dült vonásokkal. Domokos meglepetve hátrált.

— No, Bálint, szép históriába keveredtem! — kiáltotta a gróf lihegve s a legközelebbi karszékbe dült.

— Hát megint mi történt? — kérdezte Domokos némi csodálkozással. A Patakyval való viszontlátást egész máskép képzelte. Diadalmármoros győztest várt s e helyett öszszetört, szánalmas alakkal találta magát szemben.

— Barátom, ez borzasztó eset! — nyögte Pataky. — Hát épen én velem kellett ennek történnie?

— Ahogy ismerlek, neked természetesen jobban tetszenék, ha velem történt volna, —

felelte Domokos gúnyosan s szivart kínált a grófnak.

— Rágyújtsak? Most? — jajgatott Pataky.

— Vízet, vizet! Az Istenért csengess s hozass nekem pohár friss vizet!

— Azonnal, — felelte Domokos, csengetett s utasította inasát, teljesítse a gróf kívánságát. Miután ez megtörtént, Domokos nem tudta többé megállni, hogy meg ne kérdezze a másiktól, hogy mi az oka nagy izgatottságának.

— Mi bajod tulajdonképpen?

— Édes barátom, rázmúdult a világ minden baja egyszerre! Úgy érzem magamat, mintha egy veder jéghideg vizet öntöttek volna a nyakamba! Borzasztó! Iszonyú!

— Annnyira megártott a gyöngéd kaland?

Pataky sötéten, meglepetve föltekintett.

— Te tudod? — kiáltotta. — Honnét tudod? Ez már mégis ...!

— Ha ez a dicső teted okozta abnormis állapotodat, úgy csak azt kaptad, amit megérdemeltél. Az egyetlen, amit sajnálok, az, hogy az ördög nem vitt el egészen.

— Bálint, édes régi barátom, hogy beszélhetsz így! — mondta Pataky, aki előtt barátjának ez a modora teljesen szokatlan volt. Domokos igen szarkasztikus és csípős tudott lenni, de ilyennek még nem látta.

— Eh, mit! — kiáltotta Domokos könnyörtelenül. — Hisz csak a multkor óvtalak, kértelek, ne bántsđ azt a szegény, tudatlan leányt, s kíméld szenvedélyes indulataidtól, amelyeknek elvégre, ha már nem vagy képes őket megfélekezni, más, tapasztaltabb nőknek társaságában is áldozhatsz, vén kéjenc! De hiába beszéltem, szavaim hideg követ találta, amelynek nincs érzése. Ember! Vadállat! Mondđ, mi hasznod van most belőle, hogy azt a szegény kisleányt és becsületes szüleit sárba rántottad! Mi hasznod van belőle, te nemes mővész? Tudod-e hogy katonatiszt, becsületes, tisztességes ember gyermekét tetted tönkre?

— Mit? — mondta Pataky báméskodva. — Te tudod, hogy a modell, akit nálam láttál — —? Hát kémek vesznek engem körül, vagy micsoda?

— Hagyjuk ezt, ez nem tartozik a dologra, — felelte Domokos hidegen. — Engem fájdalommasabban sújt az eset, mint a hogy te azt önzésedben elképzelheted. Bartók, a leány atyja valamikor legjobb barátaim egyike volt.

— Ez semmi! — vágott vissza Pataky felélegezve. — Tudod-e, hogy ki és mi Bartók énnekem?

— — — —?

— Az unokaöcsém, nővéremnek a fia ...!

— Úgy...?

— Igenis, az unokaöcsém! Erre mondj valamit, ha tudsz!

Domokos percig Pataky beszámíthatóságában kételkedett. Nem tudta elhinni. Miért nem beszélt neki Bartók a múltban soha nagybátyjáról? De mégis! Mintha említette volna...! Persze! Beszélt egy barátság-talan, szűkkeblű különeről, egy bolondos grófról... Pa — — Patakyról! Természetesen. Az ő Patakyjáról! Hogy ez soha sem jutott eszébe azóta...

Fájdalmasan felkacagott, azután az íróasztala elé ült, s fejét kezébe temette.

— Szerencsétlen gyermek! — mormogta maga elé.

— Tessék, ez már megint a leányt sajnálja! — kiáltotta Pataky felháborodva, s öklével a lábára csapott.

— Talán bizony téged sajnáljalak? — kérdezte Domokos feltekintve.

— Természetesen! Azt hiszem, ezt joggal elvárhatnám egy ilyen jó, régi barátomtól!

— Nem vagyok barátod.

— Vajjon mióta? Úgy látom, ismét élcelődni akarsz fölöttem? Ma nem vagyok tréfás hangulatban, arról biztosíthatlak. Talán magad is beláthatnád ezt! Inkább adj tanácsot, te nagy író! Te lángész! Már ne komédiázz,

hisz ha nem segíthetsz rajtam, el vagyok veszve!

Domokos meglepéssel szemlélte látogatóját. Nem volt rossz szíve, de most örült, midőn ezt az embert maga előtt látta keserves helyzetében. Csak azon csodálkozott, hogy Pataky mégis annyira lelkére vette az egész dolgot.

— Tanácsot akarsz tőlem? — kérdezte.

— Igen, édes jó barátom, — felelte Pataky.

— Kihez fordulnék különben? Hisz csak te állsz közel hozzám ezen a világon, más senkim sincs.

— Tévedsz, — mondta Domokos. — Ott van az unokaöcséd, Bartók báró. Attól kérdezd meg, mit cselekedjél, ő majd megmondja neked.

Pataky türelmetlenül toppantott.

— Most már igazán ne tréfálj, komolyan kérlek!

— Ez nem tréfa, — felelte Domokos. — Hát nem értesz meg engem? Hisz én sem tanácsolhatok neked mást, mint amit Bartók báró követelne tőled!

— Furcsa! Mi az ördögöt akarsz ezzel mondani? Magyarázd ki legalább — —

— Azonnal. Előbb azonban mondd meg, miért hallgattad el előttem teljesen ezt a rokonságot?

Pataky percig hallgatott, aztán kitérőleg válaszolt:

— Nagyon hosszadalmas volna, az egész történetet elmondanom. Elégedj meg azzal, hogy Bartók az elhalt nővérem fia. Egy-ideig anyagilag támogattam... egész addig a pillanatig, amikor akaratom ellenére valami obskurus színésznővel kötött házasságot. Feljes joggal fordultam el ekkor tőle. Évek óta egyáltalában semmit sem hallottam felőle. Azóta bizonyára egészen elzüllött...

— Eltaláltad, — mondta Domokos bólintva. — Elzüllött, ha az elszegényedést így nevezük. Koldusbotra jutott, egészsége tönkrement s olyan, mint akinek élete csak napok kérdése.

— Ez most meg fog változni! — vetette közbe idegesen Pataky. — Szándékom, hogy évi járadékát újból folyósítom. Talán fel is emelem. Nem gondolod te is, hogy ez a legjobb megoldás?

— Természetesen, de — —

— Micsoda?

— A leánynyal mi lesz?

— A leánynyal? Azt hiszem, elegendő, ha megteszem, amit éppen mondtam...

— Szó sincs róla. Az nem elég.

— Hogy-hogy?

— Az nevetséges.

— Csak be fogod látni, hogy — —

— Mindent belátok, de azt nem. A pénzed itt egyáltalában nem jön tekintetbe. Te a leány becsületét vetted el s azt nem lehet megvásárolni. A becsületet nem pénzzel mérik, hanem becsülettel. Vissza kell adnod, amit elvettél. Nincs más mód.

— Az lehetetlen!

— Talán. De mindenesetre van ekvivalens. Azt megadhatod a kisleánynak. Meg is kell adnod, érted? Kell!

— Mit?

— El kell vened Bartók leányát. Neveddel visszaadod neki a becsületét. Legalább a világ előtt...

Pataky hátrahanyatlott a székén. Domokos olyan hangon beszélt, amely kizárt minden tréfát, félreértést.

— Tisztára megörültél, — dadogta Pataky. — Inkább lemondok a nevemről, címemről, rangomról, de ezt — ezt — nem, ezt nem teszem. Nincs rá eset!

Domokos felállt.

— Pedig meg fogod tenni, — mondta nyugodtan, biztossággal.

Pataky gőgösen föltekintett.

— Ki kényszeríthet? — kérdezte kihívóan. Domokos egész közel lépett hozzá.

— Én! — kiáltotta hangosan, félelmetesen.

— Te?

— Igen, én!

— Szeretném látni!

— Majd meglátod, de előbb mást mutatok neked!

Ezzel Domokos játékasztalhoz lépett s új játszma kártyát vett kezébe, melyből a négy ászt kikereste. Ezután odaerősítette a négy kártyát az ajtó mellett álló könyvszekrény tetejére s visszament az íróasztalához.

Mialatt Pataky Domokosnak minden mozdulatát feszült figyelemmel követte, anélkül, hogy megértette volna, miről van szó, ez nagy bőrkazettát vett ki az asztal fiókjából. Felnyitotta. Két pisztoly feküdt benne. Domokos egymás után kirakta s megtöltötte. Aztán háttal a mögötte lévő falhoz állt, szemben a könyvszekrényvel, amelynek irányában Pataky ült.

A gróf halálsápadt lett.

— Mit csinálsz, Bálint? — hebegte ijedten.

Domokos nem felelt. Jobb kezével felemelte az egyik pisztolyt, a könyvszekrényen álló első kártyára célzott s elsütötte a fegyvert, aztán balkezével felemelte a másik pisztolyt, a következő kártyára célzott s újból lőtt.

Pataky igen kellemetlenül érezte magát. Hiába igyekezett kivenni, hogy Domokos golyói hol lyukasztották át a kártyákat. Lát-

szólag érintetlenül maradtak. Domokos ezalatt másodszor megtöltötte a pisztolyokat s visszatért előbbeni helyére. Újra célzott s újra elsütötte a fegyvereket, a harmadik és negyedik kártyára.

A golyók lepattogtak a falról, de a kártyákon nem maradt nyomuk.

Mintha mi sem történt volna, Domokos visszatért íróasztalához, visszatette a fegyvereket a kazettába s azt ismét elcsukta a fiókba. Aztán leült s szótlánul ránézett Patakyra.

— Nos? Mi ez? — kérdezte a gróf kis idő múlva, határozottan megkönnyebbülve, mióta a pisztolyok eltűntek aládában. — Mi célja volt ennek a furcsa mutatványnak? Először is, úgy látszik, felsültél vele, másodszor pedig semmiféle összefüggést sem tudok találni közte és előbbeni komoly beszélgetésünk között...

— Igazán? — mondta Domokos különös hangsúlyozással. — Légy szíves levenni azt a négy kártyát a szekrényről s tekintsd meg őket közelebbről.

— Miféle vicc ez? — kérdezte Pataky indulatosan. Mégis felállt s kezébe vette a kártyákat. De alig nézte meg azokat közelebbről, már el is ejtette őket. Mind, kivétel nélkül, a közepén voltak átlukasztva épen az ász

helyén. Tehát ezért nem vett előbb észre semmitsem...!

— Ügyes dolog, — jegyezte meg, színlelt nembánomsággal s visszaült a helyére.

— Úgy-e...

— Az ám. — — — Nos, és most min föprengsz?

— Azon, hogy tulajdonképen kár, az ilyesmit parlagon hevertetni. Emlékezel-e még arra a beszélgetésre, amelyet tegnap reggel folytattunk?

— Nem én.

— A párbajról beszéltünk. Látod, nekem szent meggyőződése, hogy a párbaj bizonyos körökre nézve szükséges, hasznos intézmény. Segít ott, ahol a törvény egyáltalában nem, vagy csak hiányosan intézkedik. Természetesen „Justizmord“ itt is szokott, még pedig igen gyakran előfordulni, de mi tökéletes ezen a világon? Semmi. Úgy látom, kötelességemnek érzem, hogy ismét egyszer ítélekzem, amint már sokszor és mindig sikerrel ítélekztem — —

— Micsoda hangzatos frázisok ezek? vágott közbe Pataky. — Mit akarsz velük?

— Nem annyira frázisok, mint gondolod, — felelte Domokos. — De visszatérve előbbeni tárgyunkra: meggondoltad-e már a dol-

got Bartók Ilonával? Remélem, beláttad, hogy el *kell* fogadnod a tanácsomat.

Pataky nem felelt.

— Nos? — kérdezte Domokos. — Igen vagy nem?

— Igen is, nem is, — mondta Pataky, akinek ebben a pillanatban csak egy vágya volt: mielőbb kiszabadulni az oroszlán ketrecéből, amelyet elég vigyázatlan volt felkeresni. — Amit nekem tanácsolsz, oly váratlan, hallatlan és idegenszerű s oly mélyen nyúl bele az egész életembe, hogy ilyen hirtelenül egyszerű igennel vagy nemmel felelnem lehetetlen. Ha nyugodtabban, tárgyilagosan ítéled meg a helyzetemet, magad is el fogod ismerni, hogy az áldozat, melyet ma tőlem követelsz, nem áll arányban a...

— Már bocsáss meg, de ebben nagyon tévedsz! — vetette ellen Domokos.

— Édes Bálint, csak gondold meg az Istenért, hogy mi az a pénz! Az minden, minden! Nincs az a dolog a világon, amit ne lehetne pénzen megvenni! Hisz ez abszurdum!

— Ne beszéljünk többet róla, — vágott közbe Domokos. — Lehet, hogy Bartók azzal is megelégszik, szegény nyomorult, amit te akarsz neki felajánlani, én ugyan nem hiszem. De mindegy! A leánynyal szemben csak egy út áll nyitva előtted. Azt ismered!

Pataky felemelkedett, miközben háta mögött ökölbe szorította kezét.

— Csak azt szeretném tudni, miért védelmezed annyira ezt a leányt? — mondta fogait összeszorítva.

— Az az én dolgom, — felelte Domokos hidegen, majdnem durván. — Egyszerűen kedvem van hozzá. Neked vannak passzióid, miért ne legyenek nekem is? Holnap dél előtt ismerni kívánom elhatározásodat. Számítok rá.

— No de Bálint!

— Parancsolsz?

— Isten veled...

Néhány perccel később Pataky gróf fogcsikorgatva rohant hazafelé. S jeges, gyilkos szél füttyölt a fülébe.

XIV.

Pláner komornyik nagy szemeket meresztett gazdájára, mikor Pataky hazatérve kijelentette, hogy nem kér az ebédből, mivel nem jól érzi magát. Pláner meglepetése azonban ijedtséggé fokozódott, mikor Pataky, mielőtt bement a dolgozószobájába, az ajtóban visszafordult és így szólt hozzá:

— Szedd rendbe a ruhámat és csomagold

össze a saját holmidat, de egy-kettőre Még ma este elutazunk.

— Hová, méltóságos gróf úr? — kérdezte Fláner néhány másodperc múlva alázatosan.

— Majd meglátod... még magam sem tudom ebben a pillanatban. Mindenesetre hosszabb időre elmegyünk. Egy óra múlva minden legyen minden. Megértettél?

— Értettem, méltóságos gróf úr, — hebegte Fláner, aztán megvakarta a fejét. Még szeretne volna kikérni egy-két dologra nézve gazdája utasítását, de a gróf bement a dolgozószobába s becsukódott.

Pláner még mindig tanácstalanul állt az előszobában, mikor Lajos, az első inas, belépett s kérdezősködött, mi újság?

Erre aztán magához tért a komornyik s a legnagyobb sietséggel hozzálátott gazdája parancsainak végrehajtásához. Meghagyta a kíváncsiskodó Lajosnak, hozza le a bőröndöket a padlásról, Galambnénak a fehéreneműt kellett rendbehoznia, Ferencre hárult a szükséges számú pár cipő előállítására s Pláner jó-maga nekifeküdt a csomagolásnak. Olyan lótás-futás, suttogás, halk szitkozódás támadt a palotában s olyan zűrzavar keletkezett, akárcsak egy hangyabolyban, melyet rossz fiúk feltúrtak.

Pataky ezalatt íróasztalához ült s több levelet írt. Oly gyorsan siklott végig a keze a levélpapíron, mintha egész életében irodában dolgozott volna.

Mikor befejezte penzumát s az utolsó borítékra is rávetette a címet, még egyszer átnézte a leveleket, amelyek egyike sem volt terjedelmesebb egy oldalnál.

Az első Spaceknének szólt s utasításokat tartalmazott a műterem tekintetében, amelyet most hosszabb ideig nem szándékozott felkeresni.

A második levél Domokoshoz volt címezve. Tartalma a következő volt:

„Kedves barátom!

Ha kézhez veszed jelen soraimat, már régen elhagytam Budapestet s egyhamar nem fogok hazatérni. Az előtted is ismertes ügy megnyomta a gyomromat s meg akarom próbálni, nem emészthetem-e meg valahogyan? Hogy hová visz az utam, még magam sem tudom. Mindenesetre megszire.

Nem mondom: a viszontlátásra, mert nem tudom, hogy ez mikor fog bekövetkezni. Talán soha. De ha mégis, addig esetleg megokosodtál. B...ról s családjáról

megfelelőleg fogok gondoskodni, a te jótanácsodat pedig más talán követné, soha azonban

híved

Pataky“.

A gróf még alávonala a „jótanácsodat“ szót, aztán betolta a levelet a borítékba. Igen sikerültnek találta üzenetét.

Most még csak egy levél volt hátra s az annak a pénzügyintézetnek szólt, amelyben a Pataky-féle vagyon legnagyobb része el volt helyezve. A bank ebben a levélben azt az utasítást kapta, fizessen visszavonásig évi tizezer koronát báró Bartók Jenő volt ulánustisztnek (főhadnagy?), lakik Budapesten (lásd: cím- és lakjegyzéket). A fizetés módozataira nézve pedig közvetlenül nevezettel lépjenek érintkezésbe. Ezenkívül utasított a bank, hogy nagyobb összegről szóló hitellevelet állítson ki Pataky gróf saját személye számára s azt postán küldjék utána Monte-Carlóba.

Pataky ezt a levelet is leragasztotta, aztán kinyitotta az imént lezárt ajtót és csöngetett.

A komornyik belépett. Homloka fénylett s szeméből kirítt a kíváncsiság.

— Itt van három levél, — mondta Pataky. — Ez, amely Domokosnak szól, a portásnál marad egész addig, míg a nagyságos úr sze-

mélyesen eljön s kérdezősködik utánam. Ezt a másikat pedig azonnal vigye valaki a bankba...

— Már be lesz zárva ilyenkor, — jegyezte meg mély alázattal Pláner.

— Igaz! Ejnye, ez buta dolog. No nem baj. Tehát holnap reggel. Ezt a harmadik levelet azonnal dobjátok a levélszekrénybe.

— Igenis, méltóságos gróf úr! — Pláner menni készült.

— Megállj!

— Parancs?

— Természetesen délvidékre utazunk, tehát megfelelő ruhát kell vinni. Remélem, senkisé sem tud hirtelen elutazásomról?

— Isten ments, — esküdözött Pláner. — Rajtam, azután a téns'asszonyon, Lajoson és Ferencen kívül senkisé semmit.

— Épen elegen vagytok! Jól van, siess! Félitzkor kint kell lennünk a pályaudvaron, tizkor indul a vonat.

— Akkor még sok időnk van, méltóságos gróf úr, csak nyolc óra múlt. Nem méltóztatnék a gróf úrnak mégis enni egy csekélységet?

— Még csak nyolc óra van...?

Pataky gondolkozott kissé. Aztán így szólt:

— Igazad van, ezt megtehetem. Egy kis sonkát kérek és egy pohár sört.

— Délről maradt néhány osztriga is, ha talán...

— Menj a fenébe!

— Méltóztassék megbocsátani a gróf úrnak, — suttogta Pláner megsemmisülten, aztán nesztelenül eltűnt.

Pataky magára maradt. Határozottan jobban érezte magát. Az a nyomás, amely még az imént gyötörte, kezdett engedni s már jóval nyugodtabban mérlegelte a helyzetét.

Elmosolyodott önönmagán. Hogy is vesztette el ennyire a fejét? Az a felfedezés, hogy a modellje vele ilyen közeli rokonságban van, persze nem volt kellemes tudat, de elvégre éppenséggel nem szolgáltatott okot a kétségbeesésre. Hisz az ilyesmi, ha talán más alakban is, igen gyakran előfordul s bizonyára vannak emberek, akik az ilyen köteléknek teljes tudatában sem riadnak vissza attól, amibe őt csak a véletlen sodorta. Erről nem tehetett s nem is ő volt a hibás. Hát miért nem vigyázott jobban a gyermekére az a szerencsétlen Bartók? S ami Domokos felfogását, ferde nézeteit illette: azokat Pataky csak egy betegesen gondolkozó exaltált agyvelő rémszülöttjének tekintette.

Arról már pláne szentül meg volt győződve, hogy amit Bartók érdekében tenni

készült, zsenerozitásának oly szembeszökő bizonyítékát képezte, amelyet nemcsak a sors pénztárába befizetett váltságdíjnak lehetett tekinteni, hanem a kislány jövőjének fényes biztosításának is. Évi tizezer korona olyan összeg volt, amely még neki is imponált s azt bizony nem sokszor kellett szoroznia, hogy megtalálja azt a summát, amelyet jómaga költött el évente.

Pataky sohasem bírta megérteni, hogy voltak emberek, akik, mint például Domokos, azt kérdezhették tőle, hogy mire és kinek gyűjti a pénzét, mikor önönmagának alig enged meg egy kis fényüzést?

Hát csakis a saját gyönyörüségére tette s különben senkire sem gondolt a világon. Világosabban már csak nem lehetett felelni erre a kérdésre.

De titokban Patakynak — mint különben minden Krőzusnak — az volt a véleménye önmagáról, hogy sorsüldözött ember, akinek egyebe sincsen, mint épen a pénze. Ebből, szerinte, senkinek sem lehetett elege.

S ezt a pénzt, a földi javak legbizonytalanabbjainak egyikét szórja el könnyelműen, vagy talán azon törje a fejét egész életében, hogy halála után ki kezébe kerül? Aztán el is veszíthette a vagyonát huszonnégyszáz óra leforgása alatt! Csak valami nagy gazdasági

tönknek, háborúnak vagy szociális forradalomnak kellett bekövetkeznie s milliói néhány nyomorúlt százezer koronára morzsolódhattak le, egészen eltekintve attól, hogy ő volt az elsők egyike, akiről ilyenkor letépi a jó ruhát.

Végül a Pataky-féle vagyon, amelyet atyja már megprédált, ő pedig gyarapított, csak addig volt az övé, amíg élt. Halála pillanatában megszűnt az értéke.

Ha lettek volna gyermekei, azt elismerte, talán másként gondolkozott volna. Talán! De mindig gyűlölte a gyermekeket, sohasem kívánta magának. Mert nem volt titok előtte, hogy a gyermek nem jelent mást, mint az individualitás megszűnését, az egyéni kívánságok és szükségletek háttérbe szorítását. A gyermekek továbbá — azt önmagáról tudta — csak lesik a szülők halálát, hogy azoknak pénzéhez jussanak. Pataky szerint a gyermekek egyáltalában a szegény emberek számára voltak a világon, mert azoknak egyebük sincsen, mint épen a gyermekek...

Hogy utána majd ki fog örökölni? Ezzel ő nem törődött. Nem is szeretett a halálra gondolni. Mert minden pesszimizmusa dacára ragaszkodott az életéhez. Talán azért, mert meg volt róla győződve, hogy a halállal vége mindennek.

Ilyen és hasonló gondolatok foglalkoztatták most is. Az egyetlen dolog, ami még némileg nyugtalanította, Domokosnak furesa viselkedése volt. Ezzel az emberrel nem volt tanácsos tréfálni. Úgy látszott, hogy Domokos annyira a fejébe vette ezt az egész históriát, hogy még komolyan bolondot csinál.

S ez volt a főoka annak, hogy ilyen hirtelenül elkivánkozott hazulról.

Ez a Domokos egyáltalában mindjobban kellemetlen, kapaszkodó, kötekedő emberré nőtte ki magát s Pataky feltette magában, hogy ennek az egész barátságnak véget vet. Nem volt semmi célja!

Tervezetésében Pláner zavarta meg, aki nesztelenül s fontoskodó ábrázattal belépett és jelentette, hogy minden be van csomagolva s hogy tálalva van. A méltóságos gróf úrnak már csak az uti-bundáját kellett felvennie.

Pataky minden felelet nélkül kiment a szobából. Úgy érezte magát, mintha új élet küszöbén állana, egyedül, végre ismét egészen egyedül...

Egy órára rá hűséges komornyikja kíséretében a nyugati pályaudvarra hajtatott, miután előbb a ház vezetését és gondozását a kevésbé szép, mint megbízható Galambnénak adta volt át.

XV.

Mint mikor a megsebzett őz vágatva menekül üldözői elől, úgy rohant ki Ilona a Pataky-palotából a sötét, barátságtalan utcára, a zord hidegbe. S a kis ezüstkeresztet, amelyet kínzójának kitépett volt kezéből, göresösen szorongatta. Bizonytalanul, tántorogva sietett tovább, megállt s ismét szaladt.

— El, el! — zúgott a fülében s úgy érezte, mintha erőszakos, csontos kéz nyulna utánna. Torka égett, fejében kalapált a vér s tagjait ólomsúlyok húzták le a földre. Tompa fájdalom bénította lépéseit s csak nagy erőfeszítéssel tudott járni.

Minduntalan attól félt, hogy a magas házak a sötét szűk utcában egyszerre csak össze fognak omlani, s a gázlámpáknak valami kísérteties fénye volt. S mintha nem is mozduatlanul állnának, hanem idestova inognának.

Végre elérte az utca torkolatát s nagy, világos, forgalmas útra jutott. A Rákóczi-út volt. Megállt. Noha erősen havazott, sokan, nagyon sokan jártak-keltek vidáman, gondtalanul a járdákon, míg hosszú sorban követték egymást a villamosok és fogatok, automobilonok és szekerek. S az automobilonokban

és fogatokban frakkos urak és díszes hölgyek ültek, utóbbiak pompás, estélyi toalettekben. Bizonyára színházba mentek. Talán az orleánsi szüzet adták éppen...

Ilona összerezzen. Az undor érzése fogta el ennél a gondolatnál, amelyet valamikor szeretettel becézett. A fejébe szökött a vér.

Aztán ismét úgy volt, mintha erőszakos, durva kezek nyúlnának utána s ijedten menekülve, át akart szaladni a másik oldalra. De beleütközött valakibe.

— Jaj, be aranyos kis bogár! — szólt az illető mosolyogva. Fiatalember volt, aki megállt s utána nézett.

De Ilona csak egyenesen nekiszaladt a vilamosoknak és kocsiknak.

— Hoépp!! — kiáltott rá bakjáról egy libériás kocsis, még az utolsó pillanatban félrerántva lovait. Ilona megállt s félve, zavartan nézett a kocsira.

— Nincs szeme, ostoba liba?! — rivalgott rá még messziről is a kocsis. — Ha elgázolom, még engem csuknak le!...

Ilona tovább szaladt s végre átjutott a másik oldalra. Követve, elhagyva az embereket, ment, ment tovább, cél nélkül. Betért egy oldalutcába, aztán ismét más irányban haladt, mintegy álomban.

Soká, talán egy óránál tovább is barangolt így, mikor egyszerre kijutott a házak tömegéből, azt sem tudta, hogyan.

Hófehéren, csöndesen, büvösen terült el előtte a Városliget. Most már kiismerte magát. Tudta a járást. A liget ellentállhatatlan erővel magához vonzotta. Behatolt az elhagyatott parkba, majd kiért a Stefánia-útra. Vele szemben, a nagy tavon, tündéri fényben ezer meg ezer ember hódolt a korcsolyázásnak, a katonazene víg dallamai mellett végigrepülve a tükörsíma jégpályán...

Holtfáradtan s egyetlen lépésre sem képes többé, közelben álló, behavazott padra dült. S ez jólesett neki. Észre sem vette, hogy alatta a hó lassan elolvadt s a víz átszivárgott vékony szoknyáján. Behúnyta a szemét.

A jégpályáról áthallatszott a zene s az emberek nyájas társalgása. Ünnepe volt, karácsony második ünnepnapja...

Néha-néha elsietett mellette valaki, zsebébe vagy muffjába rejtve a kezét, feltürt gallérral vagy jó meleg boával a nyaka körül. De csak a legkevesebb ember vette észre a kisleányt.

Egyesek viszont meglepetve hátrafordultak s nézték azt a kedves, fájdalmas gyermekarcot, vagy pillanatig haboztak, ne figyelmez-

tessék a legközelebbi rendőrt a leányra, — de aztán mindnyájan tovább siettek.

Semmi közük sem volt az egészhez.

Ilona észre sem vette az embereket. Egyáltalában azt sem tudta, mi történik körülötte. Fejében forgott minden s tarka alakok tűntek fel előtte.

Azt képzelte, hogy csillogó, szemkápráztatóan szép ruhában a szinpadon áll s hogy a nézőtéren a sokaság feszült figyelemmel, tetszéssel kíséri mozdulatait, szavait. Mert szavalt valamit, aztán énekelt is, de nem volt értelme annak, amit mondott. De ekkor érezte, amint erőszakkal letépik testéről pelyhes, illatos ruháját s két hatalmas vaskar átfonja karcsu derekát... Legyőzve, erőtlenségül hátradőlt s nehéz selyemfüggönyök csukódtak össze fölötte. Fel akart kiáltani, de valami megbénította a hangját, szeretett volna védekezni, de nem volt ereje. Sötétségbe borult minden előtte...

Ekkor hirtelenül felrántotta a szemét, s pillanatra megállt a szive dobogása. Az édesatyját látta maga előtt. Még a szokottnál is sápadtabb volt, s köny fénylett véres szemében. A mama meg mellette állt s támasztotta. S mindketten némán, szemrehányólag, kimondhatatlan fájdalommal vonásaikban néztek rá. Ilona görcsösen elfordította fejét.

— No mi lesz itt? — szólalt meg egyszerűen egy érces hang a közelében s erős kéz nehezedett rá karjára.

A cirkáló rendőr volt, akinek feltűnt a leányka különös viselkedése.

— Hisz nem tettem semmi rosszat... — hebegte Ilona s szomorúan, könyörögve nézett a rendőrre.

— Akkor iparkodjék haza, kislány, mert különben bekísérem, — szólt ismét a törvényőre, máris barátságosabb, majdnem száналomtéljes hangon.

Ilona támolyogva felkelt. Szegény, összetörött testének csekélyke súlyát is alig bírták a lábai.

— Megyek már, bácsi, — felelte nyöszörögve s néhány lépést tett előre, a rendőr pedig, mint aki megtette kötelességét, folytatta útját.

Ilona megállt, mert úgy érezte, hogy testéhez tapad valami, ami megakadályozza mozgását.

— Most rámfagyott a ruhám, szép dolog! — mondogatta halkán. — Ez csakugyan jég. És milyen kemény!...

Feltekintett. Kereste a szüleit. Hisz csak az imént még ott voltak mellette? De nem látta őket sehol. Persze, nem is láthatta őket. Hiszen otthon voltak...

Halálos ijedtség fogta el a kislányt. Az a sejtelme támadt, hogy atyját valami baj érte, de már a következő pillanatban más gondolattól rémült meg: eszébe jutott, hogy otthon várják, várják, ki tudja mióta? Szegény jó szülei! Hogy fájhatott a szivök!...

S ő, ő merjen... hazamenni?

Mindegy. Kellett. Még akkor is, ha megverik. Megverni őt, a szülei...! Milyen gonosz, alávaló gondolat!

Ilona összeszedte minden erejét s a nagy emlékmű irányába indult. S különös! Minél tovább járt, annál jobban visszatért az ereje s a szüleire való gondolat meggyorsította a lépteit.

Ha csak a szél, amely most keletkezett, ne fujt volna olyan kegyetlenül metszően az arcába! Már egész fehér volt a hótól s a pelyhek még a szempilláihoz is tapadtak.

Amikor elhagyta volt az ezredéves emlék tájékát s az Aréna-úton a Lendvay-utca torkolatához ért, észrevette, hogy férfi követi, aztán melléje szegődik. Rá sem nézve, még jobban sietett előre. De az ismeretlen nem tágitott s a végén, kalapját udvariasan megemelve, meg is szólította:

— Hová siet olyan nagyon, kedves nagysád?

Ilona módfölött megijedt s válasz nélkül tovább rohant. Vajjon mit akart tőle ez az idegen?

— Kérem, engedje meg, hogy elkísérjem, — szolt ismét az ember. — Sötét van erre, elhagyatott minden s azt hiszem, egy utunk van...

Ilona hallgatott. Eszébe jutott, hogy édesanyja több ízben óva intette az utcán kötött ismeretségektől s az a gondolat, hogy alkalma volt mamájának szót fogadni, jóleső érzéssel töltötte el. Új erőt merített ebből s még jobban szaladt, úgy hogy az ismeretlen végül mégis csak elmaradt. S félig hátra-nézve, látta, amint az illető megfordult s visszament az Andrássy-út felé. Megkönnyebbülten fellelegzett s meglassította lépéseit.

Még mindig sűrűn esett a hó s a járda olyan volt, mint egy gyönyörű fehér, puha szőnyeg. Ilona bokáig gázolt benne s többször elcsúszott, de mindannyiszor ismét talpra-állt. Egyszer még ki is esett a kezéből a kis ezüstkereszt s csak nagy nehezen sikerült azt a hóban megtalálnia.

— Ez egy fehér kis hant, — gondolta magában, amint a keresztet a hóban kereste. — Egy ici-pici kis sír...

Végre a Szondy-utcához ért és abba befordult. Ott kihalt volt minden. Az üzletek be voltak zárva, Schlesinger úré is, és csak a koorsmákból és kávémérésekből hallatszott az ittas, durva emberek éneke, undorító nevetése.

Még néhány lépés és ott állt a ház előtt, amelyben laktak. Ujból elkezdett dobogni a szíve: nem volt bátorsága felmenni.

Mit is mondhatott volna szüleinek? Tagadjon? Hazudjék? Valljon be mindent? Nem, ezt nem tehetette. Ami vele történt, azt nem volt szabad megtudnia senkinek sem ezen a világon.

Spacekéknél égett a lámpa. Zöld ernyő volt rajta. Az ablak közelében kalitka lógott, bent kis madárral. A madár éneke kihallatszott...

Ilona tanácstalanul ált. Eszébe jutott az a mese a nagybácsiról, akivel találkozott...

— Amint jártam az utcán, megszólított egy úr, — mondogatta halkán, betanulva a szerepét. — Aztán azt kérdezte az az úr, hogy hívnak?... S én megmondottam neki, ki vagyok... mire felkiáltott s azt mondta: jé, én vagyok a papa nagybácsija!... s pénzt adott... vagy nem is adott pénzt, hanem magával vitt a lakására... s ott tartott ebédre. Bort kaptam, sok édes bort...

pezsgőt is kaptam... aztán felborítottam egy poharat! De a nagybácsi azt mondta, nem tesz semmit... aztán nagyokat neveltünk... és ittunk a papa egészségére.

— És ebéd után... olyan különösen kezdtem magamat érezni... s az az úr bevitt egy remek szép kék szobába, ahol — — de ne higgyenek semmi rosszat, mert nem tettem rosszat — — ahol, igen, egy gyönyörű szép ruhát láttam, vagy nem láttam ruhát, csak felpróbáltam... de egy ágy is volt ott. És ott — de nem... mert a nagybácsi hazaküldött s adott nekem valamit, biztosan tudom... ezt a keresztet. Igen, ezt a kis keresztet adta...! Nem megy, nem megy, lehetetlen, nem vagyok képes, nem bírom...!

Ilona az utolsó szavakat érthetetlenül haddarta. Maga sem tudta, mi igaz abból, amit mondani akart, s mi nem. Meg kívánt halni. Igenis meghalni. Ez volt a legjobb. De hogyan?

Lassú léptekkel, elgondolkozva, ébren s mégis álmodozva, tovább ment. Hová? Nem tudta, nem kutatta.

— Meg kell halnod, Ilonka... — súgta neki egy belső hang s újból jóleső érzés fogta el. Hiszen a halál szép dolog volt. Egyszerre vége minden bánatnak, fájdalomnak... Az ember behúnyja a szemét és — meghal. S ha

ismét magához tér, mennyi fény árad feléje s millió meg millió gyönyörű angyal veszi körül. Jó dolog lehetett azok társaságában időzni! Aztán talán az emberből is angyal lesz! Ő pedig majd le fog ülni a jó Isten lábaihoz s meg fogja kérni, hívja föl magához mielőbb a kedves szüleit is s szabadítsa meg őket a sok nyomortól és szenvedéstől...

A kislány szemei felcsillogtak. Micsoda boldogság, mennyi gyönyörűség várt reá! De hogy is kellett cselekednie, hogy oda jusson?

Eszébe jutott, miként tette Spacek úr. A házmesterné valamikor maga mesélte el az egész dolgot a mamának. És Spacekné mindig hangoztatta, hogy milyen jó dolga van most az ő megboldogult urának!

Úgy akart tenni ő is, mint Spacek úr.

Visszafordult. Nem habozott többé. Határozott léptekkel ismét elhaladt a ház előtt, amelyben laktak. Csókot hintett a sötét bejárat irányába, de ezt senki sem látta, még a kis madár sem Spaceké lakásában. Pedig ott lógott a kalitkája, egész közel az ablakhoz. És énekelt...

Ment, ment s nemsokára ismét kiért az Aréna-útra. S a korcsmákból és kávéházakból az ének, a nevetés már csak egész tompán hallatszottak...

Ilona balra nézett, a vasút felé. Hatalmas gőzfelhők szálltak kísértetiesen égnek a magas ívlámpák kékes fényében.

De a leány tovább ment. Az állatkert mellett elsuhant, mint egy árnyék s messziről hallotta a zenét. Az emberek még mindig korcsolyáztak...

Boldogan mosolyogva sietett tovább. Az angyalokra gondolt és a menyország gyönyöreibre...

Most kiért a vurstliba. Néhány helyen, csukott ajtók mögött, mulatott az ünnepnapi sokaság. Elvértve egy-egy csoport, cselédlányok és legények jártak-keltek a szabadban, nem törődve a hóval, amely őket ellepte. A bódékból lármás, kellemetlen zene ütötte meg Ilona fülét. Meggyorsította lépéseit s nemsokára kijutott a vurstliból. Csendes lett körülötte minden. Olyan csendes, mint amikor az ember szívesen elalszik.

Végre elhagyta az utolsó házakat is. Ott állt az összekötő vasút pályatesté előtt. A távolban ezer meg ezer színes apró lámpa csillogott-villogott. Ilona gyönyörködve nézett a sok fényes pont irányába, aztán térdig a hóban tapogatva, haladt előre a vágányok mellett, a fény felé. Hányszor kívánta már magának, hogy kénye-kedve szerint a hóban ugrándozhasson! S most még ez az óhaja

is teljesült — utóljára. Vagy talán a menyországban is volt hó?

Hosszú, végnélküli acélrudak feküdtek a földön s visszatükrözték a távoli lámpácskák fényét. Minél tovább ment, annál több ilyen rúd feküdt a földön s most pillantott meg egy párt, amely különösen fényes, amely olyan volt, mintha izzó volna. S ez a fény nőttön-nőtt, szebb lett, hatalmasabb...

A kislány feltekintett: ott, ahol úgy látszott, hogy az acélrudak összeérnek, a távolban, hatalmas fekete szörny közeledett, óriási szemekkel. Ilona hálásan tekintett az Ég felé: ez volt az, amire várt.

Fürgén s nyugodtan, akáresak arról volna szó, hogy ágyaeskájába feküdjék, leült a vágányok között, majd kinyújtózkodott. Egész kellemes volt a leheveredés puha, olvadozó hóban. Becsukta a szemét, kezét pedig összetette, mintegy imára.

A fekete szörny, két nagy szemével, jött, mint a szélvész. Tompán morogva, sisteregve és pöfékelve jött, jött a halál angyala...

A következő pillanatban fülsiketítő fütty nasította át a levegőt.

A mozdonyvezető, megpillantva a sötét pontot a pályatesten, teljes ellengőzt adott s megszólaltatta a vészsípot. De hiába. A

távolság igen rövid volt és az ember nem tudott idejekorán fékezni.

Mikor a vonat megállt, az utasok, akik már kezdtek kényelembe helyezkedni az éjjeli út előtt, ijedten leeresztették az ablakokat s kinéztek.

— Mi az?

— Mi történt?

— Csak nincs baj?

— Auf den ungarischen Bahnen geschieht immer etwas, — mondta egy német utazó.

Végre a kalauz megnyugtatta az utasokat.

— Semmi baj, urak! — kiáltotta. — Ne féssék leszállni, rögtön tovább megyünk. Csak a vonat elé vetette magát valaki, ez az egész. Egy nő, — — bizonyára bántotta a szerelem!

Aztán nevetett a jó tréfán.

Ezalatt néhány vasúti alkalmazott egy a felismerhetlenségig összeroncsolt női holttestet húzott ki a vonat alól, amelyet aztán a közeli őrházhoz cipeltek. Széles, piros sáv jelezte útjukat a hóban. Olyan volt, mint egy korállnyakék...

Pataky gróf, aki szintén bosszusan kinézett az ablakon, most már megnyugtatta visszaült a helyére. S amint kényelmesen

hátradólt, becsukta a szemét s mormogott valamit. Olyasformát:

— Ennek az ostoba teremtésnek is épen akkor kellett a vonat elé feküdnie, mikor én ülök benne. Hallatlan!...

De már néhány percre rá a budapest—bécsi éjjeli vonat ismét megmozdult s dőcögve nekiindult a hideg éjszakának.

A kis késést pedig rövidesen behozta.

8678

OSZK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

